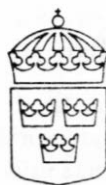

Redogörelse till riksdagen

1989/90:4

Nordiska rådets svenska delegations berättelse
angående sin verksamhet sedan rådets trettiosjätte
session t.o.m. trettiosjunde sessionen

Redog.
1989/90:4

Nordiska rådets svenska delegation får härmed överlämna bifogade berättelse angående sin verksamhet sedan rådets trettiosjätte session. Särskild uppmärksamhet har ägnats rådets andra extrasession den 16 november 1988 i Helsingör och trettiosjunde session den 27 februari—den 3 mars 1989 i Stockholm.

Stockholm den 31 maj 1989

Karin Söder

Bert Isacsson

Innehållsförteckning

	Sida	Redog. 1989/90:4
A. Sammanfattning	3	
B. Delegationen och dess verksamhet	4	
C. 2:a extra sessionen 1988	10	
C.1. Miljöfrågor	11	
C.2. Budgetfrågor	15	
D. 37:e sessionen	16	
D.1. Generaldebatten	16	
D.2. Sakfrågor	19	
D.3. Organisation m.m.	20	
E. Presidiets, utskottens och redaktionskommitténs verksamhet ..	21	
E.1. Presidiet	21	
E.2. Utskotten	22	
E.2.1. Juridiska utskottet	22	
E.2.2. Kulturutskottet	30	
E.2.3. Social- och miljöutskottet	42	
E.2.4. Kommunikationsutskottet	53	
E.2.5. Ekonomiska utskottet	65	
E.2.6. Budget- och kontrollutskottet	82	
E.2.7. Redaktionskommittén för Nordisk Kontakt	93	
F. Nordiska rådets litteraturpris	94	
Bilaga Framställning, rekommendationer och yttranden samt interna beslut antagna vid Nordiska rådets 37:e session	95	

I denna berättelse lämnas en redogörelse dels för Nordiska rådets 37:e session, som ägde rum i den svenska riksdagen den 27 februari – den 3 mars 1989, dels för rådets 2:a extra session som hölls i Helsingör den 16 november 1988.

Vid den 37:e sessionen valdes till ny president för tiden fram till den 38:e sessionen riksdagsledamoten Karin Söder.

Sessionens saklista omfattade 10 ministerrådsförslag, 39 medlemsförslag, 36 frågor och 20 s. k. snabbfrågor. De 39 medlemsförslagen resulterade i 28 rekommendationer och ministerrådsförslagen i 11 rekommendationer.

I de två första dagarnas generaldebatt deltog inalles 70 talare.

Sessionen bevistades av ca 1 000 deltagare. Det höga deltagarantalet kan ses som ett bevis på det stora intresse som rådets sessioner numera visas från media, organisationer och myndigheter. Det vållar samtidigt svårigheter vid genomförandet särskilt av vissa arrangemang och reducerar samtidigt arbetsmöjligheterna för rådsförsamlingen. Den svenska delegationen framför därför än en gång uppfattningen att åtgärder bör vidtas för att begränsa antalet deltagare i sessionerna.

Generaldebatten kom även denna gång att präglas av en stark medvetenhet om de utmaningar det nordiska samarbetet står inför i perspektivet av den inre marknadens förverkligande inom EG år 1992. De nordiska EFTA-ländernas beslut att använda organisationen som instrument vid förhandlingarna med EG berördes liksom behovet av en förstärkning av det nordiska samarbetet. Stor enighet råder om vikten av att fortsatt utveckla det nordiska samarbetet för att förstärka samhörigheten och den kulturella gemenskapen och därmed ge Norden en starkare ställning i Europa. Ett ovanligt brett informationsunderlag förelåg i form av flera rapporter, utarbetade både inom rådet och ministerrådet, och en ny ekonomisk handlingsplan, i vilka Nordens relationer till omvärlden belyses.

När det gällde rådets organisation och arbetsformer ansåg flera talare att en översyn krävdes för att rådet bättre skulle motsvara kraven på effektivitet och styrka. I detta sammanhang uttrycktes uppskattning av de förslag som den internationella kommittén under Karin Söders ordförandeskap lagt fram och som rådet skulle behandla senare. Tillfredsställelse uttrycktes också med resultaten vid den 2:a extra sessionen om miljöfrågor som ägde rum i Helsingör i november 1988. En separat redogörelse för denna lämnas i denna berättelse.

Kultursamarbetet och den kulturella samhörigheten i Norden berördes i många inlägg. Missnöje uttalades över att ekonomiska resurser för den i fjol antagna kulturhandlingsplanen ej ställts till förfogande i tillräcklig omfattning.

Flera talare uttalade sig också om det förslag till arbetsmiljökonvention som ministerrådet lagt fram och som rådet antog under sessionen. Kritik riktades mot att det tagit lång tid att utarbeta konventionsförslaget och mot att den i sin slutliga form urvattnats jämfört med det ursprungliga förslaget. Den fråga som tilldrog sig särskilt stort intresse under sessionen gällde medlemsförslaget om koncernfackligt samarbete. Till grund för förslaget låg en nordisk utredning i vilken även arbetsmarknadens parter deltagit. En

Arbetet i utskotten

Tyngdpunkten i *juridiska utskottets* arbete har under verksamhetsåret legat på flyktingfrågorna, ett moderniserat lagstiftningsprogram och jämställdhetsfrågorna. Nordisk Forum och den officiella nordiska jämställdhetskonferensen i Oslo sommaren 1988 liksom det vid sessionen framlagda ministerrådsförslaget om en handlingsplan på jämställdhetsområdet har i hög grad bidragit till ett ökat engagemang i utskottet i jämställdhetsfrågorna.

Arbetet i *kulturutskottet* har under året dominerats av uppföljningen av handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete och mediasamarbetet. Den 26–28 september 1988 hölls ett seminarium i Sønderborg där huvudtemat var den europeiska dimensionen inom den högre utbildningen i Norden.

Social- och miljöutskottets arbete har under verksamhetsperioden – framför allt under den första delen – huvudsakligen ägnats åt miljöfrågor. Den allvarliga miljösituationen under försommaren 1988 föranledde rådet att inkalla till en extra session – en miljösession – i november 1988. Utskottet presenterade vid 37:e sessionen även en rad förslag på det sociala fältet. Utskottets enträgna arbete med att få till stånd en nordisk arbetsmiljökonvention har nu krönts med framgång.

Kommunikationsutskottets arbete har under perioden främst varit inriktat på frågor rörande trafiksäkerhet och turism. Stor uppmärksamhet har även ägnats åt de europeiska integrationssträvandena och järnvägens framtida roll i transportsystemet.

Ekonomiska utskottets arbete har under perioden dominerats av frågor rörande internationellt samarbete samt den nya ekonomiska handlingsplanen. Stor uppmärksamhet har även ägnats energi- och biståndsfrågor.

Budget- och kontrollutskottets arbete har till stor del präglats av diskussioner om budgeten för 1989 och 1990. Utskottets kontrollerande verksamhet har bl.a. omfattat Nordens Hus i Reykjavik och i Torshavn. Dessutom har verksamheten inom provning och standardisering vid Nordtest och Nordisk industrifond utvärderats.

B. Delegationen och dess verksamhet

Delegationens medlemmar

Val till Nordiska rådets svenska delegation ägde rum den 18 oktober 1988. Till *medlemmar* utsågs Grethe Lundblad, Lennart Andersson, Carl Bildt, Arne Gadd, Bengt Westerberg, Karin Söder, Lahja Exner, Wiggo Komstedt, Per Olof Håkansson, Lena Öhrsvik, Olle Östrand, Hans Nyhage, Elver Jonsson, Gunnar Björk, Lars Werner, Marianne Samuelsson, Berit Oscarsson, Anna-Greta Leijon, Sten Svensson och Hans Gustafsson.

Till *suppleanter* utsågs Lars Ulander, Yvonne Sandberg-Fries, Arne Andersson i Ljung, Karl-Erik Svartberg, Ylva Annerstedt, Gunilla André, Anita Johansson, Filip Fridolfsson, Sten-Ove Sundström, Ulla Johansson, Jan Fransson, Görel Bohlin, Hugo Bergdahl, Olof Johansson, Björn Samuelson, Birger Schlaug, Bruno Poromaa, Birthe Sörestedt, Inger Koch och Nils T Svensson.

Möten

Delegationen har sedan 36:e sessionen i Oslo sammanträtt tio gånger. Vid delegationens konstituerande möte den 20 oktober 1988 omvaldes Karin Söder till ordförande och Grethe Lundblad till vice ordförande.

Det *nordiska samarbetet i den västeuropeiska integrationsprocessen* har varit föremål för stor uppmärksamhet i rådsarbetet under den gångna verksamhetsperioden. Vid delegationens möte den 1 december 1988 informerade delegationens ordförande, tillika ordförande i rådets internationella samarbetskommitté, om arbetet med de internationella frågorna. Härvid framkom att kommittén i sin slutrapport, som skulle framläggas i mitten av december, skulle föreslå inrättandet av ett permanent internationellt utskott bestående av 10 rådsmedlemmar. Det föreslagna internationella utskottet skulle vara ett samordningsorgan med uppgift att handlägga allmänna internationella frågor samt integrationsfrågor. En av kommitténs medlemmar, Arne Gadd, hade reserverat sig mot kommitténs förslag om ett internationellt utskott och vid delegationens möte redogjordes även för reservationens innehåll.

Delegationen har till behandling även haft tre medlemsförslag om internationella samarbetsfrågor, nämligen om upprättandet av en nordisk kommission och översyn av beslutsfattandet inom nordiskt samarbete, om inrättandet av ett internationellt utskott och om ökat nordiskt samarbete i internationella frågor. De två förstnämnda medlemsförslagen behandlades slutligt vid delegationens möte den 27 april 1989, varvid beslöts att delegationen ej skulle avge yttrande med hänsyn till att medlemmarna redan uttalat sig genom sina respektive partigrupper i rådet. Det sistnämnda förslaget resulterade i att rådet vid 37:e sessionen antog en rekommendation om ökat samarbete i internationella frågor.

Vid ett antal möten har en eventuell *utökning av antalet suppleanter i delegationens arbetsutskott* diskuterats. Anledningen var att inte alla i delegationen representerade partier hade en plats i arbetsutskottet. En arbetsgrupp fick i uppdrag att förbereda frågan. Vid möte den 1 december 1988 beslöt delegationen att det för närvarande inte skulle företas någon förändring av instruktionen för Nordiska rådets svenska delegation i syfte att utöka antalet suppleanter i arbetsutskottet. I stället skulle de partier som inte var representerade i arbetsutskottet ges tillfälle att delta i arbetsutskottets möten genom adjungering. Delegationen skulle i god tid före nästa års konstituering diskutera arbetsutskottets sammansättning.

Statsrådet Mats Hellström hade inbjudits till delegationens möte den 22 februari 1989 för att informera om aktuella samarbetsfrågor. I redogörelsen kom tyngdpunkten att ligga på harmoniseringen i Norden i förhållande till

EG med utgångspunkt från den av ministerrådet framlagda ekonomiska handlingsplanen för åren 1989–1992 "Ett starkare Norden" samt en rapport om "Norden i Europa". Enligt samarbetsministern borde vi nu koncentrera våra insatser till områden som en nordisk hemmamarknad, transporter, kultur och utbildning samt nordbors rättigheter. Samarbetsministern framhöll att Norden måste stärkas inåt så att nordiska företagare, arbetstagare och medborgare fick bästa möjliga utgångspunkt för att delta i och dra nytta av den europeiska integrationsprocessen. Det var dessutom viktigt att stärka de nordiska ländernas roll och inflytande utåt i Europa på områden där Norden ligger långt framme. Detta gällde bland annat miljöpolitik, arbetsmiljö och konsumentpolitik.

Delegationens berättelse till riksdag och regering har också varit upp till diskussion vid delegationens möten. Delegationen har därvid understrukt behovet av att få till stånd en bred nordisk debatt i riksdagen om det nordiska samarbetet.

Arbetsutskottet

Vid delegationens konstituerande möte den 20 oktober 1988 valdes ett arbetsutskott bestående av Karin Söder, Grethe Lundblad, Lennart Andersson, Arne Gadd och Wiggo Komstedt. Arbetsutskottet har sedan 36:e sessionen hållit nio möten. Arbetsutskottet har vid dessa möten bl.a. haft att förbereda delegationens anslagsäskanden, bokslut, lokala löneförhandlingar och utseende av Nordiska rådets svenska journaliststipendiater. Dessutom har arbetsutskottet behandlat frågor i anslutning till arrangerandet av Nordiska rådets 37:e session i Stockholm.

Informationsverksamhet

Enligt tidigare beslut av Nordiska rådets presidium skall följande målgrupper prioriteras i Nordiska rådets informationsverksamhet: 1. massmedia, 2. skola och ungdom, 3. nordiska politiker och politiska partier, 4. organisationer och 5. relevanta målgrupper utanför Norden.

Nordiska rådets presidium ansvarar för informationsverksamheten som styrs av årligt fastställda informationsplaner och en informationsbudget. Varje höst fastställs dels en informationsplan för Nordiska rådets egen informationsverksamhet, dels en plan för den gemensamt med Nordiska ministerrådet bedrivna verksamheten. Den senare informationsplanen fastställs av presidiet och de nordiska samarbetsministrarna. Informationsplanerna förbereds och verkställs av de informationsansvariga vid rådets och ministerrådets sekretariat. Under perioden har informationsansvariga hållit 5 möten.

För Nordiska rådets del av informationsverksamheten anslås över rådets gemensamma budget för 1989 2.760.000 kronor till informationsåtgärder. Därtill kommer 3.050.000 kronor för tidskriften *Nordisk Kontakt* och anslag för handböcker och debattböcker som delvis används för framställning av informationsmaterial.

Service till massmedia utgör en stor del av informationsarbetet vid

delegationens kansli. Inför större nordiska möten, seminarier, årliga sessioner och liknande ges förhandsinformation via pressmeddelanden, presskonferenser och personlig briefing av journalister med genomgång av viktiga, aktuella samarbetsfrågor och bakgrundsmaterial. Till Nordiska rådets extrasession i Helsingör ackrediterades på förhand 45 svenska journalister och ytterligare cirka 20 på plats, varav cirka hälften representerade stora internationella nyhetsbyråer och europeisk dagspress. Till den 37:e sessionen i Stockholm ackrediterades cirka 170 journalister från Sverige, och en presstjänst byggdes upp för att under sessionsveckan betjäna totalt cirka 350 journalister och fotografer.

Andra evenemang som under perioden särskilt tilldragit sig större intresse från massmedia har varit den stora kvinnofestivalen, Nordiskt Forum i Oslo, den 31 juli – den 7 augusti, utdelning av Nordiska rådets litteraturpris och det pågående arbetet inom rådet och Nordiska ministerrådet som berör integrationsfrågor. Massmedias intresse för det nordiska samarbetet har påtagligt ökat, sannolikt till stor del som följd av det växande intresset för EG:s arbete med den inre marknaden och Nordens roll däri. Diskussionerna om Nordiska rådets och det nordiska samarbetets effektivitet och eventuella behov av nya arbetsformer har också bidragit till massmedias ökade intresse. Den massmediala bilden av Nordiska rådets arbete präglas ofta av en kritisk inställning. Samtidigt växlar denna bild kraftigt över tiden. I samband med extrasessionen framställdes rådet överlag som ett starkt och handlingskraftigt organ med stort engagemang i miljöfrågor, medan stora delar av ledarsidornas kommentarer i anslutning till den 37:e sessionen präglades av skarp kritik och uppmaningar till förnyelse.

Det årliga journaliststipendiet om 50.000 kronor utdelades av delegationen till

Bengt Lindroth, Expressen med 30.000 kronor,

Håkan Sandberg, TV2-Växjö med 8.000 kronor

och Willy Silberstein, Riksradios Ekoredaktion med 12.000 kronor.

Sammanlagt 34 ansökningar hade inkommit.

Information till skolan har under perioden främst inneburit fortsatt arbete med Nordpå-projektet, utgivning av samnordiska temanummer om aktuella nordiska samhällsfrågor tänkta som komplettering till ordinarie läromedel. På initiativ av Nordiska rådets kulturutskott har Nordpå-projektet nu övergått till Nordiska ministerrådet, men för tillfället råder dock oklarhet om projektets vidareförande.

Material om nordiskt samarbete efterfrågas ofta från såväl högstadie- och gymnasielärare, studerande och forskare vid högskolor som från olika vuxenutbildningsinrättningar. Förfrågningarna avser både material inom ämnena samhällskunskap och ekonomi, men även aktuellt material för undervisningen i nordiska språk inom svenskämnet. Efterfrågan är svår att tillfredsställa, i avsaknad av material utarbetat för skolbruk, och får lösas ad hoc.

Grupper av gymnasister och högskolestuderande har tagits emot löpande för studiebesök, temarbeten och uppsatsförfattande. Under perioden har en studerande från högskolan i Växjö tillbringat sin handledda praktiktermin vid kansliet och utfört en attitydundersökning inom och mellan de nordiska

samarbetsorganisationerna. Med attitydundersökningen som bakgrund har, i samråd med delegationens personal- och informationsnämnd, ett förslag om uppbyggnad av ett system för bättre interninformation lagts fram.

Samarbete med Föreningen Norden försiggår löpande och på många plan. Flera av kansliets anställda har förtroendeuppdrag i styrelser och nämnder. Kansliet har fortsatt medverkat med regelbundna artiklar i "Nordens Tidning" som utges i 32.000 exemplar. Månaden före den 37:e sessionen arrangerades en föreläsningsserie i Föreningen Nordens Gävleborgsdistrikt, där på 8 olika platser medlemmar ur delegationen och andra sakkunniga deltog. En kurs har arrangerats tillsammans med Norrköpingsdistriktet om det nordiska miljösamarbetet och resultatet av rådets extrasession om miljöfrågor. Nordiskt informationsmaterial distribueras löpande via Föreningen Nordens centrala kansli och dess två regionala informationskontor i Göteborg och Umeå.

Studiebesök och föreläsningsverksamhet efterfrågas ofta. Delegationens medlemmar och kansliets personal är i varierande omfattning involverade i detta. Som några exempel kan nämnas föreläsningar för ett 25-tal freds- och konfliktforskare från utvecklingsländer, 80 socialarbetare från u-länder deltagande i en kongress arrangerad av Sveriges Socionomers Riksförbund, medlemmar i Association of African Diplomats in Stockholm, en utbildningsdag för anställda vid Svenska Institutet och 40 deltagare i ett seminarium för Nordens liberala och radikala ungdomsförbund.

Bland några av de mera ovanliga inslagen i den utåtriktade informationsverksamheten kan nämnas mottagandet av vinnare i en tävling, utlyst av Radio-Tele-Luxemburg, utsänt till cirka 40 miljoner TV-tittare i Central-europa och Nordiska rådets presidiums deltagande i ett entimmes morgonprogram utsänt i Sky-Channel.

Densamnordiska informationsverksamheten bedrivs genom nära samarbete mellan informationsansvariga vid de olika nordiska sekretariaten. Informationsansvariga har hållit 5 möten under perioden. Den av presidiet i november antagna informationsplanen anger verksamhetens inriktning och resurser.

För kansliets del har medverkan i tre olika arbetsgrupper utgjort de mest omfattande insatserna. En av arbetsgrupperna har ansvarat för produktion av de temahäften för skolbruk som producerats under namnet Nordpå. De två övriga arbetsgrupperna ägnar sig åt att utarbeta overheadmaterial om rådets och ministerrådets arbete, inklusive standardföredrag, att utvärdera tidigare videofilmer och söka producera en kortare videofilm med tillhörande lärarhandledning.

Utredningsarbetet rörande informationsverksamheten och dess organisation och resurser fortsätter i form av ett konsultarbete utfört under ledning av en särskild styrgrupp. Utredningen tillsattes efter socialdemokratiskt medlemsförslag och omfattar även Nordiska ministerrådet.

Kansliet har en omfattande *distribution och förmedling av samnordiska publikationer och dokument*. Nordiska publikationer utgivna på engelska, tyska och franska distribueras genom samarbete med Svenska Institutet. Riksdagen bistår med distribution av aktuell information till skolorna.

Under perioden har översyn gjorts av distributionen vad gäller Rådsför-

handlingarna, Nordisk Statistisk Årsbok, Nordiska Samarbetsorgan och tidskriften Nordisk Kontakt. Detta har utförts i syfte att minska de kostnadskrävande upplagorna och i samtliga fall har upplagorna minskats kraftigt, i vissa fall till hälften.

Kontakter med organisationer, myndigheter och allmänhet har mycket påtagligt ökat under de senaste åren. Betydligt flera förfrågningar avser numera också Nordiska ministerrådets verksamhet. Här ges endast summariska illustrationer av de typer av ärenden som förekommer:

- organisationer och myndigheter söker upplysningar och skriftligt underlag rörande nordiska överenskommelser och deras tillämpning, resultat av nordiska projekt och beslut i ministerrådet, situationen rörande uppmärksammade medlemsförslag eller tidigare antagna rekommendationer
- bibliotek och forskare söker nordiska utredningar, underlag rörande nordiska förhållanden på olika områden, jämförande nordiska fakta och statistik
- rörelseidkare söker nordiska bestämmelser om standardisering, utveckling av den nordiska hemmamarknaden inom olika branscher, information om Nordiska investeringsbanken, Nordiska industrifonden, Nordiska projektexportfonden m.fl. nordiska institutioner, upplysningar rörande nordisk arbetskraft
- studerande söker underlag och idéer till nordiska uppsatser och temaarbeten, studiemöjligheter i grannländerna, bestämmelser rörande examensgiltighet, Nordplus och Nordjobb
- enskilda personer önskar upplysningar rörande flyttning/återflyttning, pensioner, skatter, resor inklusive turistinformation, bidragsmöjligheter inklusive bestämmelser och ansökningshandlingar till Nordiska kulturfonden. Slutligen är det ett stort antal som önskar upplysningar om specifika förhållanden i grannländerna, inbegripande klagomål kring bestämda företeelser som miljöutsläpp och "sälsakt".

Övrigverksamhet

Den 1 december 1988 ägde ett möte rum mellan svenska delegationen och *Föreningen Nordens Centralstyrelse*. Från centralstyrelsens sida framfördes bl.a. synpunkter på det gränsregionala samarbetet, Norden och EG, Norden och skolan och nordiska ungdomsprojektet. Centralstyrelsens ordförande Thorbjörn Fälldin lämnade också en redogörelse för föreningens verksamhet och underströk dess opinionsbildande betydelse för det nordiska samarbetet. Han påtalade också behovet av ökade statsanslag för föreningens allmänna verksamhet, de olika stipendieordningarna och olika skolinriktade projekt.

Delegationens medlemmar informerade för sin del om den nyligen avslutade extra sessionen om miljöfrågor och om vilka frågor som för närvarande var mest aktuella i rådet. Härvid betonades också vikten av att följa upp de beslut som redan fattats av rådet, t.ex. när det gällde den ekonomiska handlingsplanen och kulturhandlingsplanen.

Under verksamhetsperioden har delegationen vid två tillfällen mött *Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU)*. Vid mötena fram-

förde LSU sina synpunkter på bl.a. det nordiska miljösamarbetet, Nordjobb, Nordplus, Nordpraktik och Nordresekortet.

Riksdagsledamot Grethe Lundblad representerade delegationen vid *Nordiska teknologidårets* avslutningskonferens den 15 december 1988 i Köpenhamn.

Elever från såväl gymnasieskolan som grundskolan har beretts tillfälle att följa och delta i arbetet vid delegationens kansli för att få praktisk arbetslivsorientering.

En översikt över Nordiska rådets verksamhet 1971–1986, utarbetad inom det svenska kansliet, utkom i oktober 1989 (NORD 1988:78). Översikten är ett vidareförande av tidigare översikter över rådets verksamhet (NU 1962:8 och NU 1970:14). I översikten redogörs för rådets under perioden behandlade rekommendationer och yttranden (från 1976 och senare) i anledning av Nordiska ministerrådets årsberättelser, samt de åtgärder som vidtagits i anledning av dessa.

C. 2:a extra sessionen 1988

Bakgrund

Rådets 2:a extra session hölls i Helsingör den 16 november 1988. Endast en gång tidigare i rådets 36-åriga historia har en extra session hållits. Detta var 1975 då upprättandet av den nordiska investeringsbanken och antagandet av ett nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet föranledde rådet att kalla till en extra session.

Förslag om en extra session framfördes av mittenpartierna under 36:e sessionen i Oslo. Stark kritik hade framförts mot ministerrådet för att inte den utlovade handlingsplanen mot havsföroreningar och nordiska miljöprogrammet hade kunnat presenteras vid sessionen. Mittenpartierna såg med stor oro på denna försening.

Den omfattande algbloomingen utmed den svenska västkusten och den norska sydkusten under försommaren aktualiserade behovet av en påskynad behandling av nordiska miljöåtgärder. Vid ett snabbt beslutat möte i juni med samarbets- och miljöministrarna beslöt presidiet att inkalla till extrasessionen.

I sitt öppningsanförande vid extrasessionen framhöll presidenten *Jan P. Syse*, Norge, att miljöfrågorna har krupit in på oss – blivit en del av vardagen. Det fanns inte tid till att vänta mycket längre med åtgärder för att vända en utveckling, som var i färd med att sätta våra egna och kommande generationers livsbetingelser i fara. Därför hade denna extrasession samman kallats.

Presidenten uttalade också förhoppningen att extrasessionen skulle leda fram till en nordisk miljöpolitik, som var så framsynt och konkret att den kunde vara förebild för länder utanför Norden.

Saklistan för extrasessionen omfattade även ministerrådsförslag till nordisk budget för 1989 och ett medlemsförslag med anknytning till denna budget.

Nordiskt miljöprogram

Social- och miljöutskottet hade framlagt ett gemensamt betänkande över ministerrådsförslaget om *nordiskt miljöprogram* samt medlemsförslag om *förstärkta åtgärder för en harmonisering av miljöreglerna* i de nordiska länderna, väckt av socialdemokratiska medlemmar, om *bekämpning av luftföroreningar och "växthuseffekter"*, väckt av konservativa medlemmar, och om *nordisk miljöpolitik*, väckt av medlemmar från mittenpartierna.

Utskottet ställde sig bakom ministerrådsförslaget, men ansåg att det borde kompletteras med insatser både på internationell, nordisk och nationell basis på sammanlagt 19 punkter.

Programförslaget fick enligt utskottet en internationell förankring genom hänvisningen till Brundtlandkommissionen. Dess rapport gav en värdefull grundval för miljöpolitiken på både internationellt, nordiskt och nationellt plan och en god utgångspunkt för den högre prioritet som miljön under kommande år måste ha inom alla samhällssektorer.

Utskottet ansåg att programförslaget innebar en höjning av ambitionsnivån och av kraven på nationella myndigheter jämfört med tidigare samarbetsprogram och utkast. I programförslaget slogs fast att alla enskilda länder borde, inom ramen för vad naturen tål, sträva efter att följa det mest ambitiösa miljömål som ett enskilt nordiskt land satt.

Utskottet framhöll som tillägg till programförslaget bl.a. att de nordiska länderna borde föreslå att FN:s generalförsamling skulle anta en resolution att de industrialiserade länderna skulle inrikta en viss andel av sin BNP till globalt miljösamarbete. Vidare borde de nordiska länderna föreslå en global strategi för skogsvård och lägga fram förslag till en europeisk miljöfond för att göra modern miljöteknologi tillgänglig för länder som förorsakade stora gränsöverskridande föroreningar. Nordiska investeringsbankens olika finansieringsordningar borde enligt utskottet utvidgas till att omfatta samarbete kring export av miljöteknologi till länder utanför Norden. Vidare förordade utskottet en nordisk energibudget, åtgärdsplaner för avfallshantering och naturvård samt ett system för miljödeklaration för olika produkter.

De tre medlemsförslagens synpunkter hade beaktats genom ministerrådsförslaget och genom utskottets betänkande. Utskottet föreslog att rådet skulle rekommendera ministerrådet att

- a) fastställa ett nordiskt miljöprogram i huvudsak enligt ministerrådsförslag B 85/s samt med beaktande av de synpunkter och önskemål som framförts av social- och miljöutskottet och därvid omarbета de ovan fastslagna principerna till konkreta emissionskrav, tidsgränser m.m. inom de områden som nämnts
- b) ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande för förverkligande av miljöprogrammet
- c) årligen lämna en redogörelse till Nordiska rådet om miljötillståndet i de nordiska länderna samt om uppföljningen av det nordiska miljöprogrammet.

Vidare föreslog utskottet en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar att spela en pådrivande roll i den internationella miljöpolitiken och därvid utöva en aktiv utåtriktad internationell informationsverksamhet.

Mot utskottets förslag reserverade sig utskottets två konservativa medlemmar, den ene var *Sten Svensson*, som önskade att regeringarna även skulle rekommenderas att aktivt delta i det nordiska och internationella samarbetet för att finna lösningar på de problem som förorsakas av koldioxid och andra "drivgaser" genom en ändrad inriktning av energipolitiken i enlighet med de konservativas medlemsförslag.

I debatten i plenum underströk statsrådet *Birgitta Dahl*, miljöministrarnas talesman, att det nu framlagda förslaget till samarbetsprogram på miljöområdet representerade en helt annan och högre ambitionsnivå än den man hittills haft i det nordiska miljösamarbetet. Programmet hade sin utgångspunkt i Brundtlandkommissionens slutsats, att det fanns ett oupplösligt samband mellan resurshushållning, omsorg om miljön och förutsättningar för ekonomisk och social utveckling. Statsrådet uttalade sin övertygelse om att samtliga nordiska länder i fortsättningen skulle komma att låta miljökraven spela en avgörande roll när det gällde att fastställa olika villkor för olika verksamheter.

Grethe Lundblad, en av utskottets två talesmän, ansåg det av flera skäl viktigt och riktigt, att förslaget till miljöprogram innebar en höjning av ambitionsnivån i förhållande till tidigare program på området. Såvitt gällde programmets olika delar underströk *Grethe Lundblad* bl.a. att det var angeläget att enbart "risk" för skada skulle vara orsak för att vidta miljövårdande åtgärder och att principen att "förorenaren betalar" skulle slås fast även mellan de nordiska länderna. *Grethe Lundblad* betonade vikten av att tillräckliga budgetmedel ställdes till förfogande för programmens genomförande.

Som talesman för reservanterna uttalade *Sten Svensson*, att en ökad kolanvändning skulle bli det stora hotet mot den nordiska miljön, om den tilltänkta snabbavvecklingen av kärnkraften kom till stånd. Kampen mot luftföroreningarna måste därför ses som den viktigaste miljöpolitiska utmaningen under tiden fram till år 2000.

Statsrådet *Sissel Rønbeck*, Norge, ansåg att programmet var en milstolpe i det nordiska miljösamarbetet. Programmet var framför allt präglad av att miljöpolitiken nu måste drivas tvärsöver både sektorer och landgränser. Enligt statsrådet kunde miljöpolitiken inte som hittills bara vara ett ansvar för miljöpolitiker. Alla var i samma båt och alla måste ta sitt ansvar för att båten bar.

Carl Bildt berörde bl.a. klimatproblemen i sitt inlägg och ansåg att just på detta område hade Norden hamnat på efterkälken i den internationella miljödebatten. Den nordiska politiken, debatter, åtgärder och insatser hade inte i tillräcklig grad fokuserats mot de globala klimatproblemen. Hade inriktningen på koldioxidproblemet varit tydligare, hade man enligt *Bildt* också kunnat tala med litet renare samvete.

Mot bakgrund av att miljökrav ofta ställs mot ekonomisk tillväxt i miljödebatten fann *Bengt Westerberg* det angeläget att understryka utgångspunkten för och slutsatsen i Brundtlandkommissionens rapport att ekono-

misk utveckling och god miljö hängde nära samman, att en ekonomisk utveckling inte bara lät sig väl förenas med en god miljö, utan att den också var en förutsättning för att vi skulle få en bättre miljö.

Enligt *Olof Johanssons* mening var miljöprogrammet en framgång för nordiskt samarbete, men det räckte inte. Ständig revidering var nödvändig. Ständig skärpning av krav och åtgärder skulle behövas. Därför fanns det, ansåg Olof Johansson, behov av mer resurser för miljöskyddet men än mer av ett förebyggande av miljöskador genom förändrade livsmönster. Mot denna bakgrund hade centerpartiet just framlagt ett nytt medlemsförslag i rådet med ytterligare framflyttade positioner.

Statsrådet *Sven Hultström* uppehöll sig vid transportsektorns miljöeffekter och underströk att miljöbelastningen från transportsystemet måste minska för att grundläggande hälso- och miljökrav skulle kunna uppfyllas. Det nordiska samarbetet var en viktig del i detta. Ett gemensamt, offensivt nordiskt agerande var en förutsättning för ett framgångsrikt internationellt arbete för en bättre miljö, framhöll statsrådet.

Lars Werner underströk att miljökrisen måste angripas med samordnade internationella åtgärder, vilket dock aldrig kunde vara en ursäkt för nationell passivitet. Utskottets behandling av programförslaget hade i praktiken inneburit en stark kritik av detta genom de 19 omfattande skärpningarna, som verkligen förbättrade förslaget och som rådets vänstergrupp ställde sig bakom. Lars Werner såg med oro på att inte bara rådets anseende utan också dess möjligheter att spela någon roll höll på att gå förlorad, om dess arbete inte blev snabbare och konkretare.

Birger Schlaug framförde i sitt inlägg skarp kritik mot programmet, som gjorde honom både bedrövad och besviken. "Det verkar som om vi politiker ingenting begriper av det som händer runt omkring oss", framhöll Schlaug, som avsåg att yrka avslag på förslaget till miljöprogram.

Rådet följde utskottets förslag och antog den första rekommendationen (nr 46) med 69 röster mot 1 (Schlaug) och den andra (nr 47) med 76 röster mot 1 (Schlaug). 5 medlemmar avstod från att rösta beträffande den andra, däribland Carl Bildt, Wiggo Komstedt, Hans Nyhage och Sten Svensson.

Handlingsplan mot havsföroreningar

Behandlingen av ministerrådets förslag om en *handlingsplan mot havsföroreningar* fick en nästan dramatisk upptakt då social- och miljöutskottet på sitt möte i oktober 1988 beslöt att avvisa ministerrådsförslaget och föreslå en rekommendation till ministerrådet att lägga fram ett nytt förslag till åtgärdsplan mot havsföroreningar till sessionen 1989 med utgångspunkt i ministerrådsförslaget och de synpunkter som anförts av utskottet, speciellt vad gällde konkreta krav angående utsläppsminskningar och skärpta tidsgränser.

Redan vid extrasessionen presenterades emellertid ett reviderat ministerrådsförslag (ändringsförslag) med ett antal utfästelser bl.a. att varje nordiskt land före den 31 december 1989 skulle lägga fram en nationell åtgärdsplan för att reducera utsläppen av närsalter (fosfor och kväve) till de havsområden som indirekt eller direkt påverkas eller kan förväntas bli påverkade av dessa

utsläpp (Östersjön, Kattegatt, Skagerrak och områdena väster om Danmark) med 50% före 1995, sett i förhållande till 1985 års utsläppsnivå.

Utskottsmajoriteten beslöt dock – vid en votering därsiffrorna blev 8 mot 5 – att stå fast vid sitt förslag till betänkande dock med tillägg av en hänvisning till ändringsförslaget.

Den socialdemokratiska minoriteten förordade en rekommendation till ministerrådet att anta en handlingsplan mot havsföroreningar i överensstämmelse med det ursprungliga ministerrådsförslaget och ändringsförslaget samt utskottets synpunkter i det tidigare betänkandet.

Debatten i plenum blev både omfattande och engagerad och präglades av starka motsättningar mellan majoritets- och minoritetsanhängare.

Svein Alsaker, Norge, utskottets talesman, framhöll att utskottet hade varit enigt om att ministerrådets förslag till handlingsplan inte var tillfredsställande. Den innehöll positiva nationella förslag, principer och utgångspunkter. Helhetsintrycket var dock att ambitionsnivån var för låg och att planen präglades av kompromisser och att dess karaktär av en samlad nordisk handlingsplan kommit för mycket i bakgrunden. Alsaker var starkt kritisk till att det omfattande ändringsförslaget presenterades så sent som dagen före sessionen, vilket betog utskottet möjligheten till en grundlig behandling av ändringsförslaget, som i och för sig var ett steg i rätt riktning.

På reservanternas vägnar framförde *Dorte Bennedsen*, Danmark, att utskottets kritik hade hjälpt och att ändringsförslaget innebar en inte oväsentlig uppstramning av planen på konkreta punkter och framför allt genom att planen skulle bli rullande och skulle justeras redan inom 15 månader.

Statsrådet *Birgitta Dahl* utgick från den fråga som varit den mest kritiserade, nämligen att ministerrådet skulle ha brutit mot sådana grundläggande principer som att de ambitiösa målen och bästa tillgängliga teknik skulle användas samt att vad naturen kunde tåla skulle vara utgångspunkten för kraven. Statsrådet medgav att detta inte fullt ut redovisades, vilket berodde på att man inte hunnit förhandla färdigt på vissa punkter. Till sessionen 1990 skulle redovisning kunna ges. Det viktigaste var inte nu att satsa resurserna på perfekta dokument utan att genomföra praktiska åtaganden.

Sten Svensson poängterade i sitt inlägg de synpunkter på forskningens betydelse som han tillsammans med övriga konservativa i utskottet avgivit i ett särskilt yttrande. Forskningen måste ges ännu högre prioritet. En fullständig kartläggning av den marina miljön i nordiska farvatten borde göras gemensamt för att bättre kunna förutse miljökatastrofer liknande årets med algblooming och seldöd och förebygga dem.

Karin Söder föreslog i sitt debattinlägg att alla föroreningar som förr eller senare drabbade haven skulle dokumenteras i en konkret åtgärdsplan med klara tidsgränser. Bl.a. pekades på att miljöfarliga utsläpp måste upphöra och kväve- och fosfatutsläpp begränsas, att klorutsläppen måste halveras senast 1995 och upphöra helt före år 2000 och att det internationella arbetet måste intensifieras.

Grethe Lundblad, en av utskottets reservanter, underströk tidsaspekten och behovet av konkreta åtgärder. Denna extrasession fick inte genom

prestigeladdade inställningar utmynna i att Nordiska rådets politiker inte skulle anta utmaningen och uppmaningen att godta en åtgärdsplan mot havsföroreningar.

Marianne Samuelsson ansåg att ändringsförslaget måste omarbetas så att det innehöll krav i likhet med dem som naturskyddsföreningen och Greenpeace hade framfört. Någon egentlig åtgärdsplan hade ännu inte presenterats enligt hennes uppfattning utan endast en redovisning över redan beslutade åtgärder.

Karl-Erik Svartberg ansåg det viktigt att för kampen mot havsföroreningar vidta åtgärder snarast och stödde således utskottsminoritetens förslag.

Vid den första omröstningen i plenumförsamlingen avslogs utskottets förslag till rekommendation med 46 röster mot 38. Därefter blev reservanternas förslag till rekommendation antagen (nr 48) med 63 röster mot 12, däribland Marianne Samuelsson. 10 medlemmar avstod från att rösta, däribland Carl Bildt, Olof Johansson, Wiggo Komstedt, Sten Svensson, Karin Söder, Lars Werner och Bengt Westerberg.

Den antagna rekommendationen innebar således, att ministerrådet skulle anta en handlingsplan mot havsföroreningar i överensstämmelse med ministerrådsförslaget B 86/s och ministerrådets ändringsförslag B 86 Ä/s samt utskottets förslag och synpunkter.

C.2. Budgetfrågor

C.2.1. Nordiska ministerrådetsbudget för 1989

Till grund för behandlingen av *ministerrådets budget för 1989* förelåg ministerrådets förslag och ett medlemsförslag om ökning av *resurserna för förverkligande av handlingsplanen för det nordiska kultursamarbetet*.

Budget- och kontrollutskottet föreslog att rådet med anledning av dessa förslag skulle rekommendera ministerrådet att vid fastställande av budgeten för 1989 ta hänsyn till utskottets synpunkter och förslag.

Utskottet underströk att de möjligheter som fanns för att lösa den konflikt som rådde mellan ambitionerna för det nordiska samarbetet och budgetnivån var, antingen att frågan om finansiering av det nordiska samarbetet verkligen löstes på ett tillfredsställande sätt, eller att man gick in för en hårdare prioritering.

Framlades nya handlingsplaner, var det inkonsekvent av ministerrådet att inte samtidigt ställa tillräckliga medel till förfogande för planernas genomförande, ansåg utskottet. Härvid syftade utskottet särskilt på kulturhandlingsplanen. En ökning av kultursektorns budget borde framför allt inriktas på kulturfonden, kultursektorns dispositionsmedel och forskning.

Utskottet pekade vidare på behovet av satsningar på andra områden, såsom arbetsmarknadsområdet, trafiksäkerhet, trafikmiljö och ungdomsresandet i Norden, genomförandet av handlingsplanen på jämställdhetsområdet, projektbudget för lagstiftningssamarbetet och nordiska projektexportfonden (NOPEF).

Utskottets ordförande *Ivar Hansen*, Danmark, gav i samband med presentationen i plenarförsamlingen av utskottets betänkande över förslagen som sin personliga uppfattning uttryck för att budget- och kontrollutskottet

borde överväga om det fanns möjligheter att införa en avgift för den som använder rådets aktiviteter, forskning och service på olika områden.

Ivar Hansen underströk att det överordnade prioriteringsansvaret låg i rådet hos budget- och kontrollutskottet och i ministerrådet hos samsamarbetsministrarna. I prioriteringen borde ingå en värdering av den nordiska aspekten och av om resurserna blev bättre utnyttjade genom nordiskt samarbete än genom enskilt nationellt agerande.

Statsrådet *Mats Hellström* som talesman för samsamarbetsministrarna uppehöll sig i sitt inlägg också vid prioritering och resursutnyttjande. I 1989 års budget hade man gjort en klarare prioritering än tidigare av angelägna samsamarbetsområden och koncentrerat insatserna. Omprioriteringar hade fått göras för att få fram nya pengar till t.ex. miljöområdet, bioteknologiskt FoU och industricentret i Oslo.

Ministerrådet hade prioriterat inom kulturhandlingsplanen Nordplus, skolsamarbetet och vuxenutbildningssamarbetet, vidare industriella centret i Oslo, bioteknologiska handlingsprogrammet, miljösektorn och Norden-Europa-frågan. Dessa prioriteringar stämde enligt statsrådet i huvudsak överens med rådets prioriteringar, även om rådets önskemål finansiellt gick längre än ministerrådets ramar.

Per Olof Håkansson, medlem i utskottet, underströk nödvändigheten av att utveckla budgeten som styrinstrument. Den budgetteknik som nu användes var något föråldrad. Budgeten måste vara överblickbar och begriplig och redovisa vad som var bundna och rörliga resurser.

Kommunikationsutskottets ordförande *Elver Jonsson* var kritisk till att trafiksäkerheten inte fanns med bland de av ministerrådet prioriterade områdena och ansåg detta illavarslande för möjligheterna att hålla ett framgångsrikt trafiksäkerhetsarbete vid liv i Norden. Elver Jonsson framhöll även behovet av satsningar på transportområdet, på ungdomsresandet i Norden och på turism, områden som kommunikationsutskottet under åren prioriterat högt.

Rådet antog med 71 röster mot 1 en rekommendation (nr 49) i enlighet med budget- och kontrollutskottets förslag.

D. 37:e sessionen

D.1. Generaldebatten

Till grund för generaldebatten låg liksom tidigare Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet, ministerrådets förslag rörande planer för det fortsatta samarbetet samt rapporten från Nordiska rådets presidium om rådets verksamhet sedan den 37:e sessionen. Generaldebatten inleddes med det så kallade trontalet av ministerrådets ordförande och ett svarstal av en representant för rådets presidium. Anföranden hölls därefter av representanter för de fyra partigrupperna: den konservativa, den socialdemokratiska, den vänstersocialistiska gruppen samt mittengruppen.

I generaldebatten togs en rad olika frågor upp. Många talare uppehöll sig särskilt kring frågor rörande de nordiska ländernas relationer med omvärld-

den, särskilt EG, miljöfrågor samt frågor med tonvikt på kulturhandlingsplanen.

Redog. 1989/90:4

I ministerrådets så kallade trontal framhöll ministerrådets ordförande, jordbruksminister *Mats Hellström*, att den dynamiska utvecklingen i vår omvärld krävde att det nordiska samarbetet utvecklades vidare och att ett starkare Norden kom till stånd. Den västeuropeiska integrationsprocessen och dess konsekvenser för det fortsatta nordiska samarbetet hade haft en framträdande plats i ministerrådets arbete under 1988 och bidragit till nya framsteg. I tre rapporter, Norden i Europa I och II och den nya ekonomiska handlingsplanen, redovisades dessa. Hellström slog också fast att Finland, Island, Norge och Sverige var eniga om att förhandlingar med EG först och främst skulle föras via EFTA eller eventuellt på bilateral väg, medan Danmark som EG-medlem tillvaratog sina intressen direkt i EG-organen.

För det nordiska samarbetets förhållande till den europeiska integrationen slogs det i rapporterna fast, att det gällde att förstärka Norden såväl inåt (hemmamarknad, transportmarknad, kultur- och utbildningsgemenskap, nordbors rättigheter) som utåt (miljöpolitik, arbetsmiljö- och konsumentpolitik, information om det nordiska samarbetet). Hellström berörde också ministerrådets arbete med miljöfrågorna som efter rådets extrasession resulterat i ett samarbetsprogram på miljöområdet och ett handlingsprogram mot havsföroreningar. En ny handlingsplan mot luftföroreningar skulle utarbetas under år 1989. Ett ministerrådsförslag till en nordisk arbetsmiljökonvention hade framlagts till sessionen. På kultursamarbetets område nämnde Hellström särskilt Nordplus-programmet och tillkännagav att samarbetsministrarna samma dag hade anslagit 30 miljoner DKR till en nordisk TV- och filmfond.

I sitt svarstal framhöll även presidiets representant *Jan P Syse* att 1988 varit ett gott år för det nordiska samarbetet särskilt när det gällde miljön och EG-frågorna. Rådets internationella kommitté hade i sin rapport lagt fram förslag till hur rådets internationella aktiviteter skulle organiseras. Det var nu viktigt att hitta en arbetsmodell för både Norden som helhet och de enskilda länderna att bli deltagare i den europeiska och den internationella utvecklingen. Syse efterlyste även en effektivisering av det nordiska samarbetet såväl inom rådet som ministerrådet.

Den konservativa gruppens talesman, *Carl Bildt*, betonade att det nordiska samarbetet inte stod särskilt starkt. Det som hade uppnåtts i det nordiska samarbetet låg långt tillbaka i tiden; under de senaste åren hade misslyckandena varit tydligare än framgångarna. Det nordiska samarbetet riskerade att stagnera samtidigt som det västeuropeiska samarbetet accelererade. I det sistnämnda låg dock en möjlighet för Norden. Viktigt var att nordiska medborgare och företag hade samma möjligheter som de i det övriga Västeuropa. Även i Östeuropa pågick en utveckling som öppnade nya möjligheter till samarbete.

Den socialdemokratiska gruppens talesman, *Anker Jørgensen*, Danmark, konstaterade att utvecklingen i Europa och EG f.n. gick mycket snabbt. Det var därför bra att de nordiska länderna under kommande år arbetade seriöst med hela problematiken kring EG:s inre marknad och Norden som hemmamarknad. Norden borde påverka utvecklingen i Europa för att ge den

stora, öppnare europeiska marknaden en tydligare social och miljömässig dimension. Även om de nordiska länderna i EFTA förklarat att förhandlingarna skall bedrivas mellan EFTA och EG skulle Norden och Nordiska rådet få samarbeta i ökande grad om program, rekommendationer, konventioner och gemensamma beslut. Härigenom kanske nordiska ståndpunkter bättre skulle markeras i den europeiska utvecklingen. Arbetsmiljösamarbetet och förslaget om koncernfackligt samarbete kunde nämnas som exempel. Den nordiska välfärdsmodellen skulle ej avvecklas utan utvecklas i ett energiskt samarbete.

Den vänstersocialistiska gruppens talesman, *Lars Werner*, framhöll att det nordiska samarbetet stod inför ett vägsval. Om de nordiska länderna inte utvecklade sitt ekonomiska och sociala samarbete utan vart för sig anpassade sig till EG:s inre marknad var det risk för att det nordiska samarbetet gick in i en avvecklingsperiod.

Det vore ett ödesdigert misstag att tro att allt intresset måste fokuseras på EG. Det fanns en rad frågor för de nordiska länderna att samarbeta kring oavsett vilken form av samarbete med EG länderna valde. Werner underströk vikten av att ett internationellt utskott upprättades inom rådet. Det koncernfackliga samarbetet borde främjas på det sätt som löntagarorganisationerna föreslagit.

Mittengruppens talesman, *Karin Söder*, framförde att Nordiska rådet måste arbeta mer offensivt och målinriktat. En strategi för Nordens framtid måste utformas inför de förändringar Europa stod inför. Norden som hemmamarknad och ett nordiskt medborgarskap var viktiga samarbetsområden som ministerrådet måste driva aktivt. Miljöfrågorna måste leda till ökad anpassning och konkreta åtgärder. I alla beslut och initiativ som togs av rådet var det nödvändigt med en aktiv uppföljning. En nordisk ombudsman för att bevaka medborgarnas sociala rättigheter och särskilt barnens rättigheter skulle kunna fylla en viktig funktion. Rådet borde för de närmaste åren prioritera miljöfrågorna, nordiskt medborgarskap, internationellt samarbete och en översyn av arbetssättet.

Statsminister *Gro Harlem Brundtland* fann det viktigt att diskutera hur EFTA kunde stärkas för att bäst möjligt kunna tillvarata ländernas intressen i förhållandet till EG. Miljöfrågorna spelade en allt viktigare roll, och här krävdes starkare internationella organisationer med delvis överstatlig myndighet. Det nordiska miljöprogrammet måste kompletteras med särskilda handlingsplaner på områden där nationella åtgärder kan stödja och förstärka varandra.

Statsminister *Poul Schlüter* ansåg det vara dumt att försöka dölja att det nordiska samarbetet inte hade präglats av samma dynamik och stora landvinningar på senare år. Därför var det viktigt att diskutera hur det nordiska samarbetet kunde effektiviseras. Schlüter gjorde bedömningen att flera nordiska länder om ett antal år skulle välja medlemskap i EG utifrån sina egna intressen. Det var glädjande att likabehandling eftersträvades mellan nordiska och EG-medborgare när det gällde fri rörlighet inom Västeuropa.

Statsminister *Ingvar Carlsson* framhöll att industrialismen växte fram i länderna kring Nordsjön och Östersjön och här formulerades även konserva-

tismen, liberalismen och den demokratiska socialismen. En strävan att föra en ekonomisk utveckling med social rättvisa präglade utvecklingen. Nu gällde det också att visa att ekonomisk utveckling kunde förenas med en god miljö. Denna skapade även möjligheter till renare anläggningar, rena produkter och effektiv och miljövänlig teknik. Det internationella samarbetet på miljöområdet borde utvecklas också med Östeuropa där miljöproblemen var stora.

Riktlinjer för det nordiska samarbetet de närmaste åren borde vara att finna lösningar på de europeiska integrationsfrågorna som inte splittrade Norden, att hävda den sociala dimensionen – kampen för full sysselsättning och social rättvisa – och se till att integrationen i Norden gick minst lika snabbt som den inom EG.

Statsminister *Steingrímur Hermannsson* underströk det gemensamma nordiska kulturarvets betydelse för dagens nordiska identitet. Det var skäl att framhålla detta i de pågående europeiska integrationssträvandena. För Islands del gällde att ett medlemskap i EG ej var målet. Man ansåg det viktigt att EFTA-samarbetet stärktes inte minst inför förhandlingarna med EG.

Miljösamarbetet var angeläget och här kunde de nordiska länderna påta sig det ledarskap som krävdes för att få ändrade levnads- och konsumtionsvanor till stånd.

Statsminister *Harri Holkeri* nämnde, att det nordiska samarbetet hade internationell tyngd. Det var naturligt och okonstlat och var en tillgång i det internationella umgänget. Europafrågorna stod nu i förgrunden och bilden av EG efter 1992 var skarpare än tidigare. För Finland, utvecklat i växelverkan mellan öst och väst, var Europa större än Västeuropa och mera än ett ekonomiskt-geografiskt område, en kulturkrets. Fullt medlemskap i EG var ej förenligt med Finlands neutralitetspolitik. Genom EFTA- och EG-ländernas beslut 1984 om ett europeiskt ekonomiskt område hade behovet av en förstärkning av EFTA blivit större. Det var samtidigt viktigt att de nordiska länderna hade som mål att bevara och utveckla sin dynamiska roll i ett större europeiskt sammanhang.

Kultursamarbetet i Norden hade som grund gemensamma värderingar. Det förstärkte den nordiska gemenskapen och fördjupade bilden av Norden utåt. Mycket återstod dock att göra bl.a. för att förbättra språkförståelsen och servicen till de språkliga minoriteterna.

D.2. Sakfrågor

Saklistan för 37:e sessionen (enligt terminologin i rådet benämns ärendena saker) upptog 39 medlemsförslag (A-saker), 10 ministerrådsförslag (B-saker), 10 berättelser från nordiska samarbetsorgan (C-saker) och 65 meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer (D-saker). Vid sessionen framställdes och besvarades i plenum sammanlagt 56 frågor (E-saker).

Enligt 22 § i arbetsordningen för rådet hade presidiet utarbetat en rapport rörande sin verksamhet under tiden efter rådets närmast föregående session (Dokument I). Efter generaldebattens slut lades rapporten till handlingarna. Nordiska ministerrådet avgav i enlighet med artikel 64 i Helsingforsavtalet en

berättelse rörande det nordiska samarbetet under det gångna året (C1) samt en särskild redogörelse rörande planerna för det nordiska samarbetet (C2).

39 rekommendationer och 8 yttranden till de nordiska ländernas regering-
ar respektive Nordiska ministerrådet antogs. Dessutom antog rådet 2 interna
beslut: angående internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet och ett
nordiskt miljö- och biologiår 1990. Texten till dessa har fogats till berättelsen
som *bilaga*. Då i det följande inte annat anges, har samtliga i omröstningen
deltagande medlemmar röstat för respektive rekommendation eller ytt-
rande.

D.3. Organisation m.m.

Den svenska delegationen bestod vid sessionen av följande *regeringsrepre-
sentanter*: statsminister Ingvar Carlsson samt statsråden Feldt, Hjelm-
Wallén, Göransson, Gradin, Hellström, Johansson, Hultström, Lindqvist,
Andersson, Lönnqvist, Thalén, Nordberg, Engström, Freivalds, Wallström,
Löw och Persson.

Följande *valda medlemmar* deltog: Grethe Lundblad, Lennart Andersson,
Carl Bildt, Arne Gadd, Ylva Annerstedt som ersättare för Bengt Wester-
berg, Karin Söder, Lahja Exner, Wiggo Komstedt, Per Olof Håkansson,
Lena Öhrsvik, Olle Östrand, Hans Nyhage, Elver Jonsson, Gunilla André
som ersättare för Gunnar Björk, Lars Werner, Marianne Samuelsson, Berit
Oscarsson, Karl-Erik Svartberg som ersättare för Anna-Greta Leijon, Sten
Svensson och Hans Gustafsson.

Dessutom var följande *suppleanter* närvarande under sessionen: Filip
Fridolfsson, Ulla Johansson, Hugo Bergdahl, Olof Johansson, Björn Sam-
uelson, Birger Schlaug och Birthe Sörestedt.

Delegationen biträdades av sin sekreterare, kanslichef Bert Isacson, och
övrig kanslipersonal. Till rådets *president* valdes vid session Karin Söder,
Sverige och till övriga medlemmar i presidiet Ivar Hansen, Danmark, Anker
Jørgensen, Danmark, Ilkka-Christian Björklund, Finland, Elsi Hetemäki-
Olander, Finland, Ólafur G Einarsson, Island, Páll Pétursson, Island, Kjell
Magne Fredheim, Norge, Jan P Syse, Norge, och Grethe Lundblad, Sverige.
Vid sessionen fördelades rådets medlemmar på sex *utskott*: juridiska
utskottet med 13 medlemmar, kulturutskottet med 17 medlemmar, social-
och miljöutskottet och kommunikationsutskottet med vardera 13 medlem-
mar, ekonomiska utskottet med 22 medlemmar och budget- och kontrollut-
skottet med 14 medlemmar.

De svenska medlemmarna fördelades på följande sätt:

Juridiska utskottet:	Lennart Andersson Hans Nyhage och Lars Werner
Kulturutskottet:	Gunnar Björk Hans Gustafsson Berit Oscarsson och Marianne Samuelsson
Social- och miljöutskottet:	Grethe Lundblad

	Sten Svensson och Lena Öhrsvik
Kommunikationsutskottet:	Elver Jonsson (utskottets ordförande) Anna-Greta Leijon och Olle Östrand
Ekonomiska utskottet:	Carl Bildt Lahja Exner Arne Gadd (utskottets vice ordförande) Karin Söder och Bengt Westerberg
Budget- och kontrollutskottet:	Per Olof Håkansson (utskottets vice ordförande) Elver Jonsson och Wiggo Komstedt (utskottets ordförande)

Val företogs till rådets *redaktionskommitté*. Till svenska medlemmar i kommittén utsågs Per Olof Håkansson och Hans Nyhage. Vidare företogs val av medlemmar till *Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté* för perioden den 1 maj 1989–den 30 april 1991. Till svensk medlem utsågs Arne Gadd.

E. Presidiets, utskottens och redaktionskommitténs verksamhet

E.1. Presidiet

Medlemmar och möten

Rådets presidium består av tio medlemmar, två från varje land. Svenska medlemmar i presidiet har varit riksdagsledamöterna Karin Söder (c), Grethe Lundblad (s), svenska delegationens ordförande resp. vice ordförande.

Presidiet har sedan 36:e sessionen i Oslo hållit 17 egna möten, två med samarbetsministrarna, två möten med miljö- och samarbetsministrarna och ett med rådets utskottsordförande.

Gemensamma överläggningar mellan presidiet och de nordiska ländernas statsministrar har hållits i enlighet med tidigare praxis.

Verksamhet

Två ämnen har dominerat presidiets arbete under verksamhetsperioden, nämligen Nordens ställning i den europeiska integrationsprocessen och miljöfrågorna.

Strävan att stärka den europeiska dimensionen i det nordiska samarbetet har även under detta år präglat presidiets liksom övriga rådsorgans arbete. Man har härvid försökt bilda sig en uppfattning om vilka problem och möjligheter som det nordiska samarbetet kan komma att ställas inför i perspektivet av förverkligandet av den inre marknaden år 1992. Frågorna har även berörts vid mötena med statsministrarna och samarbetsministrarna.

Man har från presidiet sida instämt i att de nordiska länderna utanför EG bör använda EFTA som den viktigaste kanalen vid förhandlingar med EG. Presidiet har i april 1988 sammanträffat med företrädare för EG-kommissionen i Bryssel för att på ort och ställe bilda sig en uppfattning av det pågående integrationsarbetet.

Den i delegationens förra berättelse till riksdagen och regeringen omnämnda internationella samarbetskommittén med Karin Söder som ordförande och Arne Gadd som andre svenske representant har under året avgett ett betänkande med förslag till förstärkningar av det nordiska samarbetets organisation och åtgärder för att förbättra behandlingen av europeiska och andra internationella frågor inom rådet. Kommittén har av presidiet fått som tilläggsuppdrag att framlägga en rapport med förslag om vilken inriktning det nordiska samarbetet skall ges under de närmaste åren med beaktande av den pågående integrationsprocessen i Europa. Utredningsarbetet väntas bli avslutat före den 1 oktober 1989.

Kommitténs i den första rapporten framlagda förslag har resulterat i flera medlemsförslag i rådet. Dessa redovisas närmare i redogörelsen för ekonomiska utskottets arbete.

Presidiet har som ett led i strävandena att sprida kännedom om det nordiska samarbetet och informera sig om det internationella samarbetet även haft kontakter med Benelux-parlamentet, EG-kommissionen samt EFTA- och GATT-sekretariaten.

Under året har presidiet också haft möten med Nordens fackliga samorganisation, Ungdomens Nordiska Råd, Föreningarna Nordens Förbund och den s.k. Gyllenhammargruppen.

Presidiets beslut i juni 1988 att inkalla rådet till en extra session i november 1988 för att diskutera miljöfrågor gav till resultat att rådet kunde tillstyrka ett ministerrådsförslag om nordiskt miljöprogram och en åtgärdsplan mot förorening av den marina miljön. Se vidare under redogörelsen för den 2:a extra sessionen.

E.2. Utskotten

E.2.1. Juridiska utskottet

Tyngdpunkten i juridiska utskottets arbete har under verksamhetsåret legat på flyktingfrågorna, ett moderniserat lagstiftningsprogram och jämställdhetsfrågorna. Nordisk Forum och den officiella nordiska jämställdhetskonferensen i Oslo sommaren 1988 liksom det vid sessionen framlagda ministerrådsförslaget om en handlingsplan på jämställdhetsområdet har i hög grad bidragit till ett ökat engagemang i utskottet i jämställdhetsfrågorna.

Medlemmar och möten

Svenska medlemmar i juridiska utskottet har varit Lennart Andersson (s), Hans Nyhage (m) och Lars Werner (vpk). Utskottet har sedan 36:e sessionen i Oslo hållit 9 möten.

Vid ett möte under 37:e sessionen uppdrog presidiet åt juridiska utskottet att före 1 oktober 1989 utarbeta förslag till ett framtida valsystem rörande rådets förtroendeposter. Utskottet har för detta ändamål tillsatt en arbetsgrupp med partipolitisk sammansättning. Som representant för socialdemokraterna har utsetts Lennart Andersson och för vänstersocialisterna Lars Werner.

Behandlade saker

Övergripande frågor

Juridiska utskottet kunde med tillfredsställelse konstatera att dess förslag om att fackutskotten skulle få avge yttranden över *ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)* direkt till plenarförsamlingen för omröstning nu genomfördes vid sessionen.

I sitt betänkande över C 2 noterade utskottet att det på utskottets alla större verksamhetsområden enbart var samarbetet på flykting- och invandrarområdet som inte reglerades i ett egentligt program. Således fanns det program på livsmedelsområdet, förslag till ett moderniserat nordiskt lagstiftningsprogram, program på konsumentområdet och en handlingsplan på jämställdhetsområdet. Rådets rekommendation nr 30/1986 tillvaratog dock i grova drag de fastlagda huvudpunkterna för det nordiska samarbetet rörande flykting- och invandrapolitik.

Utskottet pekade samtidigt på risken för att andra betydelsefulla samarbetsområden glömdes bort då man alltför starkt koncentrerade sig på de stora linjerna och komprimerade planläggningsdokumenten och årsberättelserna. Utskottet föreslog därför ministerrådet att i den vidare planläggningen också vara uppmärksam på samarbetet i anslutning till områden som till exempel de mänskliga rättigheterna och samernas ställning.

Rådet antog utskottets förslag till yttrande (nr 6) med 70 röster mot 1. (Yttrandet omfattade fler punkter som återfinns här nedan under respektive fackavsnitt.)

Utskottet avgav ett särskilt yttrande till budget- och kontrollutskottet över *ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1988 (C 1)* i de delar som berörde utskottet. Se härom under E.2.6.

Nordiskt lagstiftningsarbete

Vid 36:e sessionen antogs ett av juridiska utskottet utarbetat förslag till ett moderniserat nordiskt lagstiftningsprogram.

Utskottet framhöll nu i sitt betänkande över *ministerrådets redogörelse om planer för det nordiska samarbetet (C 2)* att de flesta av de framtidsprojekt som ministerrådet påbörjat eller avsåg att sätta igång sammanföll med de förslag som framförts i utskottets förslag till ett moderniserat nordiskt lagstiftningsprogram. På familjerättens område såg utskottet gärna, att i samband med en genomgång av reglerna om vårdnad frågan togs upp om möjligheterna för ekonomisk hjälp från samhällets sida till de föräldrar och barn, som efter en skilsmässa skulle komma att bo så långt från varandra att

utövandet av umgänget kunde bli en ekonomisk börda. Utskottet föreslog därför ministerrådet att i det vidare arbetet med reglerna om vårdnad undersöka möjligheterna för ekonomisk hjälp från samhällets sida i sådana fall.

Utskottet framhöll vidare att miljöfrågorna var högt prioriterade i det nordiska samarbetet. Utskottet föreslog därför att ministerrådet i lagstiftnings-samarbetet dels prioriterade ett projekt om ekonomisk kriminalitet i samband med miljöbrott och dels att arbetet med regler om ersättning för miljöskador intensifierades.

I plenardebatten underströk utskottets ordförande *Eidur Gudnason*, Island, behovet av en fast nordisk projektbudget för lagstiftnings-samarbetet, bl.a. för några av de områden som nämndes i utskottets förslag till moderniserat lagstiftningsprogram. Nordiska projektmedel vid sidan av löpande förhandlingar om lagharmonisering ansågs viktiga för uppnående av resultat.

Justitieminister Laila Freivalds presenterade ministerrådets synpunkter på framtidsplanerna inom lagstiftningssektorn och på utskottets betänkande över dessa. Ministerrådet och utskottet var eniga om betydelsen av att prioritera bl.a. sådana frågor som tagits upp i utskottets förslag till ett moderniserat lagstiftningsprogram. Denna enighet var en viktig förutsättning för ett fortsatt framgångsrikt samarbete på lagstiftningsområdet. Justitieministern underströk också ministerrådets enighet om behovet av god framförhållning på lagstiftningsområdet. Här pekades bl.a. på projekt inom personskaderätten, aktiebolagsrätten, konsumentlagstiftningen, straffrätten och den offentliga rätten.

Folkregistrering/folkbokföring

Ministerrådet hade med anledning av en rekommendation från rådet 1986 framlagt ett förslag om en ny *nordisk överenskommelse om folkregistrering*.

Utskottet uttalade sin tillfredsställelse med den snabbhet arbetet bedrivits av den särskilt tillsatta arbetsgruppen för att få fram överenskommelsen och med arbetets resultat.

Resultaten kunde sammanfattas i följande tre punkter: 1) Förslag till konkreta ändringar och förenklingar i den tidigare överenskommelsen; 2) Ändringar i de enskilda ländernas praktisering av grundläggande regler i överenskommelsen som utredningsarbetet redan medfört; 3) Angivande av de delområden som bör bli föremål för ytterligare utredning.

Utskottet föreslog, att ministerrådet skulle överväga om arbetet borde fortsätta för att söka lösa de problem som angivits av arbetsgruppen. Bl.a. gällde det frågor i anslutning till vissa gemensamma nordiska bosättnings-regler.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 16) till minister-rådet

att godkänna den nordiska överenskommelsen om folkregistrering i överensstämmelse med ministerrådsförslaget och med beaktande av utskottets synpunkter.

Rekommendationen antogs med 60 röster.

Flyktingfrågorna ligger inom juridiska utskottets arbetsområde och har under senare år upptagit en stor del av utskottets tid och intresse. Bl.a. anordnade utskottet 1987 ett seminarium om flykting- och invandrarpolitik.

Vid 37:e sessionen förelåg för behandling ett medlemsförslag om *projekt på flyktingområdet*. I detta föreslogs att rådet skulle rekommendera ministerrådet att genomföra följande projekt på flyktingområdet i samarbetet med UNHCR och de berörda ländernas regeringar: 1) frivilligt tillbakaväsende (repatriering), 2) tillfällig integration, 3) bosättning i de nordiska länderna.

Utskottet hade särskilt lagt märke till att huvudparten av de organisationer som arbetade inte endast teoretiskt men också praktiskt med flyktingproblem mycket varmt tillstyrkte förslagen. Detta gällde både FN:s högkommissariat för flyktingar och en rad frivilliga humanitära organisationer. Utskottet underströk att förberedelserna av de olika projekten inte fick ta alltför lång tid i anspråk. Situationen i flyktinglägren runt om i världen var av sådan karaktär att det brådskade med att få till stånd alla åtgärder som på något sätt kunde bidra till att underlätta situationen för flyktingarna.

Humanitära organisationer med stor kunskap på området hade utfört ett stort arbete på flyktingområdet. Dessa kunskaper och erfarenheter borde användas i samband med planläggning och genomförande av ifrågavarande projekt. Utskottet underströk också att det förutsattes att anslagen till genomförandet av dessa projekt inte togs från de ordinarie biståndsmedlen. Ministerrådet och de berörda ländernas regeringar borde här avsätta särskilda medel.

I samband med behandlingen av medlemsförslaget i plenarförsamlingen kommenterade *invandrarminister Maj-Lis Lööv* som representant för de nordiska ländernas flyktingministrar det nordiska flyktingpolitiska samarbetet. Härvid framhölls att den samverkan som förekommer mellan de nordiska länderna i flyktingpolitiska frågor, bl.a. inom den nordiska samrådsgruppen i flyktingfrågor, hade haft och hade stor betydelse för uppträdandet i internationella sammanhang. Vidare anförde statsrådet att utvecklingen inom EG krävde att de nordiska länderna förberedde sig noga samt analyserade konsekvenserna för gränskontrollen, för visumregler och för asylpolitiken. Detta gjordes bäst med en nordisk utgångspunkt, som kanske gav möjligheter att påverka utvecklingen mot det öppna Europa.

På utskottets förslag antogs en rekommendation (nr 18) i enlighet med medlemsförslaget. Rekommendationen antogs med 75 röster mot 1 (reservant i utskottet, som ansåg att medlemsförslaget inte skulle föranleda någon åtgärd).

I debatten i plenarförsamlingen föranledde reservantens inlägg kraftfulla uttalanden mot rasism och förföljelse, bl.a. av den norske *stortingspresidenten och rådsmedlemmen Jo Benkow, Hans Nyhage och Lars Werner*.

Juridiska utskottet föreslog att rådet inte skulle företa sig något med anledning av ett medlemsförslag om *ökad viseringsfrihet* för utländska medborgare i Norden.

Utskottet konstaterade på grundval av inkomna remissyttranden att det redan hade införts de lättnader vid resor inom de nordiska länderna vilka

kunde försvaras utifrån säkerhetsmässiga synpunkter. Utskottet hade speciellt noterat att det nu införts sådana lättnader i reglerna att det inte längre krävdes visum eller pass för minderåriga utländska medborgare som var bosatta i ett nordiskt land och som reste in i ett annat nordiskt land i samband med gruppresor, såsom skolresor, idrottsarrangemang och dylikt. Denna fråga hade väckts i Nordiska rådet för ett par år sedan och sålunda nu fått sin lösning.

Rådet biföll utskottets förslag.

Samarbete på livsmedelsområdet

Livsmedelsfrågorna ligger som tidigare nämnts inom juridiska utskottets arbetsområde.

I sitt betänkande över *ministerrådets redogörelse om planer för det nordiska samarbetet (C 2)* föreslog utskottet att rådet skulle anmoda ministerrådet att överväga möjligheten att omorganisera det permanenta nordiska utskottet för livsmedelsfrågor – PNUN – på sådant sätt att det fick status som en nordisk ämbetsmannakommitté med direkt referens till ministerrådet. I övrigt hänvisade utskottet till sitt betänkande, avgivet till 36:e sessionen, över ministerrådsförslaget om ett samarbetsprogram på livsmedelsområdet.

Konsumentfrågor

Ministerrådet hade framlagt ett förslag om ett *samarbetsprogram på konsumentområdet*. Detta var en revision av det tidigare programmet från 1984.

Utskottet ansåg det viktigt att de nordiska länderna samordnade sin konsumentpolitik bl.a. för att kunna uppträda gemensamt inför det övriga Västeuropa.

Utskottet pekade på vissa områden som särskilt viktiga att beakta. Detta gällde bl.a. problem som hade samband med ökade utbud av finansiella tjänster, med ökad skuldsättning och ökad användning av kreditkort och med avlägsnande av prismärkning på butiksvaror. Utskottet hänvisade till sitt betänkande över medlemsförslaget om förbud mot export av farliga varor som uttryck för åtgärder för att trygga konsumentens säkerhet.

Utskottet underströk att en förutsättning för att detta program skulle kunna genomföras var att tillräckliga resurser avsattes på den nordiska budgeten.

Lennart Andersson såsom utskottets talesman framhöll inför plenarförsamlingen, att ministerrådet måste noga överväga om det var möjligt att genomföra detta program inom en budget som reellt ökade med 3 % per år, och ifrågasatte om inte det konsumentpolitiska området skulle komma att behöva en särskild förstärkning. *Lennart Andersson* underströk även att det nordiska samarbetet i hög grad bidragit till den höga ambitionsnivån beträffande konsumenternas rättigheter på områden som t.ex. konsumenternas ekonomiska trygghet, produktsäkerheten och det konsumenträttsliga skyddet.

Rådet följde utskottets förslag om en rekommendation (nr 15) till

ministerrådet

att anta ett samarbetsprogram i överensstämmelse med minister-
rådsförslaget B 91/j och juridiska utskottets synpunkter.

Rekommendationen antogs med 66 röster mot 1. Marianne Samuelsson
avstod från att rösta.

I sitt betänkande över *ministerrådets redogörelse om planer för det
nordiska samarbetet (C 2)* kommenterade utskottet helt kort samarbetet på
konsumentområdet och föreslog i en hemställan till ministerrådet att ett
projekt om frivillig miljömärkning skulle ges hög prioritet.

Ett medlemsförslag om *begränsning av export av farliga varor* förelåg för
utskottets behandling.

Utskottet noterade, att alla remissorgan var positiva till förslaget. Utskot-
tet ansåg det både oetiskt och omoraliskt att tillåta att varor, som det var
förbjudet att sälja i de nordiska länderna på grund av risk för hälsa och
säkerhet, exporterades till andra länder. Utskottet befarade, att ju mer
effektiv kontrollen blev av produktsäkerheten på den nordiska marknaden,
ju större blev risken för att varor som inte fick säljas här nådde ut till
utländska marknader, där produktsäkerhetskontrollen var mindre effektiv
eller kanske helt saknades.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 19) till
ministerrådet att vidta åtgärder som var nödvändiga för att förhindra att
produkter, förbjudna att säljas i ett av de nordiska länderna på grund av sin
farlighet, exporterades till andra marknader. Utgångspunkten borde vara att
sådana produkter skulle få säljas dit bara under förutsättning att mottagar-
landet efter att ha underrättats om säkerhetsbristerna uttryckligen medgav
import av varan. För sådana produkter, där risken var särskilt allvarig, borde
export överhuvudtaget inte tillåtas.

Rekommendationen antogs med 64 röster.

Jämställdhetsfrågor

Jämställdhetsfrågorna fick större uppmärksamhet under 37:e sessionen än
som brukar vara fallet. Ministerrådets förslag till en handlingsplan för det
nordiska jämställdhetssamarbetet 1989–1993 togs emot med stort intresse.
Nordisk Forum och den officiella nordiska jämställdhetskonferensen i Oslo
sommaren 1988, som tillkom på initiativ av Nordiska rådet och som
engagerade ca 8 000 nordiska kvinnor, har säkert bidragit till ett ökat intresse
för jämställdhetsfrågorna. Juridiska utskottet kunde med glädje notera att
jämställdhetsministrarna övervägde att anordna ett nytt Nordisk Forum.

Utskottet uttalade i sitt betänkande över det av ministerrådet framlagda
förslaget om *en handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet
1989–1993* stor tillfredsställelse med planen, som var ett svar på utskottets
önskemål.

Ett första program för nordiskt jämställdhetssamarbete antogs 1978. Detta
reviderades 1982. Den nu framlagda handlingsplanen utgör ett komplement
till programmet.

Handlingsplanen ansågs väl avvägd och genomarbetad med 22 konkreta
förslag, förslag till budget och tidsplan.

Handlingsplanens huvudtema, Kvinnors roll i den ekonomiska utveck-

lingen och Kvinnors och mäns möjligheter att kombinera familjeliv och arbetsliv, var helt i enlighet med utskottets önskemål. Samma huvudteman gällde även för den officiella nordiska jämställdhetskongressen vid Nordisk Forum i Oslo sommaren 1988.

Utskottet förenade sig i ministerrådets uppfattning om att det var viktigt att också andra sektorer tog hänsyn till jämställdhetsaspekten. Detta gällde främst jämställdhet inom utbildning, i jordbruket, i frågor om äldreomsorg och handikappade kvinnors speciella problem. Särskild uppmärksamhet borde enligt utskottet ägnas åt den sistnämnda gruppen, som ofta blev bortglömd.

Som konkreta angelägna frågor önskade utskottet särskilt framhålla barn- och omsorgsarbete, reell likalön, kvinnoforskning, bättre statistik om kvinnors förhållanden och en undersökning om vad som hindrade fäder från att utnyttja sin rätt till ledighet.

Ett 10-tal talare deltog i plenardebatten när handlingsplanen behandlades. *Biträdande civilminister Margot Wallström* framhöll att målen för jämställdhet var samstämmiga, men de olika länderna kunde ha valt olika lösningar. Handlingsplanen hade koncentrerats till det som var möjligt och fördelaktigt att samarbeta om och där de nordiska länderna hade nytta av gemensam kunskapsbas. Vidare yttrade statsrådet: "Jämställdhet är provocerande. Det handlar ju om att förändra såväl attityder som maktstrukturer. Kunskap är makt! När handlingsplanens förslag genomförs får vi betydligt bättre kunskap, bättre underlag för beslut och mer bränsle i debatten. Så kan positionerna gemensamt flyttas fram och Norden även i fortsättningen vara ett föredöme i jämställdhetsarbetet."

Gunilla André underströk att i arbetet för ett jämställt samhälle mellan män och kvinnor måste alla resurser tas till vara. Här pekades på kvinnoorganisationerna i Norden som en samlad och viktig resurs.

Marianne Samuelsson uppehöll sig i sitt inlägg vid representationen i beslutande församlingar och ansåg att i handlingsplanen borde ingå även en kvoteringsregel innebärande att inget kön skulle få lägre representation än 40 %.

På utskottets förslag antogs en rekommendation (nr 17) till ministerrådet att anta en handlingsplan för det nordiska jämställdhetssamarbetet i överensstämmelse med ministerrådsförslaget och med beaktande av juridiska utskottets synpunkter.

Rekommendationen antogs med 73 röster mot 1.

Konstitutionella frågor

I ett medlemsförslag hade hemställts om en *ändrad fördelning av partistödet* beträffande fast belopp och mandatbelopp i förhållande till presidiets beslut.

Juridiska utskottet konstaterade att presidiet i januari 1989 beslutat att 20 % skulle delas ut som ett fast bidrag till varje partigrupp och 80 % skulle fördelas på partigrupperna efter antalet mandat. Utskottet fann inte skäl för att frånga denna fördelning och föreslog att rådet inte skulle företa sig något med anledning av medlemsförslaget.

Lars Werner hade reserverat sig mot utskottets förslag och yrkat bifall till medlemsförslaget.

I debatten i plenarförsamlingen riktade Hans Nyhage skarp kritik mot presidiets beslut att 1988 höja partistödet från 900.000 kronor till 2.000.000 kronor.

Reservantens förslag till rekommendation förkastades med 61 röster mot 6 (däribland Marianne Samuelsson och Lars Werner). 1 medlem avstod från att rösta.

Rådet biföll således utskottets förslag att inte företa sig något med anledning av medlemsförslaget.

Ett annat medlemsförslag av konstitutionell karaktär var ett medlemsförslag om de *baltiska staternas upptagande i Nordiska rådet*, väckt av en dansk rådsmedlem.

Utskottet ansåg sig inte kunna stödja förslaget redan av det skälet att det inte förelåg någon hemställan från de baltiska staterna om att upptas i Nordiska rådet.

Mot utskottets förslag förelåg en reservation (från förslagsställaren).

Reservantens förslag till rekommendation förkastades med 69 röster mot 1.

Rådet följde sålunda utskottets förslag att inte företa sig något med anledning av medlemsförslaget.

Lagstiftning mot Sydafrika

Ett medlemsförslag hade väckts om inrättande av en samnordisk utredningsenhet med uppgift att följa och granska efterlevnaden av *lagstiftning mot Sydafrika*.

Utskottet underströk betydelsen av att bojkottlagstiftningen mot Sydafrika efterlevdes i alla de nordiska länderna och att garantier fanns för att så skedde även i praktiken. Utskottet gav därför sitt fulla stöd åt intentionerna i förslaget men var tveksamt till hur dessa skulle praktiskt kunna realiseras.

Utskottet delade vissa remissinstansers inställning att handhavandet av lagstiftningen var en uppgift för offentliga myndigheter och att överflödiga organ inte skulle inrättas vare sig nationellt eller nordiskt. Det noterades att de olika aspekterna på de nordiska ländernas Sydafrikapolitik följdes på ämbetsmannaplanet i den nordiska arbetsgruppen för åtgärder mot Sydafrika.

Utskottets flertal föreslog därför en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar att intensifiera arbetet med övervakning av bojkottlagstiftningen mot Sydafrika både nationellt och nordiskt.

Mot utskottets förslag förelåg två reservationer, en från utskottets konservativa medlemmar från Danmark, Norge och Sverige (Hans Nyhage) och en medlem från det danska framstegspartiet om avslag på förslaget samt en från Lars Werner med tillstyrkan till medlemsförslagets yrkande.

I den slutliga omröstningen vann utskottets förslag till rekommendation med 59 röster mot 17 (däribland Filip Fridolfsson, Wiggo Komstedt, Hans Nyhage, Sten Svensson). 1 medlem avstod från att rösta.

Inom juridiska utskottets område ställdes 6 frågor:

till de nordiska ländernas regeringar (besvarad av stadsrådet Mats Hellström och finsk minister) om samarbete med de baltiska staterna

till ministerrådet om lagstiftning på bioteknologins och genteknikens område

till ministerrådet om patentering av immateriella rättigheter på genteknikens område

till ministerrådet (besvarad av statsrådet Mats Hellström) om harmonisering av lagbestämmelserna om hälsokostprodukter i de nordiska länderna

till Danmarks regering (ställd av Wiggo Komstedt) om svensk tull- och passkontroll på Kastrup

till ministerrådet (ställd av Marianne Samuelsson) om yttrandefrihet och mordhotet mot Salman Rushdie.

E.2.2. Kulturutskottet

Arbetet i kulturutskottet har under året dominerats av uppföljningen av handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete och mediasamarbetet.

Den 26-28 september 1988 hölls ett seminarium i Sønderborg där huvudtemat var den europeiska dimensionen inom den högre utbildningen i Norden.

Medlemmar och möten

Svenska medlemmar i kulturutskottet har varit Gunnar Björk (c), Barbro Nilsson (s), som den 18 oktober 1988 ersattes av Hans Gustafsson (s), Berit Oscarsson (s) och Hans Petersson i Röstånga (fp) som den 18 oktober ersattes av Marianne Samuelsson (mp).

Utskottet har sedan föregående session hållit sju möten.

Behandlade saker

Övergripande frågor

I betänkandet över *ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)* föreslog kulturutskottet ministerrådet

- att i fortsättningen avge en mera konkret plan för det nordiska samarbetet (C 2) med angivande av tidsramar
- att kulturhandlingsplanen tillförs erforderliga resurser för dess genomförande och att medel till den Nordiska kulturfonden kraftigt utökas.

Kulturutskottet konstaterade att plandokumentet var oklart på många punkter beträffande nya initiativ och brister i konkreta mål för det nordiska kultursamarbetet. En redogörelse av detta slag borde vara mer målinriktad och redogöra för bestämda åtgärder för framtiden. Utskottet efterlyste också en tidsram för projekten och ansåg det svårt att bedöma projekt där tidsåtgången för genomförandet var oklar.

Beträffande den nordiska budgeten erinrade utskottet om tidigare uttalan-

den om att ytterligare resurser borde tillföras handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete utöver vad ministerrådet hade föreslagit och att budgeten för det nordiska kultursamarbetet borde ha en stark tillväxt under de kommande åren. Det hade också betonats tidigare att den Nordiska kulturfonden borde stärkas väsentligt. Utskottet uttalade sin besvikelse över att detta inte hade beaktats i 1989 års kulturbudget. Ministerrådet borde tillse att finansieringen blir säkrad när aktiviteter hade bestämts och presenterats.

I sitt anförande vid sessionen ansåg utskottets ordförande *J.K. Hansen*, Danmark, att en redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet borde vara mer målinriktad och i högre grad redogöra för bestämda framtidsinitiativ med tidsramar för projekten. Han anförde vidare att kulturutskottet fortfarande väntade på en konkret finansieringsplan för kulturhandlingsplanen och anmodade ministerrådet att tillse att medel stod till disposition när aktiviteter beslutades och presenterades. Den nordiska kulturgemenskapen var något unikt i världen och av stor vikt i en tid som präglades av ökad internationalisering. Han hade bl.a. noterat att flera talare i generaldebatten understrukit att det nordiska kultursamarbetet utgjorde en värdefull grund för det nordiska samarbetet.

Kulturminister *Bengt Göransson* anförde att den nordiska handlingsplanen som antagits vid rådets session 1988 skulle förverkligas. Det var emellertid naturligt att den måste genomföras i den takt som de ekonomiska ramarna tillät. Han underströk dock att ministerrådets strävan var att hålla den ambitionsnivå som fastlagts. Avslutningsvis anfördes att den nordiska kulturgemenskapen och de uttryck den fått i praktiskt samarbete var unik i världen. Bengt Göransson konstaterade därför med tillfredsställelse att kulturfrågorna under de närmast gångna åren fått en allt starkare ställning i det nordiska samarbetet.

Rådet antog ett yttrande (nr 5) i enlighet med kulturutskottets förslag med 65 röster mot 1.

Se även under respektive fackavsnitt såvitt gäller yttrandet över C 2.

Utskottet hade även att behandla ett ministerrådsförslag om *ändring av det nordiska kulturavtalet*. Ändringen hade föreslagits med hänvisning till handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete där det fastslås att det nordiska mediesamarbetet har en mycket undanskymd placering i kulturavtalet. Därför rekommenderades en ändring beträffande mediaområdet.

Utskottet uttalade sin tillfredsställelse över det erhållna ministerrådsförslaget. Utskottet hade i sitt arbete lagt stor vikt vid massmedieområdet. I betänkandet över handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete hade utskottet understrukit den avgörande betydelse ett starkt utbyggt nordiskt radio- och tv-samarbete hade för strävandena att bevara och stärka de nordiska folkens nära kulturgemenskap. Utskottet hade dessutom betonat att frågan om samarbetets organisation inom ramen för ett permanent radio- och tv-samarbete mellan länderna borde klarläggas. En organisation för samarbetet borde utformas som tillgodosåg de kulturpolitiska målsättningarerna för radio- och tv-samarbetet.

Utskottet såg förslaget om ändring av det nordiska kulturavtalet som ett led i utbyggnaden av ett starkare samarbete på massmedieområdet. Kulturavtalet var det grundläggande dokumentet och en nödvändig förutsättning

för att samarbetet utvecklades. Därför var det ytterst viktigt att denna ändring trädde i kraft så snart som möjligt.

På förslag av utskottet antog rådet med 65 röster mot 1 en rekommendation (nr 7) till Nordiska ministerrådet

att fastställa ändringar i Artikel 5, littera d i avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete i enlighet med ministerrådsförslag B 95/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet.

Mediesamarbete

Under många sessioner har frågan om ett nordiskt TV-samarbete varit föremål för diskussion i såväl generaldebatter som under behandlingen av kulturutskottets saker. Så var icke fallet under 37:e sessionen, få av talarna nämnde det nordiska TV-samarbetet.

Den 3 maj 1988 stod det klart att det nordiska TV-projektet Tele-X inte skulle komma att förverkligas. Ministerrådet fann att förutsättningar inte förelåg för att nå en uppslutning kring ett permanent utbyte av nordiska TV-program via direktsändande satellit.

Vid kulturutskottets möte i juni 1988 diskuterades innehållet i Tele-X-beslutet och hur det nordiska TV-samarbetet skulle kunna föras vidare. Utskottet var av den uppfattningen att de nordiska medborgarna borde kunna se varandras TV-program och att regeringarna borde arbeta för en sådan ordning. En vidareutveckling av samarbetet mellan de nordiska radio- och TV-bolagen efterlystes liksom upprättandet av en mediefond.

Vid 37:e sessionen avskrevs de sista kvarvarande rekommendationerna angående radio- och TV-samarbetet i Norden (framst. 1/1986 och 1/1988).

I sitt betänkande över *ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)* anförde utskottet att plandokumentets förslag om mediesamarbete är diffust och efterlyste mer konkreta förslag. Utskottet ansåg det viktigt att med ny handlingskraft och konkreta planer bedriva arbetet med de nordiska mediefrågorna inte minst efter misslyckandet med Tele-X. Utskottet var av den uppfattningen att ett nordiskt TV-programutbyte och mediesamarbete i övrigt var ett viktigt led i att uppnå kulturpolitiska mål, t.ex. att stärka den nordiska samhörighetskänslan och öka språkförståelsen i Norden. Utskottet hälsade därför förslaget om ett utvidgat Nordvisionsamarbete med tillfredsställelse men skulle ha önskat en mer utförlig plan för detta samarbete. Utskottet framhöll vidare att det vore önskvärt att ministerrådet inledde ett arbete om gränsöverskridande TV-sändningar i Norden. Tele-X var ett viktigt led i att uppnå de kulturpolitiska målen, och det negativa beslutet innebar ett allvarligt bakslag för det nordiska kultursamarbetet. Därför var det angeläget att resurser ställdes till förfogande för programutbyte på TV- och medieområdet i hela Norden samt att de nordiska medborgarna fick möjlighet att se varandras TV-program. Utskottet uttryckte sin besvikelse över att ministerrådet inte hade kunnat säkra en finansiering av den nordiska mediefonden och anmodade i sitt yttrande ministerrådet att framlägga förslag för att få till stånd ett utvidgat samarbete inom medie- och filmområdet i Norden.

I detta perspektiv var det särskilt glädjande att statsrådet *Bengt Göransson* i ett tal vid sessionen meddelade att ministerrådet beslutat att avsätta 30 miljoner DKK till en nordisk film- och TV-fond. En sådan fond kunde enligt statsrådet spela en stor roll för att vidmakthålla och ytterligare stärka filmsamarbetet i Norden. Detta var självfallet av stor betydelse för att ge nordiska filmare ekonomiska möjligheter att skapa filmer, som också kunde nå en publik utanför Norden. Det var tänkt att den nordiska filmfonden skulle byggas upp med bidrag från de nordiska länderna, de nordiska filminstituterna och de nordiska TV-företagen. Genom TV-företagens medverkan kunde också den fördelen uppnås att spelfilmer, dokumentärer eller kortfilmer inom en ganska kort period även kunde bli tillgängliga för den breda TV-publiken.

Norden och Europa

Kulturutskottet avgav ett tilläggsbetänkande till ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet med anledning av rapporten *Norden i Europa II*.

Inledningsvis uttryckte utskottet sitt missnöje med att rapporten kommit Nordiska rådet så sent tillhanda. En så viktig rapport borde framläggas i god tid före sessionen för att få en grundlig behandling.

Utskottet delade ministerrådets uppfattning att grunden för det nordiska samarbetet vilar på språklig gemenskap, gemensam historia, den geografiska närheten samt den nordiska samhällsmodellen. Mot denna bakgrund var det naturligt att det kulturella samarbetet spelade en central roll i det nordiska samarbetet. Utskottet betonade nödvändigheten av att detta samarbete utvecklades och stärktes. Utskottet ville därför kraftigt understryka ministerrådets mening att när integrationsprocessen framskrider var det viktigt att bevara och främja den centrala roll som kultursamarbetet hittills hade spelat. De nordiska länderna måste tillsammans och var för sig arbeta för att säkra den nordiska och europeiska kulturens centrala roll i den samhällsmässiga utvecklingsprocess som nu pågick. Utskottet betonade att *handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete* utgjorde ett gott underlag för detta ändamål och därför borde ges större uppmärksamhet.

Utskottet hade tidigare framhållit vikten av att *informationen om det nordiska samarbetet* kraftigt utökades och var positivt till ministerrådets planer på att öka informationen både innanför och utanför Norden.

I rapporten anmäls att det i Europarådets regi arbetas med en *konvention om TV-spridning över landgränser*. Det framhålls att de nordiska länderna under förhandlingarna har arbetat nära tillsammans och därmed säkrat största möjliga nordiska påverkan på förhandlingsresultaten. Utskottet har vid flera tillfällen framhållit att ett nordiskt TV-programutbyte och mediesamarbete i övrigt var ett viktigt led i att uppnå kulturpolitiska mål och därför vore det önskvärt om ministerrådet snarast inledde ett arbete om gränsöverskridande TV-sändningar inom Norden, innan arbetet i Europa påbörjades.

Utskottet noterade vidare med tillfredsställelse att det rådde stor aktivitet på *forskningsområdet* inom Norden och i europeiskt och internationellt deltagande. Utskottet underströk att ett starkt stöd till forskningen inom

Norden var av central betydelse för de nordiska ländernas roll i framtiden, inte minst när stora ansträngningar görs i Västeuropa i övrigt för att hämta in det försprång Japan och USA har uppnått inom utvecklingen av ny teknologi.

Redog. 1989/90:4

Utskottet framhöll kraftigt vikten av att *kulturhandlingsplanens* målsättning om en "nordisk utbildningsgemenskap" uppfylldes så snart som möjligt. Utskottet noterade att ministerrådet påbörjat en utredning som väntas ligga klar sommaren 1989, med uppgift bl. a. att granska den nordiska examensgiltigheten utifrån ett arbetsmarknadsperspektiv. Utskottet noterade vidare att EG enats om att ömsesidigt godkänna examsbevis på akademisk utbildning omfattande minst tre års studier i medlemsstater från och med 1990. Utskottet beklagade att arbetet inom Norden inte kommit igång tidigare och anförde därför att detta arbete borde ges hög prioritet den närmaste tiden inom ministerrådet.

Utskottet noterade att det fanns konkreta framtidsplaner förankrade i den europeiska integrationsprocessen såvitt gällde *skolsamarbetet* och *kulturinformation* i utlandet. Utskottet uttalade sin tillfredsställelse över detta men ansåg att ministerrådet borde utöka detta arbete även på andra områden t.ex. inom ungdomsarbetet.

Allmänkulturellt samarbete

I sitt betänkande över ministerrådets *berättelse rörande planerna för det nordiska samarbetet* (C 2) noterade utskottet under det allmänkulturella avsnittet att ministerrådet avsåg att utdela Nordiska rådets musikpris var je år från och med 1990. Enligt kulturutskottet hade musikpriset haft stor betydelse för musiklivet i Norden och inneburit ökad kännedom om modern musik över gränserna. Liksom tidigare år betonade utskottet också vikten av folkrörelsesamarbete och efterlyste mera konkreta förslag från ministerrådets sida om hur man avsåg att stödja dessa samsrbeitsformer.

Flera talare berörde det nordiska idrottssamarbetet. Danmarks kulturminister, *Ole Vig Jensen*, redogjorde för ministerrådets planer för att stärka det nordiska idrottssamarbetet. Kulturutskottets vice ordförande *Valgerdur Sverrisdóttir* uttryckte i sitt tal förhoppningen att en handlingsplan för idrottssamarbetet skulle föreligga i god tid före sessionen i Reykjavik 1990.

Även statsrådet *Ulf Lönnqvist* berörde idrottsfrågorna och anförde bl. a. att resekostnaderna gör att det ofta i praktiken blir omöjligt med idrottsutbyte mellan t.ex. Island och övriga Norden. Vidare betonades vikten av att satsa på breddidrotten för att alla skall få ta del av idrottsliga kulturupplevelser. Avslutningsvis underströk han vikten av ett närmande, och om möjligt ett enhetligt nordiskt agerande i internationella sammanhang när det gällde arrangemang och viktiga förtroendeuppdrag men också när det gällde försvaret av den "nordiska modellen" med idrotten som en verklig folkrörelse.

I enlighet med handlingsplanen för nordiskt kulturellt samarbete hade ministerrådet fastställt nya statuter för styrningsgruppen för nordiskt samarbete och folkbildning och vuxenutbildning (FOVU).

Hans Nyhage anförde i sitt tal kritik emot att inte samtliga av folkbildning-

ens samarbetsorganisationer blivit representerade i FOVU och uttryckte förhoppning om en snar ändring. Han framförde vidare att det borde vara möjligt att inom det totala kulturanslaget göra en omprioritering i syfte att öka anslaget till folkbildningssamarbetet.

Ett medlemsförslag hade väckts om *säkerställande av projektet Nordjobbs fortsättning*. I motiveringarna till medlemsförslaget framfördes att det krävs en ekonomisk grundtrygghet för att kunna fortsätta och utveckla projektet Nordjobb, och de officiella samarbetsorganens permanenta medverkan måste därför säkras.

I likhet med många remissorgan var utskottet positivt till att projektet Nordjobb skulle fortsätta och utvecklas. Organisationen för Nordjobb, bestående av ett samarbete mellan Föreningarna Norden, nationella arbetsmarknadsmyndigheter och näringslivet, verkade ha fungerat bra hittills. Nordiska kulturfonden och ministerrådet hade bidragit med finansiellt stöd för ett år i taget. Projektet var föremål för ständig utveckling och ökande intresse bland ungdomar. Utskottet noterade att projektets framtid och omfattning var osäker i och med finansieringen på årsbasis.

Utskottet underströk att Norden måste vara öppet inför utvecklingen i Europa i sina strävanden att bygga ut det kulturella samarbetet i Norden, men att förutsättningen för att det nordiska samspelet skulle kunna fortsätta och utvecklas ytterligare var att Norden lyckades bevara samhörigheten.

Den planerade utvecklingen av projektet Nordjobb till Vänortsjobb och Nordpraktik bidrog enligt utskottets uppfattning till ännu större möjligheter för ungdomar att vidga sina erfarenheter inom Norden. Utskottet menade att det var synnerligen betydelsefullt att dessa planerade aktiviteter kom till stånd.

För att säkerställa projektet Nordjobb för framtiden krävdes betryggande ekonomiska resurser som grund. Även om det nordiska näringslivet bidrog med finansiering av projektet, ansåg utskottet att ministerrådet borde ansvara för dessa betryggande ekonomiska resurser. Samtidigt underströk utskottet betydelsen av att samtliga redan inblandade organ vidmakthöll sina roller som hittills. Inte minst borde det vara i det nordiska näringslivets intresse att projektet Nordjobb utvecklades.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 8) till minister-rådet

att utarbeta ett förslag som garanterar Nordjobb en ekonomisk grundtrygghet för sin verksamhet och utveckling i framtiden.

Rekommendationen antogs med 63 röster mot 1.

Ett medlemsförslag hade väckts med hemställan om att Nordiska minister-rådets snarast skulle inleda arbete med en rekommendation för *statsbidrag i de nordiska länderna till lägerskolor i annat nordiskt land*.

Utskottet ansåg att nordiskt ungdomsutbyte hade stor betydelse för att främja ömsesidig nordisk kännedom om länderna och deras kultur och att ungdomsutbytet verkade för framtida samarbete. Nordiska lägerskolor utgjorde enligt utskottets uppfattning en värdefull form av skolutbyte.

Utskottet noterade att inom den europeiska gemenskapen resurser nu avsätts för att mellan 25 000 och 30 000 ungdomar under en treårsperiod

skulle få möjlighet att tillbringa en vecka i annat EG-land inom ramen för programmet "Youth for Europe" (YES). Med hänsyn till detta ansåg utskottet det vara mest ändamålsenligt att i nuläget stärka det internordiska utbytet innan man möjligen igångsatte arbetet med att få delta i de europeiska utvecklingsprogrammen för ungdomar. Det var viktigt att få till stånd ett nordiskt utbytesprogram för yngre ungdomsgrupper än för dem som hade möjlighet att delta i Nordjobb (16–25 år).

Utskottet hade uppmärksammat på Västnordens speciella ekonomiska svårigheter när det gällde nordiska lägerskolor. Utskottet konstaterade att Föreningarna Norden traditionellt hade administrerat och organiserat nordiska elevutbyten och lägerskolor med knappa resurser. Dessa erfarenheter var värdefulla och den dyrbara sakkunskapen förtjänade att användas vidare.

Rådet antog på utskottets förslag en rekommendation (nr 9) till ministerrådet

att inleda arbete med ett statsbidragssystem till Föreningarna Norden för att öka och intensifiera arbetet med nordiska lägerskolor med speciell hänsyn till Västnordens svåra ställning i detta avseende.

Rekommendationen antogs med 64 röster mot 1.

I ett medlemsförslag hade yrkats att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för *upprättande av ett barnboks-institut för de små språkområdena*. Förslagsställarna framhöll att för att bevara rätten och hålla fast vid kravet till läsämnen på modersmålet måste en bokproduktion säkras. Eftersom barn- och ungdomslitteraturens villkor i de små språkområdena var speciellt svåra, skulle upprättandet av ett barnboks-institut lösa en del problem. Det publicerades endast ett fåtal böcker på modersmålet i de små språkområdena i dag. Annars var det endast möjligt att få del i barnboks-litteraturen på ett annat språk och genom video, tecknade serier i veckotidningar och TV på ett annat språk än modersmålet.

Utskottet konstaterade i likhet med förslagsställarna att de små språkområdena befann sig i en allvarig situation och att barn- och ungdomslitteraturen hade en speciellt svår ställning i de aktuella områdena. Särskild hänsyn borde därför tas till de problem den grönländska, färöiska och samiska barn- och ungdomslitteraturen hade.

Barn- och ungdomskultur var ett av de högst priorierade områdena inom utskottets arbete. Det var synnerligen viktigt att barn och ungdom kunde få tillgång till litteratur på eget språk med hänsyn till den egna språkidentiteten och det inflytande utifrån som de små språkområdena fick genom t.ex. TV, serietidningar, video och utländsk film.

Utskottet ansåg därför att de små språkområdena borde ges ytterligare stöd och att speciell vikt därvid skulle läggas vid barn- och ungdomslitteraturen. Utskottet avvisade dock tanken att ett nytt institut, ett barnboks-institut i Torshavn, skulle inrättas och föreslog istället att ett redan etablerat institut på Färöarna skulle handha dessa uppgifter. Utskottet underströk vikten av att en sådan institution samarbetade med de stora språkområdenas barnboks-institut för att integrera och öka informationen om de små språkområdenas barnlitteratur.

På utskottets förslag beslöt rådet anta en rekommendation (nr 11) till Nordiska ministerrådet

att medverka till att vid ett befintligt institut på Färöarna sätta igång verksamhet, t.ex. i form av en tjänst, med syfte att stärka de små språkområdena i Norden såvitt gäller barn- och ungdomsböcker på färöiska, grönländska och samiska.

Rekommendationen antogs med 58 röster mot 1.

På förslag av kulturutskottet beslöt rådet att inte företa sig något med anledning av två medlemsförslag om *översättningsstöd*. I det ena medlemsförslaget föreslogs Nordiska ministerrådet att i skyndsam ordning utreda möjligheterna att grunda ett översättarcentrum i Vasa. I det andra förslaget rekommenderades Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att inrätta en nordisk stipendieordning för skönlitterär översättning.

I likhet med flertalet remissorgan ansåg utskottet att stödet till översättning borde utökas men att man inte borde upprätta en ny översättarinstitution och därmed öka de administrativa kostnaderna. Utskottet var även av den uppfattningen att den nya Litteratur- och bibliotekskommittén borde ges tillfälle att se över verksamheten på området innan Nordiska rådet rekommenderade ändringar av det nuvarande systemet.

I ett medlemsförslag hade föreslagits att ministerrådet skulle göra en utredning om möjligheterna att inom rådets kulturverksamhet igångsätta ett samarbete beträffande *produktion och översättning av lättläst litteratur* ävensom annat utbyte av erfarenheter i frågan. På kulturutskottets förslag beslöt rådet att inte företa sig något med anledning av medlemsförslaget.

Utskottet hänvisade till en år 1979 antagen rekommendation (rek. 22/1979) angående utredning av behovet av och möjligheterna till nordiskt samarbete kring lättläst litteratur. Enligt en utredning som gjordes 1982 borde utgivning av lättläst litteratur av olika skäl vara nationellt förankrad. Vidare ansågs att samarbetsbehovet kunde tillgodoses genom direkta kontakter och erfarenhetsutbyte. Mot denna bakgrund avskrevs rekommendationen 1983. Den utredning som föreslogs i det nu behandlade medlemsförslaget hade således redan företagits och utskottet fann inte anledning att på nytt ta upp frågan.

I ett medlemsförslag om *en nordisk bokserie* hade föreslagits att Nordiska ministerrådet skulle vidta åtgärder för att inrätta en nordisk bokserie som upptog god nordisk litteratur. Utskottet ansåg i sitt betänkande att den nordiska litteraturens ställning i Norden borde stärkas.

Det var nödvändigt att värna om den nordiska kulturen i en tid av ökad internationalisering. Invånarna i Norden var ständigt utsatta för påverkan från andra länder och kulturer. Att stärka det nordiska litteratursamarbetet ansåg utskottet vara ett led i strävandena att stå starkare gentemot inflytande utifrån och samtidigt en påverkan på den kulturella utvecklingen i Europa. Dessutom kunde upprättandet av en nordisk bokserie stimulera det nordiska litteraturintresset inom Norden och öka skrivandet hos nordiska författare.

Utskottet noterade vidare att medlemsförslaget bidrog till att öka språkförståelsen i Norden. Med publicering av böcker på originalspråket kunde man inom Norden öka förståelsen av de andra nordiska ländernas språk. På

detta sätt var det möjligt att stärka den kulturella gemenskapen inom Norden. Redog. 1989/90:4

Avslutningsvis anförde kulturutskottet att den nya Litteratur- och bibliotekskommittén inom Nordiska ministerrådet borde ges tillfälle att se över verksamheten på litteraturområdet inom Norden och evaluera de erfarenheter som hade uppnåtts och de stödordningar som nu gällde.

På förslag av kulturutskottet antog rådet en rekommendation (nr 14) i enlighet med medlemsförslaget. Rekommendationen antogs med 50 röster.

Utbildningssamarbete

I samband med behandlingen av *ministerrådets berättelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)* meddelade statsrådet *Bengt Göransson* att ett handlingsprogram för språkligt samarbete i Norden för närvarande förbereddes inom ministerrådet. Handlingsprogrammet skulle presenteras för Nordiska rådet vid nästa session. Han berörde också Nordplus-programmet och anförde att detta kommit igång och att närmare 400 utbytesstipendier hade beviljats. Nordplus-programmet var väl förankrat vid universiteten, hos studenterna och deras organisationer. Allt tydde på att minst ettusen studenter skulle komma att studera i ett annat nordiskt grannland under 1989. Förutom Nordplus skulle utbyte också ske i form av ökat lärar- och elevutbyte. Detta skulle stimuleras genom ökad information bl.a. i broschyrform med praktiska upplysningar för lärare och elever som är intresserade av utbytesresor.

Flera talare berörde Nordplus-programmet och uttalade sin tillfredsställelse över att det hade kommit igång. Dock pekade några talare på problem som ännu inte var lösta. Sålunda uttryckte *Otto Steenholdt* farhågor för Grönlands deltagande med anledning av de höga resekostnaderna. Den finländska ledamoten *Mirja Ryyänen* pekade på språksvårigheterna och problemet med bostäder. Hon underströk att språksvårigheterna inte fick förhindra studentutbyte mellan Finland, Island, Grönland och övriga Norden. *Mirja Ryyänen* påtalade också behovet av att snabbt lösa frågorna om betygs och examinas värde och giltighet vid hemkomsten.

Kulturutskottet konstaterade i sitt betänkande över plandokumentet med tillfredsställelse att ministerrådet avsåg att prioritera arbetet med ökad språkförståelse och främjande av den kulturella och sociala förståelsen mellan Nordens folk, speciellt genom undervisning, läroplaner, flera kurser för lärare och ökat utbyte för elever och lärare. Utskottet föreslog att den nya handlingsplanen för språkligt samarbete skulle framläggas i god tid före den 38:e sessionen. Utskottet underströk att information om Norden borde införas i alla ämnen i skolan och inte enbart i språkundervisningen.

Ett medlemsförslag hade väckts av finländska ledamöter i rådet om *utveckling av data-assisterad utbildning av ingenjörer och tekniker*. Eftersom programvara var ekonomiskt och arbetsmässigt resurskrävande ansåg utskottet ett nordiskt samarbete på detta område vara mycket lämpligt och positivt. Relativt snabbt borde resultat kunna nås som kunde vara till nytta för alla nordiska länders utbildningsinstitutioner och näringsliv. Samordning

och samarbete mellan länderna på området var mycket viktigt inte minst med tanke på den framtida utvecklingen på området.

Utskottet erinrade om tidigare uttalanden om vikten av gemensamt nordiskt resurssparande på dataområdet. Utskottet underströk också betydelsen av att man inom Norden använder den nya teknologin i utbildningen för att kunna delta i den pågående internationaliseringen.

Med detta ställde sig kulturutskottet bakom yrkandena i medlemsförslaget och föreslog att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet

att under medverkan av bl.a. Nordiska Industrifonden (NIF) igångsätta ett projekt för att ta fram sådan dataprogramvara som behövs i den databaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden. Arbetet kan senare utvidgas till att omfatta också andra lämpliga utbildningsområden.

Rådet antog en rekommendation (nr 12) i enlighet med utskottets förslag med 57 röster.

I ett medlemsförslag föreslogs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att de nordiska länderna i samarbete med intresseorganisationer skall verka för att samordnat försöka forcera *utbildnings- och praktikantutbytesarbetet med EG*.

Utskottet betonade att Norden och den europeiska integrationen var ett synnerligen aktuellt ämne inom det nordiska samarbetet. I handlingsplanen för det nordiska kulturella samarbetet konstaterades att Norden inte kan stå utanför den pågående internationaliseringen och att öppenhet inför utvecklingen i det övriga Europa var ofrånkomlig. Det var enligt utskottet mycket angeläget att ett europeiskt samarbete i utbildnings-, forsknings- och utbytesfrågor utvecklades vidare. Ledningsgruppen för nordiskt samarbete inom den högre utbildningen hade fört diskussioner med EG om samarbete inom Nordplus- och Erasmusprogrammen. Det konstaterades att det inom EG fanns intresse för Nordplus och möjligheter för deltagande för de nordiska länderna i Erasmus (utbyte av högskolestuderande) om några år.

Vidare hade EG-kommissionen nyligen presenterat ett förslag om möjlighet för de enskilda EFTA-länderna att avtala om deltagande i COMETT II (samarbete mellan näringsliv och högskolor för utvecklandet av teknologiutbildningen).

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 13) till ministerrådet i enlighet med medlemsförslaget.

Rekommendationen antogs med 55 röster.

Forskning

I betänkandet över *ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C2)* påpekade kulturutskottet att riktlinjerna för forskningspolitiska rådet löper ut i slutet av 1989. Ministerrådet borde därför utarbeta och avge nya riktlinjer för rådet före den 38:e sessionen 1990. Det poängterades att ett aktivt nordiskt deltagande i det internationella forskningssamarbetet

och ett starkt stöd till forskningen inom Norden var av central betydelse för de nordiska ländernas roll i framtiden, särskilt med hänsyn tagen till den snabba utvecklingen av ny teknologi i Japan och USA.

Utskottet ansåg vidare att det i plandokumentet föreslagna samarbetet mellan universitet och näringsliv var av väsentlig betydelse. Utskottet uppehöll sig vid COMETT-programmet, som syftar till att främja samarbetet mellan universitet och näringsliv genom att ge studenterna möjlighet till praktik och studieperioder i företag i annat medlemsland. Förslag finns om öppning för samarbete även mellan EG- och EFTA-länder genom COMETT II. Utskottet underströk här att detta var ett viktigt framsteg för de nordiska länderna i strävandena att få delta i EG:s utbildnings- och forskningsprogram.

Kulturutskottets ordförande *J K Hansen*, Danmark, anförde i sitt inlägg under diskussionen om plandokumentet att internationellt forsknings-samarbete var av central betydelse för den nordiska forskningen. Han underströk att ett aktivt nordiskt deltagande i internationell forskning och ett starkt stöd till forskningen i Norden var av stor betydelse för de nordiska ländernas framtida roll. Det var utomordentligt viktigt att prioritera forskningssamarbete inte minst i en tid när stora satsningar görs i Väst-europa.

Han ansåg också att de nordiska länderna skulle ta initiativ för att påskynda ett forskningssamarbete mellan universitet och näringsliv. Avslutningsvis konstaterade han att ambitionerna i plandokumentet inte motsvarades av konkreta poster i budgeten och hoppades därför på en ändring av detta i 1990 års budget.

Även statsrådet *Bengt Göransson* berörde forskningssamarbetet i sitt inlägg. Han underströk vikten av att universitetens resurser för forskning och forskarutbildning utnyttjades samnordiskt. Indirekt skulle detta leda till att varje land för sig bättre kunde utnyttja de kostnadskrävande internationella forskningsanläggningarna.

Medlemmar av mittengruppen hade väckt ett medlemsförslag om ombildandet av Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (No-SAMF) till ett *nordiskt institut för arktisk medicinsk forskning*.

I medlemsförslaget föreslogs att ministerrådet skulle vidta nödvändiga åtgärder för att ombilda Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning till en nordisk institution för arktisk medicinsk forskning, samt att trygga verksamhetsmöjligheterna för den ombildade institutionen.

Utskottet delade remissorganens positiva inställning till utveckling av forskning inom arktisk medicin i de nordiska länderna. Utskottet anslöt sig också till den av många uttalade uppfattningen att det inte borde inrättas fristående forskningsinstitut för specifika ändamål utan att i stället, om ett område bedöms angeläget, stimulera till ökad forskning inom den befintliga universitetsmiljön. Arktisk medicin ansågs inte heller vara en särskild vetenskapsgren för vilken det naturligt borde upprättas ett vetenskapligt institut i traditionell mening. Utskottet förutsatte att tillräcklig ekonomisk trygghet garanterades sekretariatet, och att det liksom tidigare borde vara placerat vid Uleåborgs universitet. Utskottet föreslog därför rådet att inte företa sig något med anledning av medlemsförslaget. Rådet beslutade i enlighet härmed.

I ett medlemsförslag hade föreslagits att Nordiska rådet skulle rekommendera ministerrådet att stödja en försöksverksamhet angående *forskning om den skogsfinska kulturen*. Medlemsförslaget avsåg stöd till forskning om den skogsfinska kulturen i Sverige och Norge under en femårig försöksperiod. Ett projektarbete för att skapa ett finnskogarnas forsknings- och utbildningscentrum i Hällefors pågick redan vid högskolan i Örebro.

I sitt betänkande uttalade kulturutskottet, i likhet med flertalet remissinstanser, sitt stöd för medlemsförslagets syfte. Enligt utskottet var det viktigt att forska i de nordiska minoriteternas kultur och klarlägga de kulturella särdrag som funnits och som fortfarande finns i Norden. Utskottet fann det föreslagna forskningsarbetet vara en naturlig nordisk samarbetsuppgift, som kunde knytas till Örebroområdet i enlighet med medlemsförslaget. Den tänkta kretsen av deltagare i forskningssamarbetet måste kunna utvidgas så att alla intressenter kunde delta, t. ex. från Norge. Men detta uteslöt inte att huvudansvaret för samarbetet läggs på centret i Hällefors. Utskottet underströk särskilt att denna typ av forskningssamarbete kunde ha regionalpolitisk betydelse för de landsdelar projektet berörde, t. ex. i fråga om kulturturismen i de nordiska finnskogsregionerna.

Utskottet betonade att det inte var fråga om att inrätta en ny institution utan den befintliga institutionen som redan hade åtagit sig projektet borde få medel att fortsätta den pågående försöksverksamheten. Med hänsyn till detta föreslog utskottet att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet

att snarast stödja den pågående försöksverksamheten angående forskning om den skogsfinska kulturen som bedrivs i samarbete med berörda intressegrupper.

Rådet antog rekommendationen (nr 10) med 58 röster mot 1.

Ett medlemsförslag om utvecklandet av en *nordisk tidskrift som förmedlar information om idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk forskning* hade behandlats av kulturutskottet.

Medlemsförslagets syfte var att trygga ekonomiska resurser till tidskriften "Scandinavian Journal of Sportssciences". Diskussioner pågick om att utvidga tidskriften så att idrottsmedicin skulle inkluderas som ett eget område. Detta föranledde behov av ökade ekonomiska resurser.

Utskottet ansåg, att även om publiceringen av idrottsvetenskaplig och idrottsmedicinsk tidskrift utan tvekan var viktig för idrotten och dess forskning, utgjorde den inte ett prioriteringsområde inom den samnordiska idrottsbudgeten.

Rådet beslöt på förslag av utskottet att inte företa sig något med anledning av medlemsförslaget.

Frågor

Inom kulturutskottets område ställdes 8 frågor:

till ministerrådet angående nordiska studenters tillträde till utbildningsinstitutioner i andra nordiska länder än hemlandet

till ministerrådet angående undervisning på eget språk för samer

till ministerrådet angående finska TV- och radiosändningar i Nordnorge
till Sveriges regering (besvarad av statsrådet Göran Persson) angående
finska språkets ställning i Sverige

till ministerrådet (ställd av Ylva Annerstedt) angående ekonomisk trygghet för Nordjobb

till ministerrådet (ställd av Karin Söder) angående stöd till nordiskt folkkulturellt samarbete

till ministerrådet (ställd av Berit Oscarsson) angående NORDSAM:s budget

till ministerrådet angående Nordplus-avtalen.

E.2.3. Social- och miljöutskottet

Social- och miljöutskottets arbete har under verksamhetsperioden – framför allt under den första delen – huvudsakligen ägnats åt miljöfrågor. Den allvarliga miljösituationen under försommaren 1988 föranledde rådet att inkalla till en extra session – en miljösession – i november 1988.

Utskottet presenterade vid 37:e sessionen även en rad förslag på det sociala fältet. Utskottets enträgna arbete med att få till stånd en nordisk arbetsmiljökonvention har nu krönts med framgång.

Medlemmar och möten

Svenska medlemmar i utskottet har varit Grethe Lundblad (s), Sten Svensson (m) och Lena Öhrsvik (s). Utskottet har sedan 36:e sessionen i Oslo hållit 8 möten.

Behandlade saker

Övergripande frågor

Social- och miljöutskottet noterade i sitt betänkande över *ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)* att utskottets områden var väl företrädna i uppräknningen av de övergripande målsättningarna för samarbetet mellan de nordiska ländernas regeringar de närmaste åren. Sålunda återopades Brundtlandkommissionens uttalande om att förbättra skyddet av miljön genom nationella och gemensamma åtgärder samt genom ett intensifierat nordiskt samarbete i internationella sammanhang. Vidare pekades på vikten av att vidareutveckla det nordiska samarbetet om arbetsmarknads- och arbetsmiljöpolitik med hänsyn till utvecklingen i EG samt att vidareutveckla det sociala och hälsovårdspolitiska samarbetet mot en sund livsstil, en sund miljö och en effektiv social- och omsorgsverksamhet.

Utskottet instämde i ministerrådets uppfattning att målsättningen för alla sektorer inom ministerrådets verksamhet skulle vara att stärka de nordiska

ländernas position och inflytande i samband med att EG fram till 1992 skapade en gemensam inre marknad.

Utskottet noterade med stor tillfredsställelse ministerrådets allmänna policyuttalande under rubriken "Norden och den europeiska integrationsprocessen" att avgörande vikt måste tillmätas den gällande höga nordiska nivån för arbetsmiljö, konsumentskydd och socialförsäkring. Utskottet ansåg, mot bakgrund av utvecklingen mot den inre marknaden inom EG, att bevarande och vidareutveckling av den nordiska modellen inom de socialpolitiska, arbetsmarknads-, arbetsmiljö- och miljöområdena måste få hög prioritet.

Utskottet anlade i år liksom föregående år synpunkter på plandokumentets (C 2:s) utformning. Dokumentet borde innehålla en klarare uppställning av prioriteringar och kompletteras med budgetsiffror. Utskottet ansåg det inte möjligt att med den uppställning som gjorts bedöma vilka reella prioriteringar ministerrådet skulle komma att vidta under året, i synnerhet mellan de olika ämbetsmannakommittéernas områden.

Plandokumentets fackavsnitt och utskottets synpunkter därpå kommenteras under respektive område här nedan.

Grethe Lundblad framförde vid behandlingen i plenum av utskottets betänkande bl.a. att det nuvarande nordiska samarbetet på de socialpolitiska och miljöpolitiska områdena inte bara borde smitta av sig till EG. Det borde också i kamp mot de nedbrytande krafterna i tiden utvecklas och fördjupas till gagn främst för nordiska medborgare – och också för dem i Europa som ville lära av Norden.

Birger Schlaug ifrågasatte hur den "nordiska modellen" skulle kunna bevaras med den EG-anpassning som så starkt präglade plandokumentet C 2. Utskottets synpunkter därpå efterlystes.

Rådet antog utskottets förslag till yttrande över C 2 med 56 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottet avgav ett särskilt yttrande till budget- och kontrollutskottet över *ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1988 (C 1)* i de delar som berörde utskottet. Se härom under E.2.6.

Socialpolitik

Under de senare åren har miljöfrågorna dominerat utskottets arbete. Så har även varit fallet under 1988. Miljösituationen med bl.a. algbloomingen längs den svenska västkusten och norska sydkusten föranledde Nordiska rådet att inkalla till en extra session hösten 1988. Mer därom finns under särskild rubrik i denna berättelse.

37:e sessionen kom därigenom att avlastas från en del tunga ministerrådsförslag och medlemsförslag på miljöområdet.

Utskottet har därför haft möjlighet att i högre grad ägna sitt arbete åt sociala frågor, vilket markerades i ett stort antal förslag till sessionen.

I sitt betänkande över *ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)* efterlyste utskottet konkreta åtgärder mot alkoholkonsumtionen i de nordiska länderna och pekade på det vid sessionen föreliggande medlemsförslaget om samordnad insats för minskat alkohol-

bruk i Norden. Utskottet noterade, att ministerrådet nu efter kritik från utskottet lyft fram samarbetet om barn-, ungdoms- och familjepolitik som en viktig uppgift.

Utskottet ansåg emellertid att avsnittet om social- och hälsopolitik var alltför svagt utformat och inte gav uttryck för att social- och hälsosektorn måste inrikta sitt arbete på att de sociala hänsyn, som utgjorde en viktig del av "den nordiska modellen", skall prioriteras vid ett utvidgat samarbete med EG. Den nuvarande formuleringen gav snarast intrycket av att man vid en nödvändig anpassning till EG så långt det var möjligt skulle försöka få gehör för nordiska ståndpunkter, något som var en mindre lämplig utgångspunkt för förhandling.

I debatten i plenum rörande utskottets betänkande över C 2 uppehöll sig många av talarna – framför allt från Finland – vid de sociala frågorna. Social- och hälsovårdsminister *Helena Pesola* kommenterade tobaksrökningens negativa effekter på hälsan i belysning av den nordiska handlingsplanen mot cancer. Hon ansåg bl.a. att den internationella marknadsföringen hotade att ödelägga allt det arbete som nationellt lades ned på att möta riskerna av rökning.

Grethe Lundblad framhöll att det nordiska samarbetet under flera år varit inriktat främst på teknik, data och kommunikation. Den sociala sidan hade kommit i skuggan. Därför var nu tiden inne att ge människans vardagsvillkor högre status och även satsa mer på forskning och information på detta område.

Ett ministerrådsförslag om en *nordisk handlingsplan mot cancer* förelåg för utskottets behandling. Utskottet noterade med tillfredsställelse att förebyggande insatser mot cancer givits hög prioritet i handlingsplanen, som var väl överensstämmande med WHO:s program "Hälsa för alla år 2000". Åtgärder för minskning av tobaksbruket var här viktiga och utskottet var tillfreds med att handlingsplanen i en bilaga innehöll en rad åtgärder i detta avseende.

Utskottet uppehöll sig särskilt vid ministerrådets notering om sambandet mellan alkoholförtäring och olika cancerformer. Dessa uppgifter var enligt utskottet också av intresse i det kommande arbetet med frågan om att minska alkoholbruket i Norden, som torde bli aktuell med anledning av det medlemsförslag i ämnet, som stod på rådets dagordning för 36:e sessionen.

Olika slag av joniserande och annan strålning som orsak till cancer tas upp i handlingsplanen. Utskottet fann det anmärkningsvärt att ministerrådet inte här nämnde uttunnningen av ozonskiktet i atmosfären som en förstärkt effekt på den ultravioletta strålningen från solljuset, vilken är den cancerogena faktorn. Utskottet underströk här betydelsen av en samverkan med miljösektorn, vilket skulle öka effekten av en nordisk handlingsplan mot cancer.

Avsnittet om cancervård hade främst inriktats på kunskapsutbyte, utbildning och samordning mellan s.k. onkologiska centra i Norden, vilket sammanföll med utskottets tidigare önskemål. Däremot efterlystes utskottets förslag om en kommitté för bedömning av ny teknologi för cancervård, vilken kunde utfärda rekommendationer om anskaffning och användning av dyrbar utrustning. Utskottet ansåg att insatser för rehabilitering av kroniskt cancersjuka borde ges större utrymme i handlingsplanen. Förslaget om att

inrätta ett särskilt sekretariat (NORDCANCER) ställde sig utskottet tveksamt till av bl.a. ekonomiska skäl.

Socialminister Hultström framhöll i plenardebatten som representant för ministerrådet att handlingsplanens huvudsyfte var att minska överdödligheten i cancer i Norden och skapa bättre livskvalitet för dem som inte kan botas. Genom ökade preventiva insatser, screening och tidig diagnostik och behandling samt ökad utbildning och forskning ansågs det möjligt att minska dödligheten i cancer i de nordiska länderna med 15 % före år 2000.

Birger Schlaug kritiserade handlingsplanen mot bakgrund av att den enligt hans mening saknade förslag till åtgärder för att minska utvecklingen av cancer.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 28) till ministerrådet att anta en nordisk handlingsplan mot cancer i enlighet med ministerrådsförslaget och med hänsyn tagen till social- och miljöutskottets synpunkter.

Rekommendationen antogs med 57 röster. *Birger Schlaug* och ytterligare 1 medlem avstod från att rösta.

Ett medlemsförslag hade väckts om *samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för handikappade*. Utskottet noterade att i det nordiska samarbetsprogrammet för hälso- och socialsektorn framhölls att såväl handikappolitiska som samhällsekonomiska skäl talade för att samarbetet kring hjälpmedel för handikappade skulle vidareutvecklas och fördjupas. Avsikten var att de nordiska länderna så långt som möjligt skulle utgöra en gemensam hemmarknad för handikapphjälpmedel. Utskottet konstaterade att samarbetet inom hjälpmedelsområdet under senare år gjort stora framsteg bl.a. genom arbetet inom Nordiska nämnden för handikappfrågor. En modell för hjälpmedelsförsörjning skulle utgöra en naturlig fortsättning på samarbetet inom nämnden.

Utskottet var medvetet om att frågan om optimal hjälpmedelsförsörjning för alla handikappade ytterst var en resursfråga. Genom ett nordiskt system skulle man kunna åstadkomma även ett ekonomiskt optimalt utnyttjande av de stora tekniska framsteg som gjorts och skulle göras inte minst på det datatekniska området. Enligt utskottets mening borde därför en modell skisseras genom en samnordisk utredning.

På utskottets förslag antogs en rekommendation (nr 31) till ministerrådet att vidareutveckla samarbetet på handikappområdet genom att undersöka möjligheterna att skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för handikappade.

Rekommendationen antogs med 50 röster.

Utskottet föreslog rådet med anledning av ett medlemsförslag om *nordiskt reumatikerår 1991* och ett ändringsförslag om en *plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden* att rekommendera ministerrådet att tillsätta en planeringskommitté med erforderliga sekretariatsresurser för att planera genomförandet av ett nordiskt reumatikerår 1991 och att utarbeta en plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska sjukdomar, beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning.

Tanken bakom förslaget om ett reumatikerår var att det skulle bli en

motsvarande aktivitet till det nordiska trafiksäkerhetsåret 1983 och nordiska teknologiåret 1988.

Redog. 1989/90:4

Utskottet noterade att flertalet remissorgan var positiva till båda förslagen. Utskottet erinrade om att man redan på nationellt plan samlat ett omfattande kunskapsunderlag beträffande rörelseorganens sjukdomar. Bland aktiviteterna under ett reumatikerår borde ingå att utvärdera befintligt informations- och undervisningsmaterial och att ta fram nytt sådant och sprida detta inom Norden.

De reumatiska sjukdomarna föranledde enligt utskottets uppfattning stora behov av och krav på vårdinsatser av främst lindrande, rehabiliterande och socialt stödande natur. Mot bakgrund av detta ansåg utskottet, att ett nordiskt reumatikerår måste följas upp med en plan för insatser på längre sikt, vilken skulle omfatta både förebyggande arbete, vård och rehabilitering samt forskning och utbildning att genomföras i de nordiska länderna. Nordiska hälsoorganisationer borde beredas tillfälle att delta i planeringen och genomförandet av ett nordiskt reumatikerår.

Rådet följde utskottets förslag och antog en rekommendation (nr 36) till ministerrådet med 52 röster.

Ett brett förankrat medlemsförslag hade väckts om *samordnad insats för minskat alkoholbruk i Norden*. Medlemsförslaget tog Världshälsoorganisationens (WHO) strategi som utgångspunkt och noterade utskottets tidigare kritik mot bristerna i ministerrådets samarbetsprogram vad gällde konkreta insatser för att minska alkoholkonsumtionen med 25 % före år 2000 i enlighet med WHO:s målsättningar.

Utskottet ansåg nu att tillgängligt vetande om skador och olycksrisker till följd av alkohol var mer än tillräckligt för att ett program med konkreta åtgärder i enlighet med WHO:s strategi "Hälsa för alla år 2000" och medlemsförslaget borde sättas igång snarast.

Vad gällde medlemsförslagens synpunkter på alkoholfria zoner instämde utskottet i att det var särskilt viktigt att motverka alkoholbruket speciellt inom vissa grupper såsom t.ex. ungdomar, blivande mödrar, trafikanter och i arbetslivet. Vad gällde yrkandet att alkoholområdet borde bli särskilt insatsområde inom FN-systemet, erinrade utskottet om att alkoholfrågan inom FN ansågs tillhöra WHO:s område. Inte minst mot bakgrund av WHO:s strategi "Hälsa för alla år 2000" borde de nordiska länderna även i fortsättningen arbeta för att förstärka WHO:s ställning som ett organ inom FN-systemet som behandlade alkoholkonsumtionen både rörande skador och prevention. Nämda strävan borde man även försöka förstärka inom de övriga internationella organisationerna och organen både inom och utom FN-systemet.

Beträffande yrkandet om drogfri trafik erinrade utskottet om att Nordiska trafiksäkerhetsrådet inom ramen för ministerrådets handlingsplan för ökad trafiksäkerhet planerade en undersökning av sambandet mellan promillegräns och antalet alkoholrelaterade olyckor. Mot bakgrund av den starkt ökande trafiken med fritidsbåtar och antalet alkoholrelaterade båtoluckor fann utskottet det skäligt, att frågan även utreddes om att tillämpa samma promillegränser till sjöss som vid trafik till lands.

Elver Jonsson, en av förslagsställarna, framhöll i debatten i plenum att

utskottets slutsats om ett tidsbestämt aktionsprogram innebar samma bedömning som förslagsställarna gjort, nämligen att ärendet brådskade. Budskapet till ministerrådet var att här behövdes både handlingskraft och ett högt tempo.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 35) till minister-rådet att utarbeta ett tidsbestämt aktionsprogram för att uppfylla WHO:s mål om en 25-procentig minskning av alkoholkonsumtionen till år 2000.

Rekommendationen antogs med 58 röster.

Utskottet hade även till behandling ett medlemsförslag om *samnordisk utbildning och legitimation av kiropraktorer*.

Utskottet noterade att remissinstansernas uppfattningar var delade och motsvarade i stort de svar som givits angående tidigare medlemsförslag om auktorisation för kiropraktorer och nordiska bestämmelser för naturläkemedel, vilka båda avvisades av rådet vid sessionen 1976. Att utskottet nu beslutat förorda att möjligheterna till en nordisk utbildning av kiropraktorer utreddes hade bl.a. samband med den rådande bristsituationen beträffande traditionella behandlingsresurser på motsvarande områden.

Utskottet hade också noterat att de skandinaviska kiropraktorföreningarna låtit utreda en nordisk kiropraktorutbildning och därvid tagit hänsyn till de kritiska synpunkter som tidigare framförts angående kiropraktorernas utbildning vad gällde vetenskaplig grund, diagnos m.m. Forskning sammanhängande med kiropraktorutbildningen bedrevs både vid utomnordiska utbildningsinstitutioner och vid universitet i Odense i anslutning till den grundutbildning för kiropraktik som redan fanns där.

Utskottet föreslog rådet att rekommendera ministerrådet att snarast genomföra en utredning om möjligheterna till en för de nordiska länderna gemensam utbildning för kiropraktorer liksom till likalydande rättsregler rörande kiropraktors legitimation och yrkesutövning.

Rådet antog en rekommendation (nr 30) med 56 röster i enlighet med utskottets förslag.

Stort intresse hade utskottet ägnat åt ett medlemsförslag om *insatser inom barn- och familjepolitiken*.

Utskottet noterade av det omfattande remissmaterialet att erfarenheterna från studier som gjorts visade att det redan fanns mycken kunskap om barn. Vad som saknades var framför allt samordning och därmed möjligheter att jämföra de nordiska länderna. Dessutom saknades nästan helt forskning ur ett barn- och ett helhetsperspektiv. Vi vet inte särskilt mycket om hur världen ter sig ur ett barnperspektiv, framhöll utskottet. Utskottet hade vid olika tillfällen kritiserat bristen på projekt inom området barn- och familjepolitik under ministerrådet.

Forskningen om barns och ungdomars situation var enligt utskottet ett relativt eftersatt forskningsområde. Utskottet pekade bl.a. på att jämförande studier i Norden av olika sätt att bemöta barn med svåra sociala beteendeeavvikelse saknades, trots att man här skulle ha ett intressant fält för jämförelser då man satsade på olika typer av lösningar i de nordiska länderna. Systematisk utvärdering av socialpolitiska reformer hade varit sparsamt förekommande. En utvärdering i samverkan mellan de nordiska länderna av samhällets stödssystem skulle vara motiverat, särskilt som en

uppföljning av medlemsförslagets yrkande att utvärdera hur man i de nordiska länderna hjälpte barn och familjer som av psykiska och sociala skäl var i behov av särskilt stöd.

Förslagsställarna yrkade också att en rekommendation även skulle omfattas att det efter kartläggnings- och utvärderingsarbetet skulle utarbetas en gemensam målsättning för hur de nordiska välfärdssamhällena kunde medverka till att stimulera barns utveckling genom god ekonomisk trygghet för barnfamiljerna och god social service. Utskottet ansåg att det inte fanns underlag för ett sådant ställningstagande, innan de föreslagna kartläggningarna och utvärderingarna gjorts.

Utskottet föreslog att rådet skulle rekommendera ministerrådet

1. att göra en kartläggning av småbarnsfamiljernas förhållanden i de nordiska länderna mot bakgrund av nationella och nordiska undersökningar,
2. att ta initiativ till ett erfarenhetsutbyte och samarbete mellan de nordiska forskningscentra för barn och barns uppväxtvillkor syftande till gemensam planering av forskningsinsatser,
3. att utvärdera hur de nordiska länderna hjälper de barn och deras familjer, som av psykiska och sociala skäl är i behov av särskilt stöd.

Rådet följde utskottets förslag och antog en rekommendation (nr 33) med 53 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottet hade vidare till behandling ett medlemsförslag om inrättandet av ett *nordiskt samarbetsorgan för räddningstjänster*.

Utskottet noterade att ett avsevärt samarbete redan förekom mellan de nordiska länderna. Bl.a. hade helt nyligen ett nordiskt ramavtal undertecknats om samarbete över riksgränserna i syfte att vid olyckshändelse hindra eller begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön. Utskottet ansåg att det kunde finnas behov av att effektivisera och skapa regler för beredningen och behandlingen av de gemensamma ärendena och kontakterna mellan myndigheter m. fl. Ett samarbetsorgan i anslutning till ministerrådet kunde ge en stabilare grund för samarbetet och de beredande organen.

En del remissorgan uttalade viss tveksamhet för att ett samarbetsorgan skulle kunna bli ett hinder för redan etablerat eller planerat direkt samarbete. Utskottet hade förståelse för dessa synpunkter men pekade samtidigt på det nordiska avtalet om gränskommunalt samarbete, som i viss utsträckning borde kunna lösa sådana problem.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 32) till ministerrådet

att utreda förutsättningarna för att inrätta ett samarbetsorgan för räddningstjänstområdet.

Rekommendationen antogs med 53 röster.

Arbetsmarknad

I sitt betänkande över *ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)* underströk utskottet på nytt tidigare uttalande om att de svaga gruppernas situation på arbetsmarknaden måste fortsatt uppmärksammas. Av särskilt intresse för utskottet var ministerrådets omtalande av nya åtgärder på otraditionella områden, där man bl.a. skulle

söka kombinera grundläggande utbildning, vidareutbildning och arbetsträning för grupper som hade svårt att få en fast förankring på arbetsmarknaden.

I fråga om den nordiska arbetsmarknaden sett i ett internationellt perspektiv ansåg utskottet, att arbetsmarknaden kanske var det mest strategiska avsnittet för att i ett vidare europeiskt sammanhang försvara den fördelning av välfärden som gick under begreppet "den nordiska modellen".

Ett medlemsförslag om *fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare* hade behandlats av utskottet.

Utskottet noterade att samtliga remissinstanser var positiva till medlemsförslaget syfte. Undantag gjordes endast för särskilda regler för tjänstemän i chefsställning och de hänsyn som måste tas till militära säkerhetsintressen.

Utskottet noterade vidare att ministerrådet avsåg att göra en översyn av vissa yrkesgruppers hinder för fri rörlighet på den nordiska arbetsmarknaden i ljuset av direktiv inom EG. De problem för lantmätare som togs upp i medlemsförslaget skulle enligt utskottets uppfattning kunna ingå som en naturlig del i en sådan översyn.

Principiellt ansåg utskottet att den fria rörligheten i Norden borde kunna utnyttjas av alla arbetstagare, att man sålunda borde tillse att den utbildning som genomfördes i ett land kunde utnyttjas genom arbete i ett annat. Utskottet framhöll att även remissinstanser som företrädde säkerhetsintressen och höga sekretesskrav ville ej motsätta sig medlemsförslaget med hänsyn till de från arbetsmarknadssynpunkt positiva effekterna av en gemensam nordisk arbetsmarknad.

På utskottets förslag antogs en rekommendation (nr 34) till ministerrådet att snarast möjligt skapa en fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare.

Rekommendationen antogs med 51 röster.

Ytterligare ett medlemsförslag med anknytning till den nordiska arbetsmarknaden hade varit föremål för utskottets behandling. Detta avsåg en hemställan till rådet att rekommendera ministerrådet att genomföra en nordisk studie, i vilken utreds möjligheterna för att omforma, vid behov avskaffa sådan lagstiftnings- och avtalsnormering, som omotiverat försvårar nödvändig *flexibilitet på arbetsmarknaden* och sporrar i detta sammanhang berörda intressegrupperingar till en dialog i frågan på nordisk nivå.

Utskottet noterade att det inom ministerrådets ram pågick utredningsarbete kring frågor rörande flexibiliteten på arbetsmarknaden. Här hänvisades bl.a. till den nya ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden" och till rapporten "Norden i Europa II". Genom detta utredningsarbete hade medlemsförslagets yrkanden i väsentlig utsträckning tillgodosetts enligt utskottets mening.

Utskottet föreslog därför att rådet inte skulle företa sig något med anledning av medlemsförslaget.

Rådet biföll utskottets förslag.

Redan i mitten på 70-talet framfördes till ministerrådet förslag om en nordisk arbetsmiljökonvention. Initiativet kom i form av ett medlemsförslag väckt av en svensk rådsmedlem. Ministerrådet ställde sig vid denna tidpunkt och även senare, när frågan i olika former aktualiserats, kritiskt till en konvention. Från rådets sida har som argument för en konvention i första hand åberopats den nordiska arbetsmarknaden där det borde vara helt naturligt att arbetstagare möter samma bestämmelser och regler rörande arbetsmiljön, var än de arbetar i Norden.

Det var med stor tillfredsställelse som utskottet nu tog emot ministerrådsförslaget om *nordisk arbetsmiljökonvention*.

I sitt betänkande över ministerrådsförslaget noterade utskottet att konventionen huvudsakligen utformats mer allmänt i syfte att illustrera och manifestera ländernas ambitioner när det gällde att utveckla säkra och sunda arbetsmiljöer. Konventionen skulle således inte främst ange inriktningen av de enskilda ländernas arbetsmiljöpolitik utan lägga grunden för framtida gemensamma strävanden. I de inledande artiklarna fastslogs vissa övergripande syften och principer, vilka också kunde ses som vägledande för arbetsmiljöutvecklingen i de enskilda länderna. Utskottet fann detta tillfredsställande liksom åtagandena att tillse att parterna på arbetsmarknaden medverkade i utformningen av arbetsmiljöpolitiken.

Däremot noterade utskottet en försvagning av konventionens artikel 4 och hemställde därför att ministerrådet återgick till den tidigare formuleringen, d.v.s. att målsättningen för regelsamarbetet skulle vara att fortlöpande förbättra arbetsmiljön och så långt möjligt anpassa de gemensamma nivåerna till vad som gällde i de länder som ställde de högsta kraven. Utskottet ansåg att denna principfråga hade betydelse både för de vidare diskussionerna om samarbetet i Europa och för bedömning av gränsvärdesfrågor i det kommande arbetsmiljöarbetet.

Utskottets betänkande föranledde en omfattande debatt i plenarförsamlingen. *Birger Schlaug* yrkade avslag på ministerrådsförslaget och hemställde om ett nytt ministerrådsförslag till nästa session, där högsta standard i något nordiskt land skall vara normgivande.

Arbetsmarknadsminister Ingela Thalén presenterade ministerrådets synpunkter på konventionsförslaget och underströk härvid att en nordisk konvention, som slog fast de gemensamma målen och strävandena på arbetsmiljöområdet, skulle bli en god hjälp när det gällde att gentemot omvärlden hävda den nordiska synen i arbetsmiljösammanhang.

Även den finländska och den isländska ansvariga ministern uttalade i debatten tillfredsställelse över att man nått fram till en gemensam konvention.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 29) till ministerrådet att anta en nordisk arbetsmiljökonvention i enlighet med ministerrådsförslaget B 97/s och med beaktande av utskottets synpunkter.

Rekommendationen antogs med 55 röster mot 1 (*Birger Schlaug*).

Utskottet uppehöll sig också i sitt betänkande över *ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)* vid samarbetet på

arbetsmiljöområdet. Här framhölls bl.a. ministerrådets synpunkter på att den europeiska utvecklingen stärkte kravet på ett nära nordiskt samarbete på arbetsmiljöområdet och på ett gemensamt uppträdande i standardiseringsarbetet. Detta var en förutsättning för att Norden skulle kunna upprätthålla högt ställda krav på arbetsmiljön.

Miljövård

Som tidigare nämnts hade 37:e sessionen avlastats från ett antal ministerråds- och medlemsförslag på miljöområdet genom den extra session som hölls i november 1988 och som så gott som helt fokuserades på miljöfrågor.

Utskottet hade nu till 37:e sessionen framlagt ett betänkande över ett medlemsförslag om *skydd av den nordiska havsfågelfaunan*, speciellt sillgrisslan.

Utskottet noterade att större delen av remissinstanserna tillstyrkte medlemsförslaget och att några instanser starkt motsatte sig detta. Bakgrunden till remissinstansernas olika uppfattningar torde enligt utskottet vara de osäkerhetsfaktorer som försvårade bedömningen av orsaksförhållandena. Utskottet ansåg därför att det fanns behov av ökad forskning kring de ekologiska sammanhangen i de nordliga haven. De olika orsakssammanhangen borde undersökas och ett fågelskyddsprogram utarbetas mot bakgrund av undersökningens resultat.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 37) till ministerrådet att ta initiativ till att det utarbetas en gemensam nordisk handlingsplan för sillgrisslan och liknande havsfågelslagarter med syfte att klarlägga orsakerna till arternas tillbakagång och föreslå konkreta åtgärder.

Rekommendationen antogs med 57 röster. 5 medlemmar, däribland Lars Werner, avstod från att rösta.

Ett medlemsförslag om *nordiskt biologiskt år 1990* hade väckts. I anslutning här till hade väckts ett ändringsförslag om att det i samband med biologiska året skulle arrangeras ett *Grönt Nordiskt Forum* efter modell av kvinnokonferensen Nordiskt Forum.

Utskottet ansåg att det föreslagna året borde betecknas som ett nordiskt miljöår, vilket torde vara den enklaste och för allmänheten mest förståeliga beteckningen.

Utskottet noterade att meningen var att ett miljöår skulle bli en del av en utvärdering av tillämpningen av Brundtlandkommissionens rapport i de nordiska länderna. Utskottet fann detta väsentligt i all synnerhet som ungdomen, som var starkt engagerad i de globala miljöproblemen, härigenom nåddes.

Miljöåret borde omfatta bl.a. konferenser för att sprida kunskap om biologiska frågor och nordiska miljöproblem, stimulans att utveckla och samordna forskningen mellan de nordiska länderna i biologi- och miljöfrågor, inrättande av nordisk ekologiutbildning, nordisk utvärdering av information om utvecklingen inom det bioteknologiska området samt inrättande av ett eller flera nordiska miljöpris.

På utskottets förslag beslöt rådet med anledning av medlemsförslaget och ändringsförslaget att rådet och ministerrådet skulle utlysa 1990 som ett

nordiskt miljö- och biologiår samt utse en beredningsgrupp med bred representation av bl.a. nordiska sakkunniga, folkrörelser och organisationer för att planlägga genomförandet av miljöåret. Vidare antog rådet med anledning av medlemsförslaget en rekommendation till ministerrådet (nr 38) att anslå tillräckliga medel och sekretariatsresurser för att följa upp miljö- och biologiåret.

Rekommendationen antogs med 59 röster mot 1 och det interna beslutet med 61 röster mot 1.

Ytterligare ett medlemsförslag på miljöområdet hade behandlats av utskottet. I detta föreslogs en rekommendation till ministerrådet att upprätta en plan för *reduktion av utsläpp av koldioxid inom trafiksektorn*.

Utskottet noterade i sitt betänkande att medlemsförslaget tog upp väsentliga frågor som hade en naturlig plats i det nordiska miljöprogrammet och i ministerrådets kommande handlingsprogram mot luftförorening, som skulle presenteras till rådets 38:e session 1990.

Koldioxidproblematiken hade uppmärksammats i samband med energiutvinning och konsumtion. Däremot hade enligt utskottets mening de problem som trafikens utsläpp av koldioxid medförde ej tillräckligt beaktats. Den kommande handlingsplanen mot luftförorening borde därför innehålla åtgärder för bl.a. större effektivitet i energianvändningen inom trafiksektorn och på sikt ändring i trafikstrukturen för att komma till rätta med koldioxidutsläppen.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 39) till ministerrådet att i sitt arbete med en ny handlingsplan mot luftföroreningar inkludera förslag till åtgärder mot utsläpp av koldioxid, både vad gäller energisektorns och trafiksektorns andelar därav.

Rekommendationen antogs med 59 röster mot 1.

I sitt betänkande över ministerrådets *redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)* kommenterade utskottet ovannämnda problem och föreslog även här att i den kommande handlingsplanen mot luftföroreningar borde ingå åtgärder för att minska utsläppen av koldioxid inom energi och trafiksektorn.

Med tillfredsställelse noterade utskottet ministerrådets utfästelse att det nordiska miljöprogrammet skulle komma att kompletteras med gemensamma handlingsplaner på områden där de nationella åtgärderna kunde stödja och förstärka varandra. Likaså noterades med tillfredsställelse att de nordiska länderna skulle arbeta för att det europeiska integrerings- och harmoniseringsarbetet på miljöområdet skulle leda till mer enhetliga och skärpta krav.

Vidare erinrade utskottet om sitt tidigare uttalande att de nordiska länderna borde föreslå i FN att den internationella miljöpolitiken fördes upp på samma nivå som nedrustningspolitiken och att generalförsamlingen antog en resolution om att de industrialiserade länderna inriktade en viss del av sin BNP för globalt miljösamarbete.

Inom social- och miljöutskottets sakområde ställdes 16 frågor:

- till ministerrådet angående åtgärder mot rusmedelsmissbruk i trafiken
- till ministerrådet (ställd av Gunilla André) angående harmonisering av den nordiska miljölagstiftningen
- till Danmarks regering (ställd av Grethe Lundblad) angående harmonisering av den nordiska miljölagstiftningen
- till ministerrådet (besvarad av statsrådet Sven Hulterström) angående nordbors rättigheter
- till ministerrådet angående stödordning för handikapporganisationernas nordiska samarbete
- till ministerrådet (besvarad av statsrådet Sven Hulterström) angående högspecialiserad sjukvård
- till Danmarks regering angående Danmarks inställning till att upphöra med klorfluorkarboner
- till ministerrådet angående gemensam nordisk hållning till ozonnedbrytande kemikalier/drivhusgaser
- till ministerrådet (ställd av Sten Svensson) angående årlig rapportering på miljöpolitikens område
- till ministerrådet (ställd av Lena Öhrsvik) angående statistik rörande njursjuka
- till ministerrådet angående en reviderad handlingsplan mot havsförorening
- till Norges och Islands regeringar angående tillämpningen av nordiska konventionen om social trygghet
- till ministerrådet angående export av avfall
- till ministerrådet (ställd av Marianne Samuelsson, besvarad av statsrådet Ingela Thalén) angående arbetsmiljö- och EG-anpassning
- till ministerrådet (besvarad av statsrådet Mats Hellström) angående nordiskt miljöprogram och miljö- och biologiår 1990
- till ministerrådet (ställd av Marianne Samuelsson) angående skydd av uppfödda djur.

E.2.4 Kommunikationsutskottet

Utskottets arbete har under perioden främst varit inriktat på frågor rörande trafiksäkerhet och turism. Stor uppmärksamhet har även ägnats åt de europeiska integrationssträvandena och järnvägens framtida roll i transportsystemet.

Medlemmar och möten

Svenska medlemmar i utskottet har varit Elver Jonsson (fp), Wiggo Komstedt (m) (t.o.m. den 19 oktober 1988), Anna-Greta Leijon (s) (fr.o.m. den 20 oktober 1988) samt Olle Östrand (s). Elver Jonsson har varit utskottets ordförande.

Utskottet har mötts vid fem tillfällen och då hållit sammanlagt nio möten. Dessutom har arbetsgrupper och ad hoc-grupper inom utskottet sammanträtt om bland annat data- och turistfrågor.

Behandlade saker

Övergripande frågor

I betänkandet över *ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)* noterade kommunikationsutskottet att ministerrådet skall utveckla möjligheterna för nya nordiska initiativ som kan utnyttjas för att påverka utvecklingen inom EG och EG/EFTA.

Utskottet erinrade om att man vid flera tillfällen påpekat att bland annat arbetet med en samnordisk transportmarknad karaktäriserats av för låg ambitionsnivå. Man ansåg att detta arbete borde bedrivas i ett betydligt högre tempo.

Slutligen konstaterade kommunikationsutskottet att dokumentet C 2/1989 var en generell förklaring om riktlinjerna för det nordiska samarbetet. Utskottet saknade förslag till konkreta åtgärder för att på ett sakligt sätt kunna bedöma den planerade verksamheten.

I sitt anförande vid sessionen ansåg utskottets ordförande *Elver Jonsson* det positivt att Nordiska ministerrådet inlett en planering av samarbetet på längre sikt. Han kritiserade dock att anslagen till t.ex. transportsektorn minskat samtidigt som ministerrådet framhållit hur viktig denna sektor är.

I sitt anförande hänvisade ministerrådets talesman, *trafikminister Pekka Vennamo*, Finland, till att kommunikationsutskottet efterlyst mera konkreta frågeställningar och arbetsplaner. Med anledning av detta konstaterade Vennamo att ministerrådet å ena sidan driver en synnerligen omfattande projektverksamhet som till övervägande del består av utredningar om konkreta frågor. Å andra sidan kan man få intrycket att de stora övergripande frågorna åtminstone inte för ögonblicket innehåller så mycket konkret. Det borde dock framgå att ministerrådets arbete är mera långsiktigt och förväntas i ett senare skede resultera i en djupgående förändring av hela den nordiska transportmarknaden.

Vennamo tog även upp utskottets kritik över att budgeten för transportområdet minskats och anförde därvid: "Vi transportministrar förstår utskottets synpunkter – det här är sådant som vi måste leva med."

Efter avslutad debatt antog Nordiska rådet följande yttrande där ministerrådet i denna del uppmanades

- att i sitt planeringsdokument, C 2, visa sektorernas budgetramar samt visa i dokumentet vilka åtgärder som planeras för att nå ministerrådets målsättningar,
- att en nödvändig höjning av den nordiska turistbudgeten inte får förorsaka en minskning i budgetbeviljningar till andra sektorer inom kommunikationsutskottets verksamhetsområde.

Yttrandet (nr 7) antogs med 62 röster.

Ministerrådets rapport "Norden i Europa II" behandlades i ett särskilt tilläggsbetänkande till C 2.

Utskottet ansåg det positivt att ministerrådet i rapporten bland annat framhåvt uppgiften att stärka Norden inåt och däribland angivit liberaliseringen på transportområdet.

Utskottet kunde konstatera att rapporten låg på en betydligt högre ambitionsnivå än tidigare rapporter. Man såg inga konflikter mellan ministerrådets och utskottets målsättningar.

I det nordiska arbetsprogram för perioden 1989–1992 som ministerrådet skall utarbeta ansåg kommunikationsutskottet det viktigt att man på skilda områden tar in konkreta handlingsstrategier för hur utvecklingen inom EG skall påverkas i en för Norden gynnsam riktning. Det borde också av handlingsprogrammet framgå vad ministerrådet skall göra för att tillförsäkra verkställandet av målsättningarna på varje delområde.

Kommunikationsutskottet konstaterade att det nog är inom transportområdet som ministerrådet och dess organ har kommit längst när det gäller att förbereda Norden för de effekter som genomförandet av EG:s inre marknad kan få för de nordiska länderna. Utskottet ville dock för det kommande arbetet framhäva ett par områden.

Trafikens påverkan på miljön är av den dimensionen att omedelbara åtgärder behövs. Utskottet noterade ministerrådets konstaterande att de nordiska länderna kommer att arbeta för att avgaskraven skärps ytterligare i det internationella samarbetet.

Kommunikationsutskottet uppmanade ministerrådet att verka för att de så kallade USA-kraven skall införas så snart som möjligt. Målsättningen borde vara att alla typer av nya motorfordon i Europa uppfyller dessa krav senast år 1995.

I detta sammanhang erinrade utskottet även om sambandet mellan transportsektorns energiförbrukning och miljöeffekterna. Samtidigt som det arbetas för att få igenom USA-kraven borde de nordiska länderna verka för ett intensifierat arbete med utvecklingen av alternativa och miljövänliga energikällor för transportsektorn samt miljövänligare och energisnålare motorer.

En del av arbetet med att värna vår yttre miljö är att sträva efter att främja järnvägens roll i transporterna. Utskottet noterade ministerrådets överväganden om att ta initiativ på detta område och uppmanade till snabba ställningstaganden. Man pekade på att på korta och medellånga distanser kan snabbgående tåg ersätta flyget.

Utskottet poängterade även betydelsen av att de handikappades transportmöjligheter beaktas vid utarbetandet av arbetsprogrammet.

När det gällde EG:s arbete med standarder för fordons mått och vikt pekade utskottet på faran av att Norden kan komma att trafikeras av lastbilar av sådana dimensioner att det redan överbelastade vägnätet försämras ytterligare. Nedslitna och överbelastade vägar är oacceptabla både ur trafiksäkerhets- och miljösynpunkt.

Kommunikationsutskottet noterade att handelssjöfarten inte alls nämns i

ministerrådets rapport. Man ansåg att en harmonisering av sjöfartspolitiken inom EG kan få svåröverskådliga konsekvenser för Norden. Ministerrådet måste därför vidta åtgärder som tillförsäkrar att den nordiska handelssjöfarten inte åter kommer i den situationen att den riskerar att bli utslagen.

Slutligen erinrade kommunikationsutskottet om avgiftspolitikens roll som styrmedel i trafiken. Utskottet ansåg att ministerrådet måste utarbeta en nordisk harmoniserad strategi på detta område.

Ministerrådets talesman *trafikminister Vennamo* redovisade i debatten under denna punkt att ministerrådets arbete präglats och även fortsättningsvis kommer att präglas av det beslut som ministerrådet fattade i november 1987. Detta innebar att en nordisk transportmarknad successivt skall byggas upp genom samordnade harmoniserings- och liberaliseringsåtgärder som också är avsedda att ligga väl i fas med utvecklingen i det övriga Europa. Ministerrådets avsikter är här att när EG:s fria inre marknad har införts i början av 90-talet skall ett motsvarande transportområde existera även i Norden varigenom det blir lättare att åstadkomma gemensamma arrangemang mellan Norden och EG.

Vennamo nämnde vidare att en rad betydelsefulla händelser väntas komma att inträffa under det kommande året.

För det första var det ministerrådets önskemål att de förhandlingar med EG om samarbete i landtransportfrågor som Norge, Finland och Sverige förberett skall kunna inledas. Dessa förhandlingar anses av ministerrådet vara ett ytterst viktigt steg och en av de mest betydelsefulla delarna i strävandena att tillvarata ländernas intressen i den utveckling som transporterna i Europa genomgår.

För det andra redovisade trafikministern ett beslut som ministerrådet fattat samma dag. Det avsåg att förhandlingar skulle tas upp mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige i syfte att successivt avreglera tredjelandstrafiken med lastbil mellan länderna så att inga restriktioner skall kvarstå i början av 1993. Genom detta beslut hoppades ministerrådet att länderna inte skulle tappa tempo i jämförelse med utvecklingen i EG-området. Vidare ansåg ministerrådet att åtgärderna innebar ett viktigt steg mot förverkligandet av den nordiska hemmamarknaden på transportområdet. Man räknade vidare med att motsvarande åtgärder senare under året skall kunna föreslås på busstrafikens område.

För det tredje anmälde trafikministern att ett arbete pågår inom ministerrådet i syfte att ta fram enhetliga regler för tillstånd till åkaryrket. Ministerrådet ansåg att allt eftersom vägtransportmarknaderna liberaliseras bör de som får tillstånd till åkaryrket uppfylla vissa rätt högt ställda krav. Detta dels för att inga onödiga störningar skall uppstå på den kommande fria marknaden, dels för att åkarna också internationellt sett skall ha likartade utgångspunkter. För detta arbete finns det ett stort intresse på västeuropeiskt plan. Ministerrådet arbetar därför genom samlade insatser för att en resolution eller om möjligt ett avtal skall kunna ingås på detta område inom den europeiska transportministerkonferensen CEMT enligt de riktlinjer som beslutats av EG. I detta sammanhang räknar ministerrådet med att man i någon mån skall kunna påverka den allmänna europeiska utvecklingen, något som även efterlysts av Nordiska rådet.

- I betänkandet över C 2 föreslog utskottet ministerrådet
- att verka för en gynnsam utveckling av den nordiska transportmarknaden i förhållande till den europeiska utvecklingen
 - att verka för en fri nordisk transportmarknad, som också kan påverka den europeiska transportmarknaden i en riktning svarande mot nordiska målsättningar där miljö och trafiksäkerhet ges hög prioritet
 - att i sitt planerade arbetsprogram för perioden 1989–1992 beakta kommunikationsutskottets synpunkter som framförts i utskottets tilläggsbetänkande.

Utskottets förslag till yttrande antogs av Nordiska rådet (se ovan under övergripande frågor).

Transportoch kommunikation

Nordresekort

I yttrandet över *ministerrådets berättelse C 1* upprepade utskottet ännu en gång sin mening att en ungdomsreseprodukt inte enbart kan bedömas utifrån ekonomiska hänsyn. En attraktiv nordisk ungdomsreseprodukt anses enligt utskottet långsiktigt kunna öka den internordiska turismen, öka kunskapen och förståelsen de nordiska folken emellan samt främja intresset för det nordiska samarbetet. Utskottet ansåg att kommersiella hänsyn måste vara sekundära.

Ministerrådet hade i berättelsen (C 1) konstaterat att om efterfrågan på ”Nordturist för unga” inte blir tillfredsställande skall marknadsföringen sluta 1990 eller ersättas med en annan liknande produkt. Utskottet betonade att denna produkt måste marknadsföras på ett effektivt sätt under en längre tidsperiod för att visa om den är attraktiv för nordisk ungdom eller ej.

I betänkandet över medlemsförslaget A 821/t om *utvidgat Nordresekort* ansåg utskottet det uppenbart att ministerrådet inte kommer att realisera den ursprungliga rekommendationen om ett ungdomsresekort. Man ansåg därför att den gällande ordningen nu måste byggas ut och Nordturistkortet göras till en attraktiv produkt.

Kommunikationsutskottet ansåg att ungdomarna måste vara en prioriterad målgrupp, som genom billiga resemöjligheter kan tillägna sig det nordiska kulturarvet. Vidare ansåg man, mot bakgrund av att resemöjligheterna i Västnorden och på Nordkalotten är så mycket sämre och dyrare än i övriga Norden, att både flyg och buss i viss utsträckning borde inkluderas i Nordturistkortet.

Beträffande finansieringen av det utökade Nordresekortet ansåg utskottet att det fanns skäl som talar för att denna bör ske över den nordiska budgeten. Man kunde dock inte direkt tillstyrka detta utan att veta vilka belopp som avsågs. Utskottet föreslog därför en snabbutredning av detta.

Vid behandlingen av ärendet under sessionen konstaterade ministerrådets talesman, *trafikminister Vennamo*, att frågan stått på Nordiska rådets dagordning i över tio års tid. Ministerrådet höll med utskottet om det värdefulla i att förmå ungdomen att välja Norden som sitt resmål men pekade på hur begränsade ministerrådets möjligheter är att agera på området.

Järnvägarna i de nordiska länderna har omorganiserats och bör i fortsättningen själva finansiera sin verksamhet som affärsdrivande verk. Trafikmi-

nistern ansåg det därför inte logiskt att ministerierna nu på järnvägsförvaltningarna skulle ställa krav som står i strid mot allmänt godtagna principer. När det så gällde frågan om att köpa dessa tjänster från järnvägsförvaltningarna undrade Vennamo var pengarna skall tas.

Han redovisade därvid att både de nordiska samarbetsministrarna och finansministrarna bekräftat att nordiska pengar inte finns och inte kommer att finnas för detta ändamål. Inom ministerrådets ram föreligger det därför enligt Vennamo definitivt inga möjligheter till vare sig ungdomsresekortets eller det utvidgade nordresekortets finansiering.

När det gällde andra trafikformers eventuella ingående i det av utskottet föreslagna arrangemanget informerade trafikminister Vennamo om att vissa preliminära kontakter som tagits underhand tytt på att något större intresse inte finns för detta bland övriga transportbolag.

Vennamo avslutade sitt anförande med att uttrycka förhoppningen att frågan därmed skulle vara slutbehandlad.

Margrethe Auken, Danmark, som var utskottets talesman, tackade ministerrådet för att man till slut talat klarspråk i denna fråga. Någon omedelbar reaktion på beskedet kunde hon inte lämna men ansåg att utskottet sedan rekommendationen var antagen fick överväga hur man fortsättningsvis skall hantera ärendet.

I utskottets betänkande över medlemsförslaget A 821/t om utvidgat Nordresekort föreslog utskottet att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet

- att skyndsamt undersöka förutsättningen för ett bibehållande av en generös prisnivå på "Nordturst för unga" även efter en breddning
- att inleda förhandlingar med järnvägsföretag, flygbolag, bussbolag och aktuella rederiföretag för att kortet fr.o.m. 1990 skall omfatta Västnordens färje-, flyg- och busslinjer samt Nordkalottens busslinjer samt
- att med särskild betoning av tidsaspekterna beakta vad kommunikationsutskottet anfört i sitt yttrande över dokument C 1/1989 som framförs i det ovan anförda.

Rådet antog denna rekommendation (nr 24) med 60 röster.

Järnvägstrafik

Till kommunikationsutskottet hade remitterats två medlemsförslag om järnvägsfrågor. Utskottet valde att sambehandla dessa båda förslag i ett betänkande.

I medlemsförslaget A 827/t hade bland annat föreslagits att ministerrådet skulle ta initiativ till en *utredning om ett samgående mellan de nordiska ländernas järnvägsföretag* med syfte att inrätta ett "Nordtrain". Detta förslag avvisade emellertid kommunikationsutskottet liksom de flesta remissinstanserna som en orealistisk tanke.

Det andra förslaget i A 827/t om *ökad samplanering och ökat investerings-samarbete mellan järnvägsföretagen* fick dock en positiv behandling liksom förslaget om *nordiskt integrerat järnvägssamarbete* beträffande godstransporter i A 858/t.

Utskottet ansåg att en stor del av den utveckling som sker inom transportsektorn förutsätter en ökning av godstransporterna på tåg. För att

järnvägen skall kunna göras konkurrenskraftig mot andra transportgrenar borde järnvägstransporterna bli snabbare och tidtabellerna mer pålitliga. Utskottet poängterade särskilt att det bland de moderna transportgrenarna knappast finns miljövänligare transportsätt än järnväg. Med modern teknik och materiel samt modern planering borde man kunna svara upp mot de krav som ställs beträffande hastighet, frekvenser, pålitlighet och flexibilitet.

I debatten uttryckte *Grethe Lundblad*, som var huvudförslagsställare till A 827/t, sin förtrytelse över att kommunikationsutskottet inte vågat lyfta vingarna och begära den utredning om ett eventuellt samgående mellan de nordiska järnvägsbolagen som enligt henne vore det enda rätta. *Grethe Lundblad* ansåg vidare att det naturligtvis vore svårt för många att smälta den radikala tanken att skapa ett Nordtrain men genom SAS har det visat sig att det går att samarbeta. Hon hoppades att tiden om ett par år skulle vara mogen för den efterfrågade utredningen om Nordtrain.

Utskottets förslag till rekommendation i anledning av medlemsförslagen A 827/t och A 858/t innebar att Nordiska ministerrådet skulle rekommenderas

- att vidta åtgärder syftande till ökad samplanering och ökat investerings-samarbete mellan de statliga järnvägsföretagen i Norden samt
- att förbättra förutsättningarna för de nordiska järnvägsförvaltningarna att skapa ett utvidgat samarbete med organisation, produktutveckling, utbud och marknadsföring av godstransportsystem.

Rådet antog denna rekommendation (nr 25) med 62 röster. En medlem avstod från att rösta.

Skattefri försäljning för flygpassagerare vid inresa

I medlemsförslag A 836/t hade föreslagits att ministerrådet skulle utreda möjligheterna till *skattefri försäljning på inresestation* vid flygresor i Norden.

Kommunikationsutskottet hade avstyrkt ett liknande förslag 1986 och fann nu inga skäl till att ändra sin tidigare ståndpunkt. Man föreslog därför att Nordiska rådet inte skulle företa sig något i anledning av förslaget.

Vid behandlingen i plenum anförde huvudförslagsställaren *Gustav Björkstrand*, Finland, att förslaget inte var en alkoholpolitisk utan en trafiksäkerhetspolitisk fråga. Han kritiserade utskottet för att man inte gett de trafiksäkerhetspolitiska aspekterna så stor vikt att de övervägt de alkoholpolitiska.

Sedan *Gustav Björkstrand* begärt votering beslutade Nordiska rådet med 46 röster mot 13 och 3 nedlagda att inte företa sig något i anledning av förslaget.

Trafiksäkerhet

I kommunikationsutskottets betänkande över ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, C 2, föreslogs ministerrådet

- att i fortsättningen prioritera högt arbetet inom trafiksäkerhetssektorn.
- (Yttrande nr 7, se under Övergripande frågor.)

Vid behandlingen i plenum underströk utskottets talesman *Ragna Berget Jørgensen*, Norge, att trafiksäkerhetsarbetet är en av de högst prioriterade

uppgifterna inom kommunikationsutskottet. Hon fann det därför naturligt att ge uttryck för tillfredsställelse med att ministerrådet i det framtida arbetet kommer att lägga stor vikt vid trafiksäkerhet och miljö. Det kommer att kräva en ekonomisk satsning som dock på sikt visar sig vara samhällsekonomiskt lönsam.

Ministerrådets talesman *samfärdselsminister Engseth*, Norge, redovisade i sitt anförande arbetet med genomförandet av trafiksäkerhetshandlingsplanens olika delområden.

Beträffande budgeten för handlingsplanen anförde han att de 11 miljoner DKK som avsatts för åren 1988–1991 innebär en klar budgetmässig ökning för det nordiska trafiksäkerhetsarbetet i förhållande till tidigare och är ett uttryck för den upprioritering som arbetet med trafiksäkerhetsfrågor har fått. Denna anslagsökning kommer att upprätthållas. Engseth redovisade vidare att en styrning av övriga projekt mot handlingsplanens huvudområden också gör att insatsen ytterligare förstärks. Detta stärker också Nordens internationellt ledande position.

För att samordningen av åtgärder och koordineringen av trafiksäkerhetsinsatsen skall kunna bli ännu bättre redovisade Engseth att Nordiska trafiksäkerhetsrådet startat en översyn av sina organisations- och arbetsformer. Särskilt viktigt är det därvid att säkra en struktur som är bra anpassad för en effektiv uppföljning av handlingsplanen.

Fordonstekniskt samarbete

I ett medlemsförslag A 833/t hade föreslagits att ministerrådet skulle verka för att det *fordonstekniska samarbetet* mellan de nordiska länderna skulle förbättras och få större genomslagskraft. Vidare föreslogs att förutsättningarna för enhetliga bestämmelser vid typ- och kontrollbesiktning skulle utredas.

Kommunikationsutskottet ansåg vid sin behandling av förslaget att tekniska krav på motorfordon, miljökrav, speciella säkerhetskrav m.m. mycket väl kan harmoniseras i Norden. Utskottet betonade dock vikten av att en harmonisering inte får innebära en försämring av trafiksäkerheten i något enskilt land. Vidare poängterade utskottet särskilt att en harmonisering av fordonsbestämmelserna inte i någon större grad skulle få störa internationaliseringssträvandena inom EG.

Mot förslaget om att ministerrådet skulle verka för enhetliga bestämmelser vid typ- och kontrollbesiktning reserverade sig *Sakari Knuuttila* som med hänvisning till remissyttranden från trafikministeriet och miljöministeriet i Finland ansåg att denna att-sats borde utgå.

I sitt anförande under behandlingen av förslaget vid sessionen var *samfärdselsminister Engseth* positiv till målsättningarna om harmoniserade fordonsbestämmelser och typbesiktning men ville likväl lämna några kommentarer till förslagen.

Som ett led i ministerrådets arbete med att rationalisera och effektivisera det nordiska samarbetet redovisade han att Nordiska trafiksäkerhetsrådet startat en genomgång av trafiksäkerhetsorganisationen. Detta bland annat för att få en bättre uppföljning av den nordiska handlingsplanen för ökad trafiksäkerhet. Detta innebär enligt Engseth att en eventuell uppföljning av

medlemsförslaget skulle ske genom ad hoc-grupper under Nordiska trafiksäkerhetsrådet.

Redog. 1989/90:4

Engseth framhöll vidare att utformningen av fordonsbestämmelser har ett nära samband med arbetet inom ECE:s fondonstekniska kommitté. Allt sådant arbete både nationellt och nordiskt måste därför ta utgångspunkt i dessa aktiviteter och man måste vara varsam med att skapa egna nordiska bestämmelser.

Utskottets talesman *Ole Gabriel Ueland*, Norge, ansåg i en kommentar att det inte fanns några motsättningar mellan vad samfärdselsminister Engseth sagt och utskottets synpunkter i betänkandet.

Ueland kommenterade även reservationen där Knuuttila i sin argumentation hade hänvisat till det finska trafik- och miljöministeriets remissyttrande. Ueland ansåg att det inte fanns någon realism i reservationen och att arbetet borde komma igång eftersom en mängd undersökningar krävs för realiserandet av rekommendationen.

Efter att överläggningarna avslutats beslutade Nordiska rådet med 58 röster mot 3 att rekommendera Nordiska ministerrådet (rek nr 26)

- att det fordonstekniska samarbetet mellan de nordiska länderna förbättras och får större genomslagskraft samt
- att verka för enhetliga bestämmelser vid typ- och kontrollbesiktning av fordon.

Nordisk trafiklärarhögskola

I medlemsförslaget A 863/t hade föreslagits att ministerrådet skulle ta initiativ till etableringen av en *nordisk trafiklärarhögskola*.

Utskottet konstaterade vid behandlingen av förslaget att trafiksäkerheten är ett av kommunikationsutskottets högst prioriterade områden. I många avseenden har utskottet lyckats i sin strävan att harmonisera trafiklagar och regler inom Norden men på många områden återstår mycket att göra.

Ett av dessa områden är trafikundervisningen. Utskottet menade att bristen på harmonisering av trafiklärarutbildningen kan påverka trafiksäkerheten i negativ riktning. Utskottet poängterade att en harmoniserad nordisk utbildningsplan för nya förare och trafiklärare borde ligga på högsta möjliga nivå.

I ett inlägg anförde *samfärdselsminister Engseth* att det i alla nordiska länder pågår ett arbete med att utveckla effektiva och bra undervisningsprogram för körkortsaspiranter. Inom ramen för trafiksäkerhetshandlingsplanen skall under 1989 genomföras ett projekt för att kartlägga problemområden i körkortsutbildningen i Norden och beskriva möjligheten för en nordisk utveckling av undervisningsprogram och nordiska försök med alternativa undervisningsplaner. Detta arbete är ett led i strävandena att skapa bästa möjliga körkortsutbildning i Norden och utgör enligt Engseth således en god utgångspunkt för arbetet med att samordna trafiklärarutbildningen.

Avslutningsvis menade Engseth att förslaget om en nordisk trafiklärarhögskola var intressant och borde värderas ytterligare. En förutsättning för denna uppföljning är dock att det uppnås en större harmonisering av trafiklärarutbildningen i Norden.

Mot förslaget att ministerrådet skulle ta initiativ till att etablera en nordisk trafiklära­rhögskola hade utskottets två finska ledamöter reserverat sig. Vid behandlingen under sessionen talade *Sirpa Pietikäinen*, Finland, för reser­vanterna. Hon ansåg därvid att införandet av en enda trafiklära­rhögskola inte nödvändigtvis skulle ha någon omedelbar inverkan på förarutbildning­en. Vidare ansåg hon att förslaget inte undergått en tillräckligt grundlig behandling eftersom det exempelvis fattades remisser från undervisningsmi­nisterierna och att kostnaderna för en högskola inte analyserats. Dessutom anförde Pietikäinen att det pågår utredningar och diskussioner i Finland om de fackliga högskolorna. Frågan borde därför beredas grundligare och alla olika alternativ utredas hur trafiklära­rutbildningen kan arrangeras både nationellt och samnordiskt.

Efter avslutad debatt företogs omröstning mellan de två förslagen till rekommendation.

Utskottets förslag:

Att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- att verka för att likartade krav ställs på trafikundervisningen inom Norden
- att ta initiativet till att etablera en nordisk trafiklära­rhögskola samt
- att trafiklära­rexamen i ett nordiskt land också får giltighet i de övriga nordiska länderna.

Reservationen: Andra att-satsen borde ha följande lydelse:

- att utreda möjligheterna att samnordiskt utveckla trafiklära­rnas fortbild­ningsmöjligheter på högskolenivå.

Beslutet vid sessionen blev att utskottets förslag antogs som rekommenda­tion (nr 27) med 47 röster mot 15. Tre medlemmar avstod från att rösta.

Turism

Kommunikationsutskottet sambehandlade i ett betänkande dels minister­rådsförslag B 93/t om *nordiskt turistprogram*, dels medlemsförslag A 856/t om *ökat nordiskt samarbete inom turism*.

Kommunikationsutskottet noterade därvid att ministerrådsförslaget hade en allmän ambition att intensifiera och effektivisera det nordiska samarbetet inom turistsektorn. Utskottet tillstyrkte programmets tre huvudmålsättning­ar dvs.

- att öka det inomnordiska resandet
- att förmå utomnordiska turister att välja Norden som resmål samt
- att utveckla turistnäringen.

Utskottet gav även i övrigt i huvudsak sin tillslutning till ministerrådets förslag till samarbetsprogram men ansåg att det borde konkretiseras och lämnade förslag på ett antal punkter (se nedan i rekommendationstexten). De flesta av dessa punkter hämtades ur det mer konkreta medlemsförslaget A 856/t.

Ministerrådets talesman *kommunikations- och lantbruksminister Steingri­mur J. Sigfússon* kommenterade i sitt anförande under sessionen detta med att avsikten varit att konkretiseringen skulle ske genom det fortlöpande arbetet i turistutskottet och genom samarbete med olika intressenter. Han

ansåg dock att utskottet givit en rad goda och nyttiga förslag till konkretisering. Flera av förslagen ingår dock ej i de för turismen ansvariga ministrarnas myndighetsområde varför ett genomförande av dem kräver ett tvärsektoriellt samarbete. Vissa av förslagen ansåg han dessutom kontroversiella exempelvis det om samordnade åldersgränser för barnrabatter.

Vad gällde organisationen av turistfrågorna redovisade Sigfússon att ministerrådet har för avsikt att ta upp frågan i samband med den översyn av den totala organisationen som planeras.

Efter behandlingen vid sessionen antog Nordiska rådet med 65 röster (en medlem avstod från att rösta) en rekommendation (nr 21) där Nordiska ministerrådet rekommenderades att

- göra Nordiska ministerrådets turistutskott till en ämbetsmannakommitté, direkt underställd Nordiska ministerrådet
- initiera ett arbete med att inom Norden sammanställa och samordna åldersgränser barn/vuxen i offentliga kollektiva transportmedel
- samordna turistprojekt i det nordiska regionala samarbetet och verka för att behovet av erfarenhetsutbyte blir tillgodosett
- särskilt uppmärksamma turismens betydelse för Västnorden
- utifrån erfarenheterna av den västtyska marknadsföringskampanjen värdera hur man skall gå vidare med samlade och/eller samordnade insatser
- utreda fördelarna av administrativ samordning av de nordiska ländernas turistbyråer speciellt på de utomeuropeiska marknaderna
- på alla nivåer verka för en förstärkning och samordning av forskning och utbildning inom turistsektorn
- verka för att i ökad utsträckning överföra nationella medel till den nordiska budgeten, främst vad gäller aktiviteter utanför Norden

samt rekommendationen (nr 22) med 65 röster (en ledamot avstod från att rösta) där Nordiska ministerrådet rekommenderades att

- anta ett nordiskt turistprogram i enlighet med ministerrådets förslag B 93/t och vad kommunikationsutskottet anfört
- ministerrådet lämnar en årlig rapportering av programmet i sin verksamhetsberättelse, C 1.

Teknik och datateknologi

I betänkandet över *ministerrådets redogörelse för planerna för det nordiska samarbetet (C 2)* påpekade kommunikationsutskottet att när datahandlingsplanen löper ut kommer ca 40 miljoner DKK att frigöras på den nordiska budgeten. Utskottet förutsatte att dessa eller motsvarande belopp kommer in på budgetarna för 1990 och 1991 som anslag till datarelaterade projekt inom en gemensamt koordinerad nordisk ram. Utskottet påpekade även att man ansett att man inom denna ram borde prioritera utvecklingen av teknologin där mänskliga värderingar sätts i centrum i stället för teknologiska.

Kommunikationsutskottet föreslog därför att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet

- att när den nordiska datahandlingsplanen upphör avsätta ett belopp i sin budget som motsvarar beviljningarna till handlingsplanen till datarelatera-

de projekt som främjar den mänskliga sidan i data- och informationstekniken.

(Yttrande nr 7, se under Övergripande frågor.)

Redog. 1989/90:4

I betänkandet över medlemsförslaget A 820/t om *gemensamt informationssystem och gemensam nordisk databank* redovisade utskottet varför man inte hade tillstyrkt det ursprungliga förslaget om att upprätta ett samnordiskt informationssystem och en samnordisk databank. Dels skulle kostnaderna för skapandet och upprätthållandet av ett enda informationssystem och en databank bli oerhört höga, dels skulle integritets- och sekretessreglerna i de olika länderna försvåra upprättandet av ett sådant system inom dataområdet.

Utskottet ville i stället förorda en sammankoppling av existerande databanker. Vidare kunde vissa nya sektorvisa databanker övervägas för exempelvis miljöfrågor, turism och trafiksäkerhet.

I ett inlägg under debatten poängterade *Ylva Annerstedt* vikten av integritetsfrågorna. Hon uppmanade ministerrådet att, vid överväganden om på vilka områden databanker skall kunna utnyttjas bättre, alltid göra en ingående analys av datasäkerheten och sekretessfrågorna.

Efter avslutad debatt beslutade Nordiska rådet att rekommendera Nordiska ministerrådet

- att utreda möjligheterna till en samnordisk användning av nuvarande nationella informationssystem och databanker
- att undersöka förutsättningarna för eventuella nya informationssystem och databanker för t.ex. miljöfrågor, turism och trafiksäkerhet
- att utreda hur de nordiska standarderna inom området förhåller sig till motsvarande standarder inom EG.

Rekommendationen (nr 23) antogs med 54 röster.

Frågor

Följande frågor behandlades i samband med kommunikationsutskottets saker:

till Norges och Sveriges regeringar angående finska tidningars postbefordran i Nordnorge

till Sveriges och Finlands regeringar (besvarad av statsrådet Georg Andersson) angående tågförbindelse mellan Kemi–Torneå och Haparanda–Boden

till ministerrådet (besvarad av statsrådet Georg Andersson) angående inrättande av en nordisk professur i internationella transporter

till Danmarks och Sveriges regeringar (ställd av Wiggo Komstedt) angående färjeförbindelserna Skåne–Bornholm

till ministerrådet (ställd av Olle Östrand) angående åtgärder för ökad trafiksäkerhet

till ministerrådet (ställd av Sten Svensson) angående nordiska vägmärken

till Finlands och Sveriges regeringar (besvarad av statsrådet Georg Andersson) angående sjösäkerheten i Ålands hav

till ministerrådet angående ett effektivt och miljövänligt transportsystem på järnvägarna i Norden

till Sveriges regering (besvarad av statsrådet Georg Andersson) angående ungas resemöjligheter i Norden

till ministerrådet (ställd av Elver Jonsson) angående gränsbefolkningens problem med att köra utlandsregistrerade bilar över gränserna till Sveriges och Danmarks regeringar (ställd av Birger Schlaug) angående Öresundsförbindelsen
till ministerrådet (besvarad av statsrådet Georg Andersson) angående Öresundsförbindelsen.

Redog. 1989/90:4

E.2.5. Ekonomiska utskottet

Utskottets arbete har under perioden dominerats av frågor rörande internationellt samarbete samt den nya ekonomiska handlingsplanen. Stor uppmärksamhet har även ägnats energi- och biståndsfrågor.

Medlemmar och möten

Svenska medlemmar i utskottet har varit Carl Bildt (m), Lahja Exner (s), Arne Gadd (s), Karin Söder (c) samt Bengt Westerberg (fp). Arne Gadd har varit utskottets vice ordförande.

Utskottet har mötts vid 5 tillfällen och då hållit sammanlagt 9 möten.

Behandlade saker

Övergripande frågor

Ekonomiska utskottet konstaterade inledningsvis i sitt betänkande över *ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet, C 2*, att målen för det nordiska samarbetet i hög grad återspeglar det viktigaste i den internationella debatten – Världskommissionens förslag, Nordens förhållande till EG och de sociala/miljömässiga aspekterna av den ekonomiska och marknadsmässiga utvecklingen i Europa.

Utskottet påpekade dock att framtidsplanerna var mindre konkreta och mer generellt utformade än tidigare. Man instämde i målsättningarna men påpekade att det fanns inbyggda konflikter mellan målen. Konflikter som skulle komma att avslöjas då de konkreta besluten om insatsområden och åtgärder skall tas.

Beträffande den nordiska budgeten ansåg utskottet det tillfredsställande att ministerrådet planerat en realtillväxt under åren 1990–91. Man påpekade dock att dessa år är de viktigaste och budgetmässigt tyngsta i den nya ekonomiska handlingsplanen. Utskottet hade därför gärna sett en större öppenhet hos ministerrådet för en större realtillväxt än 3 procent. Detta för att den ekonomiska handlingsplanen skall kunna genomföras med en slagkraftig budget utan att andra aktiviteter får lida.

I denna del föreslog ekonomiska utskottet att Nordiska rådet skulle anta följande uttalande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

att eventuella budgetutvidgningar för 1990 och 1991 bedöms utifrån en noggrann prioritering av verksamheten och utifrån en konkret bedömning av aktiviteterna i den ekonomiska handlingsplanen och på andra högt prioriterade samarbetsområden.

Vid debatten undrade utskottets talesman *Anders Talleraas*, Norge, angående den dåliga konkretiseringen av målsättningarna om fältet för samarbetet är för brett och medlen för små för att få en utveckling som verkligen märks av Nordens folk. Han menade vidare att man inte skulle sticka under stol med att det bakom de vackra generella målsättningarna döljer sig motsättningar som har sin bakgrund i de nordiska ländernas olika ekonomiska och politiska förhållanden. Utmaningarna i ett aktivt samarbete måste gå ut på att samarbeta sig fram till gemensamma resultat. Efter avslutad debatt antog Nordiska rådet ekonomiska utskottets förslag till yttrande (nr 4) med 71 röster mot 1. 3 ledamöter av rådet avstod från att rösta.

Internationellt samarbete

I betänkandet över C 2 behandlade ekonomiska utskottet även rapporten "*Norden i Europa II*". Utskottet uppfattade denna rapport som ett arbetsdokument och ansåg att den innehöll en god sammanfattning av det som pågår i förhållandet mellan Norden och EG. Rapporten innehöll enligt utskottet däremot bara ett fåtal egentliga politiska ställningstaganden. Vidare saknades material som skulle ha gjort det möjligt att bedöma utvecklingen i förhållandet mellan Norden och Europa utanför EG samt i europeiska samarbetsorgan.

Ekonomiska utskottet ansåg utvecklingen av förhållandet mellan Norden och EG obetingat vara den viktigaste frågan för de nordiska länderna. Utskottet anslöt sig till ministerrådets uppfattning att ändamålet med Europasamarbetet skulle vara att stärka Norden inåt, att tillrättalägga en utveckling parallell med utvecklingen inom EG samt att definiera nordiska synpunkter och ställningstaganden, som kan påverka den europeiska integrationen i önskad riktning. Utskottet ville dock samtidigt varna för att aktiviteterna i de nordiska länderna och i det nordiska samarbetet enbart inriktas mot detta.

Det var således ekonomiska utskottets uppfattning att det nordiska samarbetet fullt ut borde utnyttja möjligheterna till inflytande i europeiska fora. Möjligheterna att markera nordiska synpunkter var särskilt goda i OECD, ECE och de europeiska standardiseringsorganen.

I medlemsförslaget A 819/e föreslogs att ministerrådet skulle få i uppdrag att genomföra *en gemensam nordisk studie angående Europasamarbetet*. Förslagsställarna framhöll att en sådan studie på regeringsnivå skulle vara ett bra stöd för alla de nordiska länderna.

I medlemsförslaget A 844/e föreslogs att Nordiska rådets presidium skulle ta ansvar för att arbetet med att *utveckla det nordiska samarbetet i förhållande till EG:s inre marknad* intensifieras samt att arbetet skulle genomföras inom den internationella kommittén eller i en egen kommitté.

Ekonomiska utskottet slutbehandlade båda dessa medlemsförslag under sommaren 1988. Utskottet var därvid enigt med förslagsställarna. Med hänsyn till det arbete som redan pågick i de nordiska länderna och den snabba utvecklingen inom EG ansåg man att åtgärder borde vidtas redan före Nordiska rådets 37:e session 1989. Utskottet föreslog därför att rådets

presidium med hänvisning till Helsingforsavtalets artikel 56 skulle avge en framställning till ministerrådet i anledning av förslagen i A 819/e.

Redog. 1989/90:4

Ekonomiska utskottet föreslog därför att

1. Nordiska rådets presidium skulle anmoda Nordiska ministerrådet att snabbt och med fastlagda tidsgränser analysera de nordiska förutsättningarna, ambitionerna och problemen i ett bredare europeiskt integrations-samarbete och att tillräckliga resurser ställs till disposition
2. Nordiska rådets presidium för sin del aktivt skulle verka för att arbetet med att utveckla det nordiska samarbetet i förhållande till EG:s arbete med den inre marknaden intensifieras och informerar ekonomiska utskottet om vilka åtgärder som satts igång i god tid före den 37:e sessionen.

Presidiet överlämnade i anledning av punkten 1 en framställning till ministerrådet den 11 augusti 1988 (framställning nr 1/1989).

I anledning av framställans punkt 2 redovisade presidiet i skrivelse av den 14 december 1988 en hel rad åtgärder som satts igång med syfte att placera Norden starkare i den europeiska utvecklingen och speciellt då i förhållandet till EG:s inre marknad.

Ekonomiska utskottet var tillfredsställt med denna redovisning och föreslog i ett särskilt betänkande till sessionen att något ytterligare inte skulle företas i anledning av medlemsförslaget A 819/e. Detta blev också rådets beslut vid 37:e sessionen.

I medlemsförslaget A 867/e om *ökat nordiskt samarbete i internationella frågor* föreslogs att de nordiska regeringarna skulle inrätta ett ministerråd för de för utrikeshandeln ansvariga ministrarna och till Nordiska rådets session 1990 redogöra för de åtgärder i övrigt som utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet för regeringarnas del givit anledning till (punkt 1).

Vidare föreslogs att ministerrådet före den 1 september 1989 skulle framlägga de förslag till utveckling av ministerrådets arbetsformer och organisation samt till målsättningar för det nordiska samarbetet som kapitlen 5 och 6 i utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet samt ministerrådets egna utredningar om Norden i Europa givit anledning till. Ministerrådet föreslogs även till sessionen 1990 redogöra för de åtgärder i övrigt som den nämnda utredningen givit anledning till (punkt 2).

Slutligen föreslogs i medlemsförslaget att Nordiska rådet skulle ålägga presidiet att efter nära samarbete med rådets utskott och delegationer redogöra för de åtgärder som utredningen ger anledning till (punkt 3).

Utskottet anslöt sig till förslagets punkt 2, som omfattade bearbetning och ställningstaganden till förslagen i betänkandets kapitel 5 och 6 om det nordiska samarbetet och integrationen i Europa. Det var i dessa kapitel kommittén utvecklat sina förslag om utbyggt samarbete med en rad organisationer exempelvis OECD, EG, SEV och Europarådet. Där redovisades även förslag om aktuella samarbetsämnen till exempel ekonomiskt och monetärt samarbete, avveckling av handelshinder, forskning och utveckling.

Utskottet ansåg att det vidare arbetet med dessa förslag borde startas så snart som möjligt så att de kan bearbetas närmare i ministerrådets

arbetsprogram och i det fortsatta arbetet inom den internationella kommittén. På så sätt skulle överväganden och konkreta förslag kunna behandlas på en eventuell extrasession med Nordiska rådet under hösten 1989. På sessionen i Reykjavik 1990 ansåg utskottet att man borde kunna göra en slutlig summering av hur förslagen i den internationella samarbetskommitténs betänkande har behandlats. Det vore speciellt viktigt enligt ekonomiska utskottet att det görs en prioritering av vilka samarbetsorgan och ämnesområden den begränsade nordiska budgeten skall användas till. Med detta kunde utskottet även tillstyrka medlemsförslagets punkt 3.

Beträffande frågan om att tillsätta ett formellt ministerråd för utrikeshandelsministrarna (punkt 1) konstaterade utskottet att ämbetsmannakommittén för handel fått i uppdrag att se över frågan. Utskottet förordade därför att denna översyn skulle inväntas innan något beslut fattades.

Med hänvisning till detta föreslog ekonomiska utskottet att

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

a) att före den 1 september 1989 framlägga de förslag till utveckling av ministerrådets arbetsformer och organisation samt till målsättningar för det nordiska samarbetet, som kapitlen 5 och 6 i utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet (NU 1988:4) samt ministerrådets egna utredningar om Norden i Europa ger anledning till och

b) att till Nordiska rådets session i Reykjavik 1990 redogöra för de åtgärder i övrigt som Nordiska rådets ovan nämnda utredning ger anledning till.

2. Nordiska rådet ålägger presidiet att efter nära samarbete med rådets utskott och delegationer till Nordiska rådets session i Reykjavik 1990 redogöra för de åtgärder som utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet ger anledning till.

3. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att till Nordiska rådets session i Reykjavik 1990 redogöra för de åtgärder, som utredningen (NU 1988:4) för regeringarnas del ger anledning till.

Karin Söder, Sverige, som var utskottets talesman i denna fråga, kunde inledningsvis konstatera att man under sessionen och inte minst under generaldebatten märkt ett ökat intresse för nordiskt samarbete på internationella områden. Hon kunde också konstatera att krav ställdes på effektivitet och dynamik i det nordiska samarbetet samt att man för framtiden borde inrikta sig med stor bestämdhet på att också utveckla samarbetet med omvärlden utifrån dessa förutsättningar. Hon redovisade vidare att arbetet inom den internationella kommittén, där hon är ordförande, gick vidare med sikte på att presentera en slutrapport i slutet av september. Denna rapport skulle sedan kunna behandlas vid den i princip beslutade extrasessionen i november.

Efter avslutad debatt godkände Nordiska rådet ekonomiska utskottets förslag enligt följande:

Rekommendationen (punkt 1) antogs av rådet med 76 röster (rek.nr 5/89), förslaget till internt beslut (punkt 2) antogs av rådet med 75 röster (internt

beslut nr 1/89) och rekommendationen (punkt 3) med 73 röster (rek. nr 6/89). Redog. 1989/90:4
En medlem avstod från att rösta i den sista omröstningen.

Ekonomiska handlingsplanen "Ett starkare Norden"

Ministerrådets förslag till ekonomisk handlingsplan "Ett starkare Norden" (B 89/e) hade som övergripande målsättning att främja förutsättningarna för en balanserad ekonomisk utveckling genom att stärka den ekonomiska integrationen i Norden och Nordens ställning i förhållandet till omvärlden.

För åren 1989–1992 hade förslaget tre huvudmålsättningar:

- Utveckla och förbättra den "nordiska modellen"
- Fortsatt utveckling av Norden som hemmamarknad
- Söka lösningar som svar på utvecklingen av EG:s inre marknad

Ministerrådet föreslog åtgärder på följande områden:

- effektivisering av den offentliga sektorn
- skatter och avgifter
- varu- och tjänstemarknaderna
- arbetsmarknaden
- kapitalmarknaden
- transportmarknaden
- energisamarbetet
- industriell utveckling och forskningssamarbete
- miljöområdet.

Ekonomiska utskottet menade i sitt betänkande över handlingsplanen att ministerrådets överordnade mål och tre huvudmålsättningar gav signaler om en höjning av ambitionsnivån i det nordiska ekonomiska samarbetet. Både förhållandet till EG:s inre marknad och den fortsatta utvecklingen av Norden som hemmamarknad ansågs särskilt viktiga i det nordiska samarbetet inför utmaningarna som kommer av den internationella utvecklingen. Utskottet menade att när man i detta perspektiv skulle anta en ekonomisk handlingsplan måste höga krav ställas på konkreta åtgärder och nya initiativ.

Var för sig var de nordiska länderna för små för att klara den utmaning som ligger i ändrade förutsättningar – användandet av ny teknik och produktutveckling – för internationell konkurrens och ekonomisk utveckling. Enligt utskottet var utvecklingen bland annat avhängig av hur man lyckas tillgodogöra sig de möjligheter som ligger i ett nära samarbete mellan de nordiska länderna.

De områden som föreslogs i handlingsplanen ansåg utskottet vara intressanta och centrala för nordiskt ekonomiskt samarbete. Utskottet underströk att man i förslaget fann flera positiva och goda nya initiativ och åtgärder som skulle kunna betyda mycket för utvecklingen av nordiskt ekonomiskt samarbete.

Man ansåg att de initiativ och förslag som rörde strukturella ändringar av de nordiska ländernas ekonomier och arbetsmarknader var särskilt viktiga och intressanta. Samtidigt konstaterades dock med beklagande att förslagen på detta område var mycket försiktiga och att de bara kunde ge små bidrag till att avhjälpa problemen i de nordiska ländernas ekonomier.

Generellt sett hade utskottet uppfattningen att det var dåligt sammanhang mellan de problem som på ett utmärkt sätt redovisades i handlingsplanens analytiska del och de förslag till handlingar och projekt som planen innehöll.

En rad av de projekt som fanns med i planen borde enligt utskottet i stället genomföras via respektive sektorbudgetar på ministerrådets allmänna budget och därvid prioriteras i förhållande till andra aktiviteter på respektive område. Speciellt ansågs detta gälla turistkampanjen i USA, väderradarprojektet och förslaget om stöd till skattevetenskaplig forskning.

Å andra sidan, menade utskottet, förelåg det en rad förslag från näringslivet och från parterna på arbetsmarknaden, som gick längre än förslagen i handlingsplanen. Man hänvisade här till förslagen i rapporten "Norden finns" från arbetsgruppen för utvidgat ekonomiskt samarbete i Norden och de många rapporterna och idéerna från Nordens fackliga samorganisation.

Utskottet skulle således gärna ha sett en förstärkning och utbyggnad av de förslag i handlingsplanen som rörde sig om förbättringar av de nordiska ekonomiernas funktionsområden (skattetrycket, kapitalliberaliseringar, avveckling av handelshinder, rationaliseringar av den offentliga sektorn m.m.) samt mer konkreta och starkare satningar på områden som det nordiska gassamarbetet, infrastruktur, tjänstehandeln, exportsamarbetet och utvecklingsåtgärder för unga, forskare och studerande.

Utskottet underströk att man hade väntat sig en mer konstruktiv hållning från ministerrådets sida till frågan om en finansieringsreform för det nordiska samarbetet och till frågan om att göra de ekonomiska handlingsplanerna rullande.

Utskottets betänkande utmynnade i följande förslag till rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att anta och genomföra en ny ekonomisk handlingsplan i enlighet med ministerrådsförslag B 89/e och ekonomiska utskottets synpunkter varvid ministerrådet särskilt i förbindelse med handlingsplanen:

1. kartlägger i vilken grad utvecklingen i de nordiska ländernas person- och företagsskattesystem skiljer sig väsentligt från de övriga OECD-länderna. Kartläggningsarbetet bör utgöra underlag för en analys som belyser verkningarna av eventuella olikheter,

2. konkretiserar och specificerar hur myndigheterna tar sikte på att medverka till att tillrättalägga och kontrollera utvecklingen av det nordiska gassamarbetet,

3. fastställer konkreta åtgärder med sikte på att öka möjligheten för nordiskt samarbete på tjänstehandelns område,

4. startar åtgärder som effektiviserar arbetet med att avveckla handelshinder, varvid görs en snabb utvärdering av frågan om att upprätta en särskild ombudsmannafunktion för att intensifiera arbetet,

5. följer upp det arbete som redan inletts mellan de nordiska exportkreditgaranti- och kreditinstitutionerna med sikte på att utarbeta ett nordiskt system för exportkreditfinansiering, risktagning och garantgivning,

6. tar upp frågan om subventionering av miljölån i den föreslagna NIB-låneordningen.

7. företar en grundlig utvärdering av "Norden i vekst" och en löpande utvärdering av den nya planen så att man före 1991 kan få underlag för att värdera hur dessa två handlingsplaner kan följas upp på bästa möjliga sätt, och utvärdera frågan om ändamålsenligheten med rullande ekonomiska handlingsplaner och en finansieringsreform för det nordiska samarbetet,

8. företar omprioriteringar i planen, så att turistkampanjen i USA, väderradarnätet och den skattevetenskapliga forskningen överförs till prövning i respektive sektorbudget och att det i stället satsas på ökad utbyggnad och säkerställande på lång sikt av de nordiska forskarstipendierna, Nordplus och Nordjobb.

Utskottets talesman *Arne Gadd* redovisade i sitt anförande hur de två ekonomiska handlingsplanerna tillkommit. Han menade därvid att detta arbete illustrerat såväl styrkan som svagheten i det nordiska samarbete som det äger rum i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Svårigheterna 1983–84 berodde på att regeringarna i Norden den gången hade så helt olika politiska grunduppfattningar. Trots detta gick det mellan 1984 och 1985 att få till stånd ett konkret samarbete tack vare Nordiska rådets enhällighet. När man synar 1985 års plan, menade han, finns det mycket sanning i de reserverade tolkningarna av den, dvs att den i stort sett bara var en sammanlänkning av de nordiska ländernas budgetposter. Kvar står dock att 1985 års plan var ett försök med goda syften.

Gadd upprepade kritiken mot ministerrådet för att man inte ville göra de ekonomiska handlingsplanerna rullande. Han anförde därvid liksom utskottet att i den mån ministerrådet inte utarbetade några ytterligare handlingsplaner blev det nödvändigt att andra metoder utvecklades för att främja det nordiska samarbetet.

Finansminister *Kjell-Olof Feldt* anförde att den ekonomiska handlingsplanen var ett ovanligt omfattande dokument som berörde de flesta delarna av det nordiska samarbetet. Han kommenterade även vissa delar av utskottets kritik mot planen. Bland annat menade han att det var viktigt att handelshinderarbetet drevs vidare och gav snabba resultat. Ministerrådet skulle därvid värdera om inrättandet av en ombudsmannainstitution var ett sätt att effektivisera detta arbete.

Feldt tog även upp frågan om subventionering av miljöinvesteringar. Ministerrådet ställde sig avvisande till detta, då det skulle stå i strid med investeringsbankens syfte och roll som en sund och effektiv kapitalförmedlare.

Feldt avslutade sitt anförande med att framföra att den framlagda ekonomiska handlingsplanen enligt ministerrådets uppfattning var den sista. Arbetet framgent skulle enligt Feldt inriktas på att inlemma aktiviteter, som initierats i handlingsplanen, i det ordinarie nordiska samarbetet.

Den konservative medlemmen *Hans Egnell*, Danmark, hävdade att det nordiska samarbetet allt för ofta bestått i att nya institutioner skapats, att nya arbetsgrupper tillsatts och ny byråkrati utvecklats. Han kritiserade även att

nordiska medel skulle användas till skattevetenskaplig forskning. Detta inlägg gav upphov till en lång rad replikskiften där flera talare försvarade det nordiska samarbetet.

Efter denna debatt konstaterade utrikeshandelsminister *Anita Gradin* att det är genom ett stärkt och vidareutvecklat nordiskt samarbete som vi kan bidra till ett förnyat och bättre Europa. Det nordiska samarbetet på handelsområdet måste vara ett komplement till det västeuropeiska, en plattform för våra strävanden härvidlag. Men den nordiska hemmamarknaden har också ett egenvärde, som kan mätas också i andra termer än rent ekonomiska.

Gradin meddelade att den svenska regeringen hade för avsikt att föreslå riksdagen att allt byggmaterial som är godkänt i något nordiskt land också skulle vara godkänt i Sverige. Detta menade hon var ett bra exempel på hur handelshindren i Norden kan avskaffas.

Olle Östrand, som var kommunikationsutskottets talesman i ärendet, uttryckte utskottets tillfredsställelse med att Nordkalotten nu tagits med som ett prioriterat område vad gäller infrastrukturinvesteringar. Det hade dock varit på sin plats om ministerrådet även hade redovisat några konkreta åtgärder för att förbättra kommunikationerna på Nordkalotten. Han förut-satte vidare att den plan för infrastrukturinvesteringarna som rådet beställt av ministerrådet inte skulle låta vänta på sig allt för länge.

Ylva Annerstedt tog i sitt inlägg upp frågan om Nordplus. Hon ställde därvid frågan vad ministerrådet menade med att samtidigt som man talade om en successiv utveckling av Nordplus minskade anslagen från 5,4 miljoner kronor till 1,8 miljoner kronor.

Finansminister *Kjell-Olof Feldt* svarade att de medel som tillförts Nordplus över den ekonomiska handlingsplanen var att anse som extra tillskott till den ordinarie budgeten. Syftet var alltså att sätta större fart på Nordplus.

Birger Schlaug ansåg att ett ekonomiskt handlingsprogram måste ha som mål att samhället skall byggas inom de ekologiska ramarna, dvs de ramar som naturen sätter upp, att vi måste visa solidaritet med kommande generationer, med missgynnade grupper både inom vår region och i u-länderna. Hans slutsats var att han som grön politiker inte kunde ta ansvar för detta ekonomiska handlingsprogram. I voteringen avstod Birger Schlaug från att rösta.

Efter avslutad debatt antog Nordiska rådet ekonomiska utskottets förslag till rekommendation (nr 3/89) med 75 röster. 6 medlemmar avstod från att rösta.

Energisamarbete

I ett förslag till *samarbetsplan på energiområdet* för åren 1989–1992 (B 79/e) behandlade ministerrådet i huvudsak fyra områden för det energipolitiska samarbetet i Norden. Dessa områden var energi och miljö, nordisk energimarknad, forskning och utveckling samt energiekonomisering.

Ekonomiska utskottet ansåg i sitt betänkande att energisektorn borde framstå som ett av de viktigaste områdena i den nordiska samarbetspolitiken de närmaste åren. Detta gällde inte minst frågan om nordiskt samarbete om

naturgas där det enligt utskottet öppnats helt nya perspektiv och möjligheter för ett omfattande och långsiktigt samarbete med stor betydelse för de nordiska ländernas ekonomiska utveckling. I den situationen menade utskottet att det var nödvändigt att de politiska instanserna, dvs främst regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, skulle definiera målsättningar och åtgärder för framtidens naturgassamarbete i Norden. Syftet med samarbete borde enligt utskottets uppfattning vara att lägga grunden för de kommersiella förhandlingar som förs så att utnyttjandet av naturgas i energiförsörjningen främjas. Utskottet hemställde att Nordiska ministerrådet skulle konkretisera hur myndigheterna skall medverka för att tillrättalägga utvecklingen på naturgasområdet.

I ministerrådsförslaget redovisades att energiministrarna under 1989 skulle ta ställning till ett nytt energiforskningsprogram. Detta var ekonomiska utskottet positivt till. Man menade att detta var en mycket viktig del av det energipolitiska samarbetet och man ville bli informerad om själva programmet när det förelåg för att kunna värdera inriktningen på det. Programmets innehåll borde enligt utskottet ingå som ett tillägg till samarbetsplanen.

Utskottet ansåg det positivt att det nedsatts en särskild grupp för energi och miljö, som skall ha ansvaret för uppföljningen av Brundtlandrapportens förslag. Utskottet uppfattade emellertid förslaget som alltför dåligt konkretiserat på denna punkt. Man bad därför ministerrådet att specificera vad man ville göra för att följa upp Brundtlandrapportens förslag, särskilt redovisa vilka konkreta målsättningar man hade för arbetet och vilka samarbetsprojekt som var aktuella.

Ekonomiska utskottet påpekade vidare att man vid ett flertal tidigare tillfällen kommenterat verksamheten vid Nordiska Kontaktorganet för Atomenergifrågor (NKA) och dess finansiering över den nordiska budgeten. Utskottet ansåg nu att ministerrådet borde ha följt upp rådets önskemål om att NKA:s säkerhetsprogram skulle föreläggas i ett särskilt ministerrådsförslag. Man ville dock inte uttala sig emot genomförandet av det program som redovisats i det föreliggande ministerrådsförslaget. Utskottet kunde dock konstatera att ministerrådet inte tagit ställning till finansieringen av det nya NKA-säkerhetsprogrammet utan att detta skulle ske först vid behandlingen av budgeten för 1990. Utskottet anmälde att man då skulle återkomma till frågan men påpekade att det var viktigt att finansieringen prövas i förhållande till alternativ användning av resurserna.

Utskottet hänvisade även till rekommendationen nr 32/1988/e om avveckling av kärnkraften. Man ansåg att samarbetsprogrammet borde ha angett hur rekommendationen skulle följas upp i det nordiska energisamarbetet.

Ekonomiska utskottet påpekade i detta sammanhang de allvarliga problem och risker som finns beträffande säkerheten vid transport av högradioaktivt material. Inte minst gäller detta transporter över Arktis. Utskottet förutsatte att dessa problemställningar skulle behandlas i det vidare säkerhetsarbetet.

Utskottet fann det positivt att arbetet med energiekonomisering förts vidare. Det var viktigt att detta arbete sågs i sammanhang med miljöfrågorna.

Utskottet påminde slutligen om att man tidigare bett ministerrådet ägna

sårbarhetsfrågorna, till exempel vid ändrade priser, försörjningssvårigheter och olyckor, större uppmärksamhet i det nordiska samarbetet inom energiområdet.

Med detta föreslog ekonomiska utskottet att

Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet

1. att anta en samarbetsplan på energiområdet efter de riktlinjer som framgår av ministerrådsförslag B 88/e och särskilt inarbeta följande:
 - ställningstaganden till finansieringen av det nya NKA-säkerhetsprogrammet
 - en gemensam nordisk hållning till problemen omkring transport och bortforsling av högradradioaktivt material
 - planer för hur de nordiska regeringarna skall intensifiera det energipolitiska samarbetet för att lägga förhållandena till rätta för en önskad avveckling av kärnkraft
 - planer för hur ministerrådet skall arbeta vidare med sårbarhetsfrågorna i energiförsörjningen
2. att under 1989 förelägga Nordiska rådet konkreta förslag på följande områden:
 - regeringarnas tillrättaläggande av ramarna för utvecklingen av det nordiska samarbetet kring utnyttjandet av naturgas
 - det nya energiforskningsprogrammet
 - uppföljningen av Brundtlandkommissionens förslag, varvid detta arbete ges högsta politiska och budgetmässiga prioritet.

Vid behandlingen under sessionen anförde utskottets talesman *Anker Jørgensen*, Danmark, att utskottet endast delvis var tillfredsställt med ministerrådets förslag till samarbetsprogram. Energisektorn borde enligt *Jørgensen* framstå som ett av de viktigaste områdena i det politiska samarbetet de kommande åren. Denna synpunkt underströks enligt *Jørgensen* av att det på exempelvis naturgasområdet hade öppnats helt nya perspektiv och möjligheter för ett omfattande och långsiktigt samarbete. I denna situation ansågs det nödvändigt att regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige definierar målsättningar och åtgärder som skall sättas igång. Utskottet hade därför förväntat sig att ministerrådet i samarbetsprogrammet skulle ha lagt fram mer konkreta förslag som bygger på politiska ställningstaganden till energipolitiska problem.

Ministerrådets talesman *Olje- och energiminister Arne Øien*, Norge, underströk i sitt anförande att det var en samarbetsplan och inte en handlingsplan som ministerrådet lagt fram. Beträffande frågan om Nordiska Kontaktorganet för Atomenergifrågor (NKA) som tagits upp i utskottets betänkande ansåg *Øien* att detta samarbete var nyttigt. Han hoppades att flera års utvärderingar och debatter om NKA:s forskningsprogram skulle kunna avslutas under 1989. Enligt hans mening gagnades den nordiska samarbetsidén inte av att denna under vissa tider upprivande debatt tilläts fortsätta.

Energiminister Jens Bilgrav-Nielsen, Danmark, konstaterade i ett inlägg att det varit mycket nära att energiministrarna hade fått förslaget till nytt samarbetsprogram förkastat av ekonomiska utskottet. Om så hade skett

hade han inte beklagat detta eftersom han ansåg att samarbetsplanen inte var tillräckligt bra. Energiministrarna hade inte lyckats peka på det som var viktigt i det nordiska energipolitiska samarbetet. Bilgrav-Jensen avslutade sitt inlägg med att önska att energiministerrådet skulle vara i stånd att leva upp till de krav som ekonomiska utskottet ställt. Han tackade utskottet för att man varit så konkret och precis i sina krav.

Nordiska rådet antog efter avslutad debatt ekonomiska utskottets förslag till rekommendation (nr 2) med 80 röster. En medlem avstod från att rösta.

Fiskerisamarbete

I ett ministerrådsförslag (B 90/e) redovisades ett *samarbetsprogram på fiskeriområdet*. I detta framhövdes följande prioriterade områden och initiativ:

- den marina ekologiska miljön
- genbankssamarbete beträffande fisk i Norden
- akvakultur
- fångst- och behandlingsteknologi
- marknadsforskning
- generellt forskningssamarbete
- samarbete i internationella fora.

De åtgärder som skulle användas för genomförande av programmet var kontaktverksamhet, koordinering av arbetsprogram och gemensamma nordiska projekt. Den nordiska finansieringen av forskningsprojekt ansåg ministerrådet borde gälla tidsbegränsade projekt och kompletteras med nationella medel.

Ministerrådet ansåg vidare att förslaget skulle ses som ett led i det förhållandevis nya fiskerisamarbetet. Budgeten för området hade enligt ministerrådet ännu inte nått den nivå där programmet kan genomföras på ett tillfredsställande sätt.

Ekonomiska utskottet konstaterade inledningsvis i sitt betänkande över förslaget att ministerrådet nu följt upp tidigare uttalanden från Nordiska rådet om ett arbetsprogram för fiskerisektorn.

Utskottet tillstyrkte programmets generella utgångspunkter att havets resurser skall utnyttjas på ett bärkraftigt sätt och att insatsen beträffande forskning och marknadsutveckling skall främjas.

Utskottet ansåg vidare att fiskerinäringen även borde ses i ett regionalpolitiskt perspektiv. Inom det nordiska regionalpolitiska området genomförs en rad aktiviteter på fiskeriområdet. Utskottet ansåg därför att det borde avtalas om en konkret arbetsfördelning mellan de två samsamarbetsområdena och att detta borde avspeglas i den kommande revisionen av det regionalpolitiska handlingsprogrammet.

Beträffande de forskningsmässiga prioriteringarna tillstyrkte utskottet dessa generellt men efterlyste en mer konkret nordisk handlingsplan där det bland annat tas ställning till om de nordiska länderna kan etablera en arbetsfördelning på forskningsområdet.

Slutligen lade utskottet stor vikt vid att det nordiska fiskerisamarbetet löpande behandlade en rad mer politiskt präglade problemställningar särskilt

i anslutning till avvecklingen av näringsstöd, avvecklingen av handelshinder och förhållandet till den europeiska utvecklingen.

Redog. 1989/90:4

Med detta föreslog ekonomiska utskottet att Nordiska rådet skulle anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att anta ett samarbetsprogram på fiskeriområdet med utgångspunkt i ministerrådsförslag B 90/e och med hänsyn tagen till de synpunkter som framgår av ekonomiska utskottets betänkande.

Vid behandlingen under sessionen anförde utskottets talesman *Johan Buttedahl*, Norge, att programmet var ytterligare ett steg framåt för det nordiska samarbetet på fiskeriområdet. Han redovisade att ekonomiska utskottet tillstyrkt programmets generella utgångspunkter men menade att det saknades en redovisning av mer politiska och handelspolitiska problemställningar. Fiskeriminister *Lars P Gammelgaard*, Danmark, som var ministerrådets talesman menade att förslaget var ett första steg för att organisera samarbetet mellan de nordiska länderna och inom havsmiljösamarbetet skapa underlag för förståelse för gemensamma åtgärder som är nödvändiga för att säkra de marina resurserna och de enskilda näringsutövarnas framtid.

Birger Schlaug, Sverige, var kritisk mot samarbetsprogrammet som han ansåg harmlöst och oskyldigt och utan konkreta mål. Ett grundläggande mål borde enligt Schlaug vara att ha ett hav som fisken kan leva i. Därför borde man i ett samarbetsprogram för fiskeriområdet också ta med grundläggande miljöfrågor.

Nordiska rådet antog efter avslutad debatt ekonomiska utskottets förslag till rekommendation (nr 4/1989) med 81 röster.

Handel

I betänkandet över *ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)* tog ekonomiska utskottet särskilt upp frågan om avveckling av handelshinder.

Utskottet påpekade att man tidigare hemställt till ministerrådet om att arbetet med avveckling av handelshindren skulle effektiviseras och att konkreta resultat skulle redovisas till den 37:e sessionen. Den av ministerrådet utarbetade rapporten pekade enligt utskottet dessvärre på att det fanns behov av långt kraftigare och mer målinriktade åtgärder på området.

Mot denna bakgrund var utskottet enigt med ministerrådet att resultat på området skulle kräva politisk styrning av de normgivande myndigheterna. Detta borde enligt utskottet vara självklart och man uppmanade ministerrådet och de nationella regeringarna att leva upp till sitt ansvar och till sina egna målsättningar på området.

Med detta föreslog utskottet att Nordiska rådet skulle anta följande uttalande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet och de enskilda ländernas regeringar att efterleva egna uttalade målsättningar beträffande politisk beslutsamhet och styrning av de normgivande

myndigheterna, så att det kan uppnås en snabb avveckling av tekniska handelshinder.

Redog. 1989/90:4

I sitt anförande underströk utskottets ordförande *Anders Talleraas*, Norge, att arbetet med avveckling av handelshinder blir allt viktigare speciellt i perspektivet av en starkare konkurrens på en stor gemensam marknad i Europa. En nordisk avveckling av handelshindren hade enligt Talleraas även en självständig betydelse eftersom en nordisk hemmamarknad gav stora fördelar för en rad av de små och medelstora företag som är grundvalen för de nordiska ländernas näringsliv.

Nordiska rådet antog efter avslutad debatt utskottets förslag till yttrande (nr 4) (se under övergripande frågor).

Regionalpolitik

I betänkandet över *ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)* konstaterade utskottet att en revision av det regionalpolitiska samarbetsprogrammet skulle ske under 1989 och att ett ministerrådsförslag härom skulle föreläggas sessionen 1990.

Utskottet emotsåg detta förslag och förutsatte att det nya programmet skulle bygga på en grundlig utvärdering av tidigare aktiviteter och att programmet skulle omfatta en rad konkreta regionalpolitiska åtgärder.

Mot denna bakgrund föreslog utskottet att Nordiska rådet skulle anta följande yttrande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att ett ministerrådsförslag om ett nytt regionalpolitiskt samarbetsprogram föreläggs rådet till sessionen 1990 och att förslaget kommer att bygga på en grundlig utvärdering av den tidigare verksamheten.

Rådet antog detta yttrande (nr 4) (se under övergripande frågor).

Bistånd

I betänkandet över *ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C 2)* konstaterade utskottet att biståndssamarbetet tagit sin utgångspunkt i det samarbetsprogram som Nordiska rådet behandlade vid 36:e sessionen. Utskottet hade fortfarande den uppfattningen att det borde nedsättas ett formellt fackministerråd för biståndsverksamheten.

Utskottet kunde i övrigt ansluta sig till de prioriteringar av arbetet med formuleringen av FN:s utvecklingsstrategi, prioriteringen av miljö- och naturresurser samt betydelsen av samarbetet region till region. Man konstaterade att utskottets tidigare uttalanden om prioriteringarna i biståndssamarbetet borde kunna tillgodoses i framtiden. Här pekade man särskilt på kvinnornas situation och hänsyn till handikappade. Utskottet ansåg vidare att de nordiska länderna borde uppvisa ett nära koordinerat biståndssamarbete i relation till ett fritt Namibia.

Mot bakgrund av detta föreslog utskottet att Nordiska rådet skulle anta följande uttalande:

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet och de nationella regeringarna att det snarast nedsätts ett formellt fackminis-

terråd på biståndsområdet samt att det genomförs ett nära koordinerat nordiskt biståndsarbete i relation till ett fritt Namibia.

Redog. 1989/90:4

Utskottets ordförande *Anders Talleraas*, Norge, erinrade i ett anförande under sessionen om att rådet vid föregående års session hade behandlat ett ministerrådsförslag till program för nordiskt samarbete på biståndsområdet. Ekonomiska utskottet hade därvid framfört en rad kritiska synpunkter. Talleraas kritiserade nu ministerrådet för att man efter denna behandling hade antagit förslaget i stort sett utan att beakta utskottets synpunkter.

Efter avslutad diskussion antog Nordiska rådet utskottets förslag till yttrande (nr 4) (se under övergripande frågor).

Koncernfackligt samarbete

Ett av de ärenden som tilldrog sig det största intresset vid Nordiska rådets 37:e session 1989 torde ha varit frågan om koncernfackligt samarbete. Till grund för behandlingen av ärendet låg ett medlemsförslag om att ministerrådet skyndsamt skulle utarbeta förslag till en samnordisk lagstiftning som tillförsäkrar löntagarorganisationerna rätt till koncernfackligt samarbete enligt följande tre huvudprinciper:

1. Representanter för de fackliga organisationerna skall ha rätt till ett visst antal möten med parallella organisationer i det land eller de övriga länder där verksamheten bedrivs.

2. Representanter för de fackliga organisationerna skall ha rätt till möten med koncernledningen och rätt att få information om koncernens förhållanden samt rätt att framföra sina synpunkter.

3. Verksamheten skall finansieras av produktionen.

Ekonomiska utskottet kunde inte ena sig vid behandlingen av förslaget. Till utskottsmajoritetens (konserverna och vissa medlemmar av mittengruppen) förslag fogades två reservationer dels av socialdemokrater och vänster-socialister (reservation 1) och dels av vissa medlemmar ur mittengruppen (reservation 2).

Utskottsmajoriteten delade uppfattningen att arbetsmarknadens parter borde förbättra möjligheterna till koncernfackligt samarbete genom att ingå avtal därom. Enligt majoritetens uppfattning skulle det vara en fördel för bägge parter på arbetsmarknaden att samarbetet mellan representanter för koncernerna och för de anställda försiggår i rationella och betryggande former.

Utskottsmajoriteten konstaterade emellertid samtidigt att det dittills inte varit möjligt att få till stånd ett sådant avtal på arbetsmarknaden. Man var därvid enig i bedömningen att det då saknades förutsättningar för ett avtal mellan arbetsmarknadens parter om koncernfackligt samarbete. Samtidigt konstaterades dock att de grundläggande förutsättningarna för och konsekvenserna av en samnordisk lagstiftning om koncernfackligt samarbete inte varit föremål för en tillräcklig analys och att de politiska uppfattningarna i frågan var delade.

Mot denna bakgrund kunde majoriteten inte tillstyrka ett lagstiftningsinitiativ. Man föreslog att Nordiska rådet skulle anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar

att vidareföra dialogen med arbetsmarknadens parter i syfte att finna en praktisk lösning, som bygger på avtal omkring ökat koncernfackligt samarbete.

I reservation nr 1 betraktades regleringen av förhållandena vid koncernfackligt samarbete som en naturlig del av arbetet med ekonomisk integration, som förslaget till ny ekonomisk handlingsplan handlat om.

Reservanterna ansåg att parterna på arbetsmarknaden borde ingå ett principavtal, som tar sin utgångspunkt i att det är av avgörande betydelse för förhållandena på arbetsplatserna att samarbetet mellan representanter för koncernen och för de anställda löper i rationella och betryggande former. Parterna borde också kunna enas om att de fackliga förtroendevalda i koncerner måste ges tid att fullgöra fackligt arbete över de nordiska gränserna.

Genomförandet av ett sådant avtal borde enligt reservanterna bli föremål för förhandlingar inom varje koncern, så att hänsyn kan tas till både de inre förhållandena i koncernen och de riktlinjer som finns i den nationella lagstiftningen i vart och ett av de länder där koncernen driver verksamhet.

Reservanterna ansåg att frågan borde lösas genom principavtal, men då ett sådant avtal inte tycktes komma att ingås var det angeläget med en samordnad lösning via lagstiftning.

Med detta föreslog reservanterna att Nordiska rådet skulle anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att snarast utarbeta ett förslag till samordnad nordisk lagstiftning, som tillförsäkrar löntagarnas organisationer rätt till koncernfackligt samarbete i enlighet med de riktlinjer som angetts ovan.

Även i reservationen nr 2 ansågs utvecklingen av ökat koncernfackligt samarbete som ett naturligt led i arbetet med att främja den ekonomiska integrationen i Norden.

Reservanterna ansåg att arbetsmarknadens parter borde förbättra möjligheterna för koncernfackligt samarbete. Enligt reservanterna skulle det vara en fördel för bägge parter på arbetsmarknaden att samarbetet mellan representanter för koncernerna och för de anställda försiggår i rationella och betryggande former.

Reservanterna hade dock konstaterat att det inte dittills varit möjligt att genomföra ett sådant avtal på arbetsmarknaden.

Reservanterna kunde inte under rådande omständigheter förorda ett lagstiftningsinitiativ utan ansåg att det borde vara en uppgift för Nordiska rådet, ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar att genom en löpande dialog med parterna pressa på så att det senare kan ingås ett avtal.

Reservanterna ansåg vidare att behovet av lagstiftning borde värderas på nytt till 1991 års session.

Mot denna bakgrund föreslogs följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar

att vidareföra dialogen med arbetsmarknadens parter med syfte att

finna en praktisk lösning, som bygger på avtal omkring ökat koncernfackligt samarbete i Norden

att Nordiska ministerrådet inför 1991 års session rapporterar om vilka resultat som uppnåtts.

Den debatt som föregick omröstningen om det koncernfackliga samarbetet var den i särklass mest uppmärksammade vid Nordiska rådets 37:e session.

Ekonomiska utskottets talesman *Anders Talleraas*, Norge, inledde debatten med att konstatera att det fanns en stor enighet om att det bör finnas ett nära samarbete mellan anställda och företagsledning i näringslivet. Det var således inte efter skiljelinjen koncernfackligt samarbete eller inte som meningarna i utskottet delat sig utan beträffande frågan om lagstiftning.

Från konservativt och borgerligt håll menade man att arbetsmarknadens parter själva skulle finna en lösning på denna fråga och avvisade således lagstiftning.

Ilka-Christian Björklund, Finland, som var talesman för reservation nr 1 menade att frågan om koncernfackligt samarbete var ett testfall. Det var den första konkreta frågan där orden om att slå vakt om den nordiska modellen testades. Det var ett testfall där man visade om man är beredd att slå vakt om de nordiska demokratiidealen vid arbetslivets internationalisering. Frågan om koncernfackligt samarbete syftade enligt Björklund till att garantera de nationellt sett självklara rättigheterna även när företagen överskrider landgränserna.

Ylva Annerstedt, som var talesman för reservation nr 2, redovisade att koncernfackligt samarbete redan fungerar utmärkt i flera företag. Framför allt var det enligt Annerstedt i de modernt drivna koncernerna som man för länge sen insett att samarbetet mellan fack och arbetsgivare är ett självklart led i företagets verksamhet och ett viktigt stöd vid t.ex. produkt- och marknadsutveckling. Det var mot den bakgrunden man i reservation nr 2 ansett att ytterligare försök borde göras för att få till stånd ett avtal innan behovet av lagstiftning skulle tas upp till ny behandling vid 1991 års session.

Sten Svensson ansåg i sitt anförande att fackligt samarbete skall regleras praktiskt genom avtal. En nordisk lagreglering av koncernfackligt samarbete skulle riskera att blockera ansträngningarna att organisera det europeiska medinflytandet och de nordiska ländernas möjligheter att påverka denna process.

Svensson ansåg vidare att ett beslut om lagstiftning skulle innebära att Nordiska rådet skulle överge sin traditionella hållning till parterna på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadsminister *Ingela Thalén* ansåg att de anställdas medinflytande i företagen var av avgörande betydelse för att vi skall få ett starkt och konkurrenskraftigt näringsliv. Den svenska regeringen ansåg att arbetstagarernas krav på nya samverkansformer var berättigade och måste tillgodoses i takt med att företagen integreras och internationaliseras. I första hand ansåg man att detta bör ske genom avtal mellan parterna.

Om vägen till ett brett nordiskt avtalssamarbete på detta område tills vidare inte var framkomlig var den svenska regeringen beredd att i kontakt med andra regeringar i Norden överväga lämpliga åtgärder, inklusive

lagstiftning, isyfte att främja ett samarbete över gränserna i berörda nordiska företag. Thalén noterade med tillfredsställelse att hennes kollegor i Finland, Island och Norge gett uttryck för samma avsikt.

Inrikesminister *Thor Pedersen*, Danmark, höll med Ingela Thalén om att det var viktigt med samarbete mellan ledning och anställda i koncerner, men att det borde överlåtas på parterna själva att komma överens om frågan. Kan man inte nå fram till ett avtal gör politikerna enligt Pedersen mer skada än nytta genom att försöka forcera fram lösningar på ett sätt som man inte är överens om på båda sidor. Den danska regeringen kunde därför inte stödja förslaget om en lagstiftning om koncernfackligt samarbete.

Olle Östrand ansåg att det var arbetsgivarna som vägrade att förhandla om fackets elementära krav på nordisk koncernfacklig samverkan. Det var alltså bara den ena av två parter som blockerade en uppgörelse. Mot den bakgrunden ansåg han mittenpartiernas krav i reservation 2 om en utökad tidsfrist till 1991 som fullständigt orimlig.

På detta svarade *Karin Söder* att mittenpartiernas ställningstagande byggde på ungefär samma grunder som redovisats av Ingela Thalén tidigare under debatten. Enligt reservationen skulle ministerrådet till 1991 års session återkomma med en rapport om hur man såg på dessa frågor och redovisa de resultat som uppnåts. Detta var enligt Karin Söder i linje med vad ministerrådet självt tyckte.

Vid voteringen ställdes först reservationerna mot varandra. Därvid segrade reservationen nr 1 med 39 röster mot 12. 33 medlemmar avstod från att rösta. Därefter ställdes utskottsmajoritetens förslag till rekommendation mot förslaget i reservation 1. I denna omröstning vann reservation nr 1 med 40 röster mot 34. 11 medlemmar avstod från att rösta. I den avslutande omröstningen om förslaget i reservation nr 1 skulle antas som rekommendation eller ej röstade 41 medlemmar för och 34 emot. 10 medlemmar avstod från att rösta. I och med att mindre än hälften av de närvarande medlemmarna röstade för rekommendationen förkastades denna. Slutresultatet blev således att Nordiska rådet inte antog någon rekommendation i ärendet.

Frågor

Följande frågor behandlades i samband med ekonomiska utskottets saker:

till ministerrådet (besvarad av statsrådet Lena Hjelm-Wallén) angående främjandet av ett nordiskt biståndsprojekt i Polen

till ministerrådet (besvarad av statsrådet Mats Hellström) angående räddandet av laxbeståndet i Torne och Muonio älvar

till ministerrådet (ställd av Grethe Lundblad) om skydd av fiskbestånden

till ministerrådet angående kvinnoanpassade åtgärder inom fiskeriområdet

till ministerrådet (ställd av Ylva Annerstedt) angående problem med bristfälligt inomhusklimat i byggnader.

Utskottets arbete har till stor del präglats av diskussioner om budgeten för 1989 och 1990. Utskottets kontrollerande verksamhet har bl. a. omfattat Nordens Hus i Reykjavik och i Torshavn. Dessutom har verksamheten inom provning och standardisering vid Nordtest och Nordisk industrifond utvärderats.

Medlemmaroch möten

Utskottet har sammanlagt 14 medlemmar bland vilka ingår ordförandena från de fem övriga fackutskotten. Ordföranden och vice ordföranden skall utses bland de nio medlemmar som inte ingår i något annat utskott.

Svenska medlemmar i budget- och kontrollutskottet har varit Per Olof Håkansson (s), kommunikationsutskottets ordförande Elver Jonsson (fp) och Ingrid Sundberg (m) som den 18 oktober 1988 ersattes av Wiggo Komstedt (m). Utskottet har sedan 36:e sessionen hållit sju möten. Dessutom har utskottets nio medlemmar som ej ingår i något fackutskott hållit sex möten. Vid Nordiska rådets 37:e session valdes Wiggo Komstedt till ordförande och Per Olof Håkansson till vice ordförande.

1989 års budget

Den 16 november 1988 hölls en extra session, primärt för att behandla miljöfrågor, men i enlighet med artikel 56 i Helsingforsavtalet blev även ministerrådets förslag till budget 1989 föremål för behandling av plenarförsamlingen.

I betänkandet över budgetförslaget hade utskottet bl. a. framhållit vikten av att frågan om finansieringen av den nordiska budgeten löstes på ett för alla tillfredsställande sätt. Utskottet menade att de mål som uppställts i handlingsplaner och program inte kunde uppfyllas i dagens strama budgetläge och att det låg en inkonsekvens i att fastställa nya handlingsplaner om det inte gavs tillräckliga medel för genomförandet.

Den 16 november 1988 fattade Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) beslut om budgeten för 1989 samt om ekonomiska ramar för 1990 och 1991. Budgeten uppgår för 1989 till 610,9 miljoner DKK. Som en utgångspunkt för planeringen borde tills vidare gälla en real tillväxt om 3% årligen för 1990 och 1991. Detta innebar dock inte ett ställningstagande för en årlig automatisk ökning av den nordiska budgeten. Pågående verksamhet skulle granskas för att kunna ge möjlighet till omprioriteringar inom och mellan sektorerna för att kunna finansiera prioriterade åtgärder. Inga nya utgiftsåtaganden skulle göras utan att finansieringen var säkrad.

Budget- och kontrollutskottet hade till behandling *ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1988*. Rådets presidium hade beslutat om en ny procedur för behandlingen av C 1 innebärande att budget- och kontrollutskottet med hänsynstagande till fackutskottens yttrande skulle avge ett samlat betänkande över C 1. Tidigare hade vart och ett av de fem fackutskotten lämnat ett betänkande över C 1 för behandling och omröstning i plenarförsamlingen.

I betänkandet över ministerrådets berättelse (C 1) föreslog budget- och kontrollutskottet

1. att ministerrådet tar ansvar för, att nationella myndigheter, som skall verkställa av Nordiska ministerrådet fattade beslut, snarast möjligt får klara direktiv om vilka regler som gäller och vilka åtgärder som skall vidtas med anledning av besluten,
2. att lägga de synpunkter, som fackutskotten framfört, till grund för det fortsatta samarbetet,
3. att ministerrådet beaktar de synpunkter och förslag som budget- och kontrollutskottet framfört i redogörelsen för kontrolluppgifterna 1988 samt att ministerrådet rapporterar till utskottet om vilka åtgärder som vidtagits.

Budget- och kontrollutskottet framhöll inledningsvis i sitt betänkande betydelsen av uppföljning och utvärdering av resultaten från det Nordiska teknologiåret 1988 och från den nordiska kvinnokonferensen Nordiskt Forum.

Utskottet hade vidare med intresse tagit del av redogörelsen för ministerrådets FoU-verksamhet och var positiv till den planerade uppföljningen och analysutvecklingen. Forskning och utveckling var ett av utskottet prioriterat område, där man genom nordiskt samarbete på ett effektivt sätt kunde utnyttja befintliga resurser.

Utskottet noterade av den rapportering som gavs beträffande arbetet med avveckling av handelshinder i Norden, att arbetet gick alltför långsamt och att det största problemet härvidlag låg i det nationella genomförandet av programmet. Utskottet ansåg att detta inte var utmärkande enbart för handelshindersamarbetet. Erfarenheterna visade att det nationella verkställandet av nordiska beslut tog lång tid. Utskottet föreslog därför att ministerrådet tog ansvar för att nationella myndigheter, som skulle verkställa av ministerrådet fattade beslut, snarast möjligt fick klara direktiv om vilka regler som gällde och vilka åtgärder som skulle vidtas med anledning av besluten.

Utskottet underströk också ekonomiska utskottets synpunkter att arbetet med avveckling av handelshinder borde effektiviseras och fortsättningsvis ges hög prioritet.

Budget- och kontrollutskottets betänkande innehöll de fem fackutskottens konklusioner över C 1, för vilka redogörs närmare i detta avsnitt. Utskottet föreslog att ministerrådet skulle lägga de synpunkter, som fackutskotten framfört, till grund för det fortsatta arbetet.

Utskottet hade under 1988 genomfört sin kontrolluppgift genom att granska Nordens Hus i Reykjavik och Nordens Hus på Färöarna, verksamheten inom provning och standardisering vid Nordtest och Nordisk industifond samt Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM). En utförligare redogörelse för detta återfinns under avsnittet Kontrolluppgifter. Utskottet föreslog att ministerrådet skulle beakta de synpunkter och förslag som utskottet framlagt i sin redogörelse och att ministerrådet rapporterade till utskottet om vilka åtgärder som vidtagits i anledning härav.

Juridiska utskottet uttalade i sitt yttrande till budget- och kontrollutskottet över C 1 sin tillfredsställelse över det positiva sätt på vilket ministerrådet tagit emot utskottets förslag till ett moderniserat nordiskt lagstiftningsprogram. Särskilt positivt var att ministerrådets intresse inriktats på lagstiftningen om föräldrar och barn och då framförallt i syfte att förstärka barnets rättsliga ställning.

Utskottet pekade på att våldet i samhället, särskilt mot kvinnor, och brottsoffrens ställning var aktuella problemområden i alla nordiska länder.

Utskottet föreslog att det på lagstiftningsområdet 1) arbetades vidare med juridiska utskottets förslag till ett moderniserat lagstiftningsprogram, 2) att man speciellt inriktade sig på barnens förhållanden, 3) att man arbetade för bekämpning av våld särskilt mot kvinnor och 4) att man arbetade för en förbättring av våldsoffrens ställning.

På konsumentområdet noterade utskottet att det var ett imponerande stort antal projekt – ca 200 – som genomförts under de 14 år Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor existerat. Utskottet ställde frågan i vad mån de nordiska projekten gav konkreta nationella resultat. Utskottet föreslog därför att det i den årliga berättelsen medtas upplysningar på konsumentområdet om den nationella uppföljningen eller genomförandet av de resultat man når fram till i det nordiska samarbetet.

Såvitt gällde samarbetet på livsmedelsområdet pekade utskottet på en rad delområden som borde ingå i en genomgång av ländernas livsmedelslagstiftning och livsmedelskontroll. Utskottet föreslog således att det i samarbetet på livsmedelsområdet skulle ingå frågor med anknytning till produktion av barnmat, kosten i skolor, på sjukhus och andra offentliga institutioner och hälsomässiga problem för människor med allergier.

Kommentarerna kring jämställdhetssamarbetet fokuserades vid Nordisk Forum i Oslo sommaren 1988. Utskottet ansåg att detta hade varit till stor inspiration för det fortsatta jämställdhetsarbetet i Norden. Utskottet föreslog att man på jämställdhetsområdet fortsatte strävandena att integrera jämställdhetsprojekt och -aspekter i övriga sektorer i ministerrådets verksamhet.

I sitt yttrande till budget- och kontrollutskottet över C 1 framförde *kulturutskottet* att det nordiska informationssamarbetet borde effektiviseras för att göra resultaten av det nordiska samarbetet kända för medborgarna i Norden och för de nationella myndigheter som har till uppgift att verkställa besluten. Enligt utskottets uppfattning var det särskilt angeläget att informationsarbetet planerades långsiktigt och omsorgsfullt i en tid då det internationella samarbetet i Europa i övrigt gavs stor uppmärksamhet och då informationen om den europeiska integrationen kontinuerligt byggdes ut.

Utskottet framhöll på nytt sitt tidigare önskemål om att kulturhandlingsplanen borde åtföljas av en finansieringsplan och vikten av att ministerrådet årligen reserverade en del av kulturområdets anslag inom den nordiska budgeten för att verkställa handlingsplanen. Det betonades att budgeten borde ökas kraftigt från 1989 års nivå för de två återstående åren av planens genomförande 1990–1991.

Utskottet ansåg att barnkulturen måste uppmärksammas inom alla områden och förväntade sig att barn- och ungdomskulturen skulle ges större tyngd i det nordiska samarbetet när handlingsplanen genomförts. Såvitt gällde utbildningsområdet hade utskottet vid ett flertal tillfällen betonat att en av de högst prioriterade frågorna inom detta verksamhetsområde var att få till stånd ett vidgat skolutbyte inom Norden. Utskottet hade därför i sitt yttrande understrukit behovet av att lärar- och studentutbytet i Norden ytterligare ökades.

Utskottet hade med tillfredsställelse konstaterat att ambitionerna inom det nordiska forskningssamarbetet var höga och att aktiviteten var stor. Inte minst var det viktigt och positivt att gemensamma nordiska forskningsinsatser gjordes på resurskrävande områden. Mot denna bakgrund var det en besvikelse för utskottet att anslaget för forskning i den nordiska kulturbudgeten för 1989 minskat och detta trots att utskottet starkt prioriterat forskningen i sitt betänkande över kulturhandlingsplanen och vid budgetöverläggningarna. Enligt utskottet borde forskningssamarbetet i Norden ges erforderliga resurser.

Social- och miljöutskottet framhöll i sitt yttrande i år liksom föregående år att de svaga gruppernas situation på arbetsmarknaden fortsatt borde uppmärksammas. Även om de svaga grupperna blivit mindre hade deras situation relativt försämrats. Utskottet fann denna utveckling oroande. Utskottet ansåg också att ministerrådet ej tillräckligt uppmärksammat kvinnornas möjligheter på arbetsmarknaden.

Såvitt gällde miljöfrågorna ansåg utskottet att det allmänt kunde noteras att det allmänna miljöprogrammet avsågs vara så flexibelt att nya miljöproblem som man i dag inte kände till skulle kunna tas upp i det nordiska samarbetet. Den konkreta styrningen och prioriteringen av verksamheten och projekten skulle ske med hjälp av program för de olika sakområdena som omfattade verksamheten under två till fyra år. Vidare framhöll utskottet att ekonomiska styrmedel och incitament borde spela en större roll i miljöpolitiken inte bara inom trafiksektorn där vägtullar och bilavgifter används utan på mer vidsträckt områden med hänsyn till hela miljöproblematiken.

Utskottet som under åren på olika sätt sökt påskynda utredningen Nordbors rättigheter i Norden noterade nu med tillfredsställelse att arbetet gått vidare och avgränsats till sådana områden där det var angeläget att förändra lagar och regler. Områdena gällde rösträtt och valbarhet, medborgarskap, inresa, utvisning och utlämning, möjligheter att bedriva näringsverksamhet, möjligheter att köpa fast egendom och möjligheter att inneha offentliga befattningar. Utskottet påpekade dock att även socialpolitiska element måste inarbetas däri bl.a. för att lösa ekonomiska och juridiska problem kring patientutbyte inom sjukvården.

Utskotten kommenterade även arbetet med den datateknologiska hand-

lingsplanen som löper ut 1989. Utskottet fann det positivt att datateknik i allt större grad används inom ministerrådets verksamhet t.ex. inom arbetsmarknad, social- och hälsovård (läkemedel, handikapphjälpmedel) och miljö (miljö kvalitetsövervakning). De möjligheter denna teknik gav till tvärfackligt samarbete (t.ex. epidemiologi-miljöfaktorer) borde beaktas.

Kommunikationsutskottet uppehöll sig inledningsvis i sitt yttrande till budget- och kontrollutskottet över C 1 vid de tvärgående flygförbindelserna. Utskottet konstaterade av ministerrådets uttalande att det inte förelåg koncessionsmässiga hinder för en gynnsam utveckling av de tvärgående flygförbindelserna. Däremot kvarstod hinder som internationella regler lägger på den här aktuella utvecklingen. Enligt dessa internationella regler fick ett utrikesregistrerat flygbolag inte driva inrikesflygning. Utskottet ansåg, att ministerrådet aktivt skulle verka för att internationella regler för flygtrafik inte lade hinder för en gynnsam regional utveckling inom Norden. Utskottet, som ansåg att det var viktigt att främja resandet mellan de nordiska länderna, framförde också att ministerrådet skulle verka för att flygresor inom Norden prismässigt skulle klassificeras som inrikesresor.

Utskottet hade noterat av C 2, 1989, att en av målsättningarna för ministerrådets framtida arbete inom transportsektorn var att tillgodose de olika trafikantgruppernas behov. Utskottet lade stor vikt vid att alla trafikantgruppers mobilitet tillgodosågs och skulle verka för detta i sitt fortsatta arbete.

Mot bakgrund av ministerrådets något tveksamma inställning till ett nordiskt ungdomsresekort upprepade utskottet än en gång sin mening att en ungdomsreseprodukt inte enbart kunde bedömas utifrån ekonomiska utgångspunkter. En attraktiv nordisk ungdomsreseprodukt ansågs långsiktigt kunna öka den internordiska turismen, öka kunskapen och förståelsen de nordiska folken emellan samt främja intresset för det nordiska samarbetet. Utskottet ansåg att kommersiella hänsyn måste vara sekundärt. Utskottet föreslog därför att ministerrådet skulle verka för att en attraktiv ungdomsreseprodukt utvecklades i enlighet med utskottets uttalanden.

Ekonomiska utskottet framhöll bl.a. följande synpunkter över C 1 till budget- och kontrollutskottet.

Utskottet pekade på, att det kunde synas vara ett sammanhang mellan den bristande ekonomiska integrationen och den mycket varierande ekonomiska utvecklingen i de nordiska länderna för närvarande. Skulle detta kunna rättas till, borde det ställas stora krav på ett smidigt och effektivt samarbete och krav på att de ekonomiska-politiska besluten i länderna avstämades även beträffande andra åtgärder än de som nu genomförs i den nya ekonomiska handlingsplanen.

Utskottet ansåg att den årliga konjunkturrapporten från finansministrarna var ett värdefullt underlag för att bedöma de nordiska ländernas utveckling i förhållande till omvärlden. Utskottet efterlyste en indikator inarbetad i kommande konjunkturrapporter angående satsningar på forskning och utveckling (FoU) i alla nordiska länder och OECD-länder.

Utskottet noterade att ministerrådet räknade med en viss ökning av industrifondens medel som följd av den nya ekonomiska handlingsplanen och vid beslut om det bioteknologiska handlingsprogrammet.

Utskottet beklagade att varken sårbarhetsproblemen i anslutning till energiförsörjningen eller konkreta åtgärder rörande energi och miljö kommenterats i C I. Utskottet underströk att naturgassamarbetet borde prioriteras högt.

Utskottet fann det positivt att regionallåneordningen inom NIB nu gjorts permanent. Utskottet ansåg däremot att det inte givits tillfredsställande skäl för att det inte upprättats ett fackministerråd på biståndsområdet. Med tillfredsställelse noterade utskottet att det nu beslutats att en nordisk utvecklingsfond skulle upprättas från den 1 januari 1989.

Utskottet vidhöll sin uppfattning att utvecklingen borde gå mot en mindre grad av reglering och mot en högre grad av frihandel såvitt gällde lantbruksprodukter och att detta borde ske mot bakgrund av utvecklingen i EG.

Det var endast ett fåtal rådsmedlemmar som deltog i debatten om Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet.

Budget- och kontrollutskottets ordförande *Ivar Hansen*, Danmark, inledde med att tacka presidiet för att man disponerat upplägget av sessionen så att budgetdebatten kom direkt efter generaldebatten. Utskottet ansåg det naturligt med en diskussion om den samlade budgeten och om det gångna årets verksamhet innan respektive fackutskotts frågor behandlades. *Ivar Hansen* berörde i sitt anförande främst utskottets kontrollerande verksamhet inom prövning och standardisering vid Nordtest och Nordiska industrifonden. Särskilt underströks vikten av att de tekniska handelshindren i Norden avvecklades och anpassades till EG:s inre marknad.

Avslutningsvis anfördes att ministerrådet borde ansvara för att beslut som träffats inom ramen för det nordiska samarbetet också genomfördes nationellt. Erfarenheterna hade visat att de nationella realiseringarna av nordiska beslut ofta tog onödigt lång tid. Förklaringen till detta var ofta att de som skulle genomföra beslutet inte fick information om beslutet eller tillräckligt klara direktiv.

Ministerrådets talesman *Jón Sigurdsson*, Island, noterade att en bred enighet rådde om huvudfrågorna i det nordiska samarbetet såsom det beskrivits i ministerrådets verksamhetsberättelse för år 1988.

Han kommenterade också utskottets kritik såvitt gällde det nationella genomförandet av beslut som fattats av ministerrådet. *Jón Sigurdsson* ansåg att utskottets kritiska kommentarer inte var utan fog och informerade om att ministerrådet redan förra sommaren startat ett utvecklingsarbete gällande beslutsprocessen i ministerrådet och att utskottets synpunkter måste beaktas i den pågående översynen. Som ett led i uppstramningen av genomförandet av ministerrådets beslut hade samarbetsministrarna givit ställföreträdarkontoren i alla länder i uppgift att kartlägga den nationella beredningen och uppföljningen av nordiska program.

Ministerrådet skulle givetvis beakta fackutskottens synpunkter i samband med styrningen av det framtida samarbetet och naturligtvis även överväga de synpunkter som budget- och kontrollutskottet framfört såvitt gällde de fem institutioner som granskats under året.

Samarbetsministrarna avslutade med att konstatera att ministerrådet helt

delade utskottets åsikt att en effektiv information om det offentliga nordiska samarbetet var av allra största vikt.

Redog. 1989/90:4

Efter avslutad diskussion antog rådet ett yttrande (nr 1) i enlighet med utskottets förslag med 70 röster.

Nordiska ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet (C2)

En nyhet i årets sessionsuppläggning var att budgetdebatten kom omedelbart efter generaldebatten. Presidiet hade i samråd med utskottsordförandena och samarbetsministrarna beslutat om detta som en prövoordning för 1989.

Budget- och kontrollutskottet hade till behandling *ministerrådets redogörelse om planerna för det nordiska samarbetet*. Rådets presidium hade även beträffande C 2 beslutat om en ny procedur innebärande att samtliga utskott skulle behandla C 2 och lägga fram förslag till yttranden för votering i plenarförsamlingen. Budget- och kontrollutskottets betänkande skulle ge en samlad budgetmässig översikt, som också mynnade ut i förslag till uttalande för votering i plenarförsamlingen.

Budget- och kontrollutskottet framhöll i sitt betänkande över ministerrådets redogörelse *om planerna för det nordiska samarbetet* att utskottet stod fast vid sina tidigare påpekanden att en 3-procentig realltillväxt kunde accepteras som en planeringsförutsättning. Utskottet hemställde dock till ministerrådet att nya aktiviteter av större dimensioner tillfördes nya medel, eller att ministerrådet på annat sätt säkrade genomförandet av dessa aktiviteter.

Utskottet föreslog vidare med hänvisning till tidigare skrivelse från utskottet till ministerrådet, att ministerrådet beslutade att överskottet från 1987 års verksamhet överfördes till ministerrådets budget för att användas i den nordiska verksamheten. Överskottet var på 35,6 miljoner danska kronor.

Utskottet ansåg vidare, att ministerrådet i kommande planeringsdokument borde ge en uppskattning av de ekonomiska konsekvenserna för olika aktiviteter samt ange preliminära sektorramar. Likaså borde ministerrådet vid eventuella omprioriteringar under planeringsperioden ta hänsyn till rådets synpunkter och prioriteringar. Ministerrådet borde arbeta för att nya handlingsplaner och -program innehöll kostnads- och finansieringsplaner.

Utskottet noterade att ministerrådet hade funnit att det inte nu var möjligt att ändra finansieringen av det nordiska samarbetet till ett omsättningsavgiftssystem. Utskottet ansåg emellertid att ministerrådet borde undersöka även andra former för finansiering.

Utskottet konstaterade, att ministerrådets prioriteringar väl stämde överens med dem som gjorts av rådet i samband med betänkandet över C 2/1988. Enligt utskottet borde ministerrådet under planeringsperioden fortsatt satsa på allmän kultur, forskning och utveckling, miljö i vid bemärkelse och trafiksäkerhet. Ministerrådet borde även verka för att lagstiftningsarbetet fick en egen budget för projektverksamhet.

Ivar Hansen, utskottets talesman, konstaterade med tillfredsställelse att ministerrådets prioriteringar stämde väl överens med de prioriteringar som

gjorts av rådet. Han fann det också positivt att det i plandokumentet fanns övergripande målsättningar beträffande de olika sektorernas önskemål, något som utskottet efterlyst i tidigare dokument. Utskottet saknade emellertid kostnadsuppskattningar och ramar för de enskilda sektorerna. Ivar Hansen anförde att utskottet vidhöll sin tidigare framförda uppfattning att ett planeringsdokument borde innehålla en uppskattning av kostnaderna för olika aktiviteter. Han anmodade avslutningsvis ministerrådet att fortsatt överväga nya former för finansiering av det nordiska samarbetet.

Statsrådet *Mats Hellström* anförde att när ministerrådet beslutade om planerna för det nordiska samarbetet angavs också riktlinjerna för utvecklingen av ministerrådets budget för de närmaste åren. Som en utgångspunkt för planering borde tills vidare gälla en real tillväxt på 3% per år från 1990/91. Detta innebar emellertid inte ett ställningstagande för en årlig automatisk ökning av den nordiska budgeten.

För att man skulle få till stånd en ökad dynamik i den nordiska budgetprocessen och medelsanvändningen skulle pågående verksamhet kritiskt granskas som underlag för överväganden angående omprioriteringar inom sektorer och mellan sektorer.

Enligt *Birger Schlaug* saknade planerna om det nordiska samarbetet åtskilliga målsättningar. Samarbetet borde inriktas på att bygga våra nordiska samhällen inom de ramar som naturen sätter upp. Samarbetet borde också inriktas på att få till stånd en solidarisk världsordning. Den gröna rörelsen kunde inte ta ansvar för ministerrådets plandokument eftersom där saknades målsättningar när det gällde bioteknik, miljöproblemen och solidaritet med tredje världen.

Utskottet hemställde i sitt yttrande

- att nya aktiviteter av större dimension tillföres nya medel eller att ministerrådet på annat sätt säkrar genomförandet av dessa aktiviteter
- att ministerrådet beslutar att överskottet från 1987 års verksamhet överförs till ministerrådets budget för att användas i den nordiska verksamheten
- att i kommande planeringsdokument ge en uppskattning av de ekonomiska konsekvenserna för olika aktiviteter samt att ange preliminära sektorramar
- att vid eventuella omprioriteringar inom planeringsperioden ta hänsyn till rådets synpunkter och prioriteringar
- att arbeta för att nya handlingsplaner och -program innehåller kostnads- och finansieringsplaner
- att under planeringsperioden fortsatt satsa på allmän kultur, forskning och utveckling, miljö i vid bemärkelse och trafiksäkerhet samt att verka för att lagstiftningsarbetet får en egen budget för projektverksamhet.

Yttrandet (nr 2) antogs av rådet med 64 röster mot 2. Mot yttrandet röstade bl.a. *Birger Schlaug*.

Ett ämne som debatterats livligt under året har varit Nordens möjlighet att anpassa sig till planerna på en harmonisering av EG:s inre marknad. Budget- och kontrollutskottet har i likhet med övriga utskott yttrat sig över ministerrådsrapporten "Norden i Europa II".

I ett tilläggsbetänkande till C 2 hemställde budget- och kontrollutskottet till Nordiska ministerrådet

- att vid utarbetande av det nordiska arbetsprogrammet för perioden 1989–1992 ange klara mål och tidsfrister, samt kostnads- och finansieringsplaner för föreslagna åtgärder och initiativ
- att vid utarbetandet av arbetsprogrammet beakta Nordiska rådets synpunkter
- att bereda Nordiska rådet tillfälle att yttra sig över arbetsprogrammet innan det slutligen fastställdes.

I sitt yttrande anförde utskottet att Norden med sina små öppna ekonomier var starkt beroende av den internationella utvecklingen. Vidare att det skulle vara till fördel för samtliga länder i Norden om man genom nordiskt samarbete kunde skapa ett bättre utgångsläge inför den europeiska integrationsprocessen.

Budget- och kontrollutskottet konstaterade att de områden, som ministerrådet avsåg att koncentrera sina insatser kring, stämde väl överens med de prioriteringar som gjorts av rådets organ. Utskottet kunde här hänvisa till internationella samarbetskommitténs rapport, där det föreslogs att det nordiska samarbetet skulle effektiviseras och att nya initiativ bl.a. borde tas för

- att avveckla handelshinder och etablera Norden som en hemmamarknad
- att utforma en gemensam nordisk transportmarknad och att härvid även skapa ett forum för luftfartsfrågor
- att göra Norden till ett gemensamt utbildningsområde, införa en gemensam examensgiltighet och bygga ut det nordiska forskningssamarbetet
- att upprätta ett nordiskt ungdomsutbytesprogram
- att ingå bindande konventioner på så många sektorer som möjligt inom miljöområdet
- att snabbt ingå en bindande konvention som syftar till att höja nivån på arbetsmiljön i Norden.

Budget- och kontrollutskottet menade att en mer målmedveten styrning och samordning av det nordiska samarbetet borde kunna öka effektiviteten och ge ett bättre utnyttjande av de nordiska resurserna. Den mycket strikt sektorindelade strukturen, där man inom en sektor ofta inte vet vad som görs inom andra sektorer, som hittills präglat arbetet inom ministerrådet, kunde vara en av orsakerna till den långsamma takten i det nordiska samarbetet. Med den ökande komplexiteten i det nordiska samarbetet blev det naturligt, att många frågor berörde flera sektorer. För att dessa frågor skulle bli allsidigt belysta krävdes ett ökat samarbete mellan sektorerna. En åtgärd för att komma tillrätta med samordnings- och styrningsproblem kunde vara att förstärka samarbetsministerorganisationen.

Beträffande eventuella organisatoriska förändringar i det nordiska samarbetet med anledning av den europeiska integrationsprocessen kunde noteras att de nordiska utrikeshandelsministrarna hade anmodat ämbetsmannakommittén för handelspolitiska frågor, att diskutera möjligheterna för att presentera ett förslag till formalisering av utrikeshandelsministrarnas arbete inom ministerrådsorganisationen. I detta sammanhang skulle även frågan om ett formellt ministerråd för utrikeshandelsfrågor diskuteras.

Ministerrådet hade beslutat att tillsätta en arbetsgrupp, som skall utarbeta ett nordiskt arbetsprogram för perioden 1989–1992. Programmet, som skulle omfatta de viktigaste nordiska samarbetsområdena, skulle vara konkret och ange tidsfrister för åtgärder och initiativ riktade mot den inre marknaden, som de nordiska regeringarna önskade genomföra gemensamt under perioden. Budget- och kontrollutskottet noterade med tillfredsställelse att ministerrådet skulle lägga vikt vid rådets synpunkter vid utarbetandet av programmet. Utskottet ville därför framföra att för att ge en helhetsbild av det nordiska samarbetet i förhållande till den europeiska integrationsprocessen borde ministerrådet även ha belyst de målkonflikter och problem som finns i förhållandet Norden–Europa. Som exempel kunde nämnas Grönlands och Färöarnas ställning gentemot EG. Man kunde också peka på konsumentområdet, där EG och Norden arbetade med olika filosofier. Budget- och kontrollutskottet förutsatte därför att ministerrådet i arbetsprogrammet skulle ta upp en del av dessa problem och även ge förslag till möjliga lösningar. Utskottet ville också betona vikten av att arbetsprogrammet innehöll beräknade kostnader för föreslagna aktiviteter och en plan för hur de skall finansieras.

Utskottet ville till slut peka på den betydelse arbetsprogrammet skulle få för behandlingen av det europeiska perspektivet i det nordiska samarbetet. Nordiska rådets presidium hade för att diskutera Nordens förhållande till den europeiska integrationsprocessen fattat ett principbeslut om att inkalla till en extra session hösten 1989. Mot denna bakgrund förutsatte utskottet att Nordiska rådet fick tillfälle att yttra sig över arbetsprogrammet innan det slutligt fastställdes.

Wiggo Komstedt, budget- och kontrollutskottets talesman, instämde i ministerrådets bedömning att Norden var starkt beroende av den internationella utvecklingen. Det nordiska samarbetet kunde bidra till att skapa ett bättre utgångsläge inför den europeiska integrationsprocessen och då vara till fördel för samtliga länder i Norden. Utskottets talesman hade vidare till sin glädje konstaterat att de områden som ministerrådet avsåg att koncentrera sina insatser kring överensstämde med de prioriteringar som gjorts av rådets organ.

Beträffande Nordens möjligheter att påverka utvecklingen inom den europeiska marknaden framhöll *Wiggo Komstedt* att det var viktigt att analysera inom vilka områden de nordiska länderna hade en gemensam strategi och hur man genom ett intensifierat samarbete på dessa områden kunde skapa möjligheter att påverka de lösningar som utarbetades inom EG.

Avslutningsvis pekade han på den betydelse det av ministerrådet aviserade arbetsprogrammet för 1989–1992 skulle komma att få för behandlingen av det europeiska perspektivet i det nordiska samarbetet.

Statsrådet *Mats Hellström* framförde att det nordiska samarbetet definitivt hade en plats i den västeuropeiska integrationsprocessen. Mycket av det traditionella samarbetet passade väl in i det integrationsmönster som nu utvecklades inom EG. På många områden gav det arbete som nu skedde inom EFTA och EG en stimulans åt det nordiska samarbetet. På andra områden hade vi i Norden etablerat ett samarbete som EG ännu saknade motsvarighet till. Samarbetsministern poängterade dock att det inte var tal om att ersätta EFTA som förhandlingskanal med europeiska gemenskapen. Detta önskade varken EFTA-länderna eller EG. Han betonade också att ministerrådet skulle låta de synpunkter och idéer som framförts under sessionen ingå i övervägandena om arbetsprogrammets utformning och naturligtvis skulle Nordiska rådet få möjlighet att ta ställning till programmet.

På rådets förslag antog rådet ett yttrande (nr 3) med 64 röster mot 1.

Kontrolluppgifter

Budget- och kontrollutskottet har bl.a. till uppgift att "utöva rådets kontrollerande uppgifter över Nordiska ministerrådet och nordiska institutioner som finansierar sin verksamhet över ministerrådets budget samt vidare kontrollerar godkända årsräkenskaper och revisionsberättelser".

Vid möte den 14 november behandlade utskottet bl.a. bokslut och revisionsberättelse över ministerrådets budget för 1987. Utskottet kunde därvid konstatera att bokslutet för 1987 utvisade ett överskott på 35 miljoner DKK. Utskottet beslöt att i brev till Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) föreslå att överskottet överfördes till ministerrådets budget för att användas i den nordiska verksamheten.

Tre olika granskningsuppgifter har under året genomförts i utskottets regi. Utskottet har såtillvida haft att utvärdera verksamheten vid *Nordens Hus i Reykjavik och på Färöarna*. Utredningens resultat har presenterats i en slutrapport. Rapporten består av två delar, den ena beskriver Norden Hus i Reykjavik, den andra Nordens Hus på Färöarna, det görs även vissa jämförelser mellan husen. Först ges en bakgrundsskildring av husens tillkomst, därefter görs en allmän genomgång av verksamheten enligt stadgarna. Huvuddelen av rapporten upptas av en ingående beskrivning av arbetet vid husen med synpunkter och förslag till åtgärder i syfte att förbättra verksamheten vid de bägge husen.

Utskottet har vidare utvärderat verksamheten inom provning och standardisering vid Nordtest och Nordisk Industrifond. Utvärderingen har särskilt beaktat:

- avveckling av tekniska handelshinder i Norden
- Nordens anpassning till EG:s inre marknad.

I utvärderingen har resultaten värderats utifrån brukarnas synvinkel och uppdraget har genomförts med hjälp av tre enkätundersökningar och ca 25 personliga intervjuer. Inom uppdraget har även värderats behovet av ändringar i det framtida arbetet.

I rapporten pekas på den nya situation som uppstått inom standardisering,

provning och kontroll sedan EG beslutat att etablera en fri inre marknad före utgången av 1992. Det hänvisas också till den förändring som skett inom standardiseringsområdet. Standardisering var tidigare i hög grad koncentrerad till variantbegränsning, medan den nu i allt högre grad går in som en integrerad del i produktionsprocessen. Samtidigt utnyttjas standarder för att specificera tekniska krav i lagar och förordningar. Standardisering och provning har alltså fått en helt annat betydelse än tidigare, från att i vissa fall ha bidragit till att öka de tekniska handelshindren har det i dag blivit en möjlighet att öppna marknader.

Utskottet har även undersökt hur brukarna ser på Nordiskt Institut för Odontologisk Materialprovning (NIOM) och på möjligheten till avgiftsfinansiering av materialprovningen. Arbetet har bedrivits som en intervjuundersökning, framför allt genom att en enkät skickats ut till myndigheter, branschorgan, producenter och inköpare av odontologiskt material.

Budget- och kontrollutskottet har i sitt betänkande till C 1/1989 redovisat sina synpunkter och förslag till åtgärder med anledning av årets kontrolluppgifter. Resultatet av utvärderingarna finns presenterat i särskilda rapporter i form av bilagor till Nordiska rådets presidierapport.

E.2.7. Redaktionskommittén för Nordisk Kontakt

Svenska medlemmar i redaktionskommittén för tidskriften Nordisk Kontakt har varit Per Olof Håkansson (s) och Ingrid Sundberg (m) fram till den 20 oktober 1988, när Hans Nyhage (m) invaldes efter Sundberg.

Delegationen har vid två tillfällen diskuterat utgivningen av Nordisk Kontakt, varvid såväl redaktionskommitténs arbetsformer och roll i utgivningen som frågan om införande av annonser i tidskriften behandlats.

Redaktionskommittén har haft tre möten. Viktiga frågor har varit översyn av grundläggande förhållanden som rör reglerna för redaktionskommitténs arbete, instruktioner för chefredaktör och nationella redaktörer och gränsdragning mellan olika involverade parter: presidium–redaktionskommitté–chefredaktör–nationella redaktörer. Man har också diskuterat alternativa anställningsförhållanden för de nationella redaktörerna och ansvarsförhållanden rörande marknadsföring och distribution av tidskriften.

Redaktionskommittén beslöt vid sitt möte i januari 1989 i Stockholm att på försök under ett år lägga om utgivningen till månadsutgivning kompletterad med utgivning av en kvartalstidning med inriktning på det officiella samarbetet inom olika områden. Frågan om annonsering i Nordisk Kontakt tas upp på nytt när försöksutgivningen av kvartalstidningen utvärderats efter ett år.

F. Nordiska rådets litteraturpris

Redog. 1989/90:4

Vid en högtidlighet den 28 februari 1988 i Stockholms stadshus utdelades Nordiska rådets litteraturpris om 150.000 DKK.

Nedanstående verk hade nominerats:

Danmark	Jens Christian Grøndahl	"Rejsens bevægelser"
	Rolf Gjedstad	"Gå om bag spejlet"
Färöarna	Gunnar Hoydal	"Hús úr ljóði" (Hus av ljud)
Finland	Rosa Liksom	"Unohdettu vartti" (Frusna ögonblick)
	Gösta Ågren	"Jär"
Island	Stefán Hörður Grímsson	"Tengsl"
	Birgir Sigurdsson	"Dagur vonar"
Norge	Liv Køltzow	"Hvem har ditt ansikt?"
	Dag Solstad	"Roman 1987"
Sverige	Lars Ahlin	"Din livsfrukt"
	Sigrid Combüchen	"Byron"

Litteraturpriset tilldelades den norske författaren Dag Solstad för romanen "Roman 1987" med följande motivering:

"Dag Solstad skildrar på ett spänstigt språk med ironi, lätthet och medkänsla 1968-generationens utveckling, misstag och öden i en norsk småstad."

Framställning, rekommendationer och yttranden samt interna beslut antagna vid Nordiska rådets 37:e session

Redog. 1989/90:4

Bilaga

Framställning

Nr 1/1989/e Gemensam nordisk studie om Europasamarbetet (A 819/e)

Nordisk Råds Presidium anmoder Nordisk Ministerråd om raskt og med fastlagte tidsgrenser å analysere de nordiske forutsetninger, ambisjoner og problemer i et bredere europeisk integrasjonssamarbeid, og at tilstrekkelige ressurser stilles til disposisjon.

Rekommendationer

Nr 2/1989/e Samarbetsplan på energiområdet (B 88/e)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. at vedtage en samarbejdsplan på energiområdet efter de retningslinier, som fremgår af ministerrådsforslag B 88/e og særligt indarbejde følgende:
 - stillingtagen til finansieringen af det nye NKA-sikkerhedsprogram,
 - en fælles nordisk holdning til problemerne omkring transport og bortskaffelse af højradioaktivt materiale,
 - planer for hvordan de nordiske regeringer vil intensivere det energipolitiske samarbejde for at lægge forholdene tilrette for en ønskelig afvikling af kernekraft,
 - planer for hvordan ministerrådet vil arbejde videre med sårbarhedsspørgsmålene i energiforsyningen;
2. at i løbet af 1989 forelægge Nordisk Råd konkrete forslag på følgende områder:
 - regeringernes tilrettelæggelse af rammerne for udviklingen af det nordiske samarbejde om udnyttelse af naturgassen,
 - det nye energiforskningsprogram,
 - opfølgning af Brundtlandkommissionens anbefalinger, i det dette arbejde gives den højeste politiske og budgetmæssige prioritet.

Nr 3/1989/e Ett starkare Norden – Ekonomisk handlingsplan för 1989–1992 (B 89/e)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta og gjennomføre en ny nordisk økonomisk handlingsplan i samsvar med ministerrådsforslag B 89/e og Økonomisk utvalgs synspunkter, herunder særskilt at Ministerrådet i forbindelse med handlingsplanen:

1. kartlegger i hvilken grad utviklingen i de nordiske lands person- og bedriftsbeskatningssystemer skiller seg vesentlig fra de øvrige OECD-land. Kartleggingsarbeidet bør danne grunnlaget for en analyse som belyser virkninger av eventuelle ulikheter
2. konkretiserer og spesifiserer hvordan myndighetene tar sikte på å medvirke for å tilrettelegge og kontrollere utviklingen av det nordiske gassamarbeidet

3. fastsetter konkrete tiltak med sikte på å øke muligheten for nordisk samarbeid på tjenestehandelens område
4. iverksetter tiltak som vil effektivisere arbeidet med å avvikle handelshindringer, herunder en rask vurdering av spørsmålet om å opprette en særlig ombudsmannsfunksjon for å intensivere arbeidet
5. å følge opp det samarbeid som allerede er innledet mellom de nordiske eksportkredittgaranti- og kredittinstitusjoner med sikte på å utarbeide et nordisk system for eksportfinansiering, risikotagning og garantigivning
6. tar opp spørsmålet om subvensjonering av miljølån i den foreslåtte NIB-miljølåneordningen
7. foretar en grundig evaluering av "Norden i vekst" og en løpende evaluering av den nye planen slikt at en senest innen 1991 kan få grunnlag til å vurdere hvordan disse to handlingsplaner best mulig kan følges opp, og vurdere spørsmålet om hensigtsmæssigheden af rullende økonomiske handlingsplaner og en finansieringsreform for det nordiske samarbejde
8. foretager omprioriteringer i planen, således at turistikampagnen i USA, vejrradarprosjektet og den skattevidenskabelige forskning overføres til vurdering i de respektive sektorbudgetter og der i stedet satses på øget utbygning og langtidssikring af de nordiske forskerstipendier, Nordplus og Nordjobb.

Nr 4/1989/e Samarbetsprogram på fiskeriområdet (B 90/e)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at vedtage et samarbejdsprogram på fiskeriområdet med udgangspunkt i ministerrådsforslag B 90/e og under hensyntagen til de synspunkter, som fremgår af Økonomisk Udvalgs betænkning.

Nr 5/1989/e Ökat samarbete i internationella frågor (A 867/e)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- a) att före den 1 september 1989 framlägga de förslag till utveckling av ministerrådets arbetsformer och organisation samt till målsättningar för det nordiska samarbetet, som kapitlen 5 och 6 i utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet (NU 1988:4) samt ministerrådets egna utredningar om Norden i Europa ger anledning till, och
- b) att till Nordiska rådets session i Reykjavik 1990 redogöra för de åtgärder i övrigt som Nordiska rådets ovannämnda utredning ger anledning till.

Nr 6/1989/e Ökat samarbete i internationella frågor – de nordiska regeringarnas rapportering om åtgärder till 38:e sessionen (A 867/e)

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att till Nordiska rådets session i Reykjavik 1990 redogöra för de åtgärder, som utredningen (NU 1988:4) för regeringarnas del ger anledning till.

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fastställa ändringar i Artikel 5, littera d i avtal mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om kulturellt samarbete i enlighet med ministerrådsförslag B 95/k och med beaktande av de synpunkter som anförts av kulturutskottet.

Nr 8/1989/k Projekt Nordjobbs fortsättning (A 822/k)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett förslag som garanterar Nordjobb en ekonomisk grundtrygghet för sin verksamhet och utveckling i framtiden.

Nr 9/1989/k Nordiska lägerskolor (A 823/k)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inleda ett arbete med ett statsbidragssystem till Föreningarna Norden för att öka och intensifiera arbetet med nordiska lägerskolor med speciell hänsyn till Västnordens svåra ställning i detta avseende.

Nr 10/1989/k Stöd till den skogsfinska kulturen (A 830/k)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast stödja den pågående försöksverksamheten angående forskning om den skogsfinska kulturen som bedrivs i samarbete med berörda intressegrupper.

Nr 11/1989/k Barnboksinstitut för de små språkområdena (A 834/k)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att medverka till att vid ett befintligt institut på Färöarna sätta igång verksamhet, t.ex. i form av en tjänst, med syfte att stärka de små språkområdena i Norden såvitt gäller barn- och ungdomsböcker på färöiska, grönländska och samiska.

Nr 12/1989/k Datorstödd utbildning av tekniker och ingenjörer (A 837/k)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att under medverkan av bl.a. Nordiska Industrifonden (NIF) igångsätta ett projekt för att ta fram sådan dataprogramvara som behövs i den databaserade grund- och vidareutbildningen av tekniker och ingenjörer i Norden. Arbetet kan senare utvidgas till att omfatta också andra lämpliga utbildningsområden.

Nr 13/1989/k Utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG (A 840/k)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att de nordiska länderna i samarbete med intresseorganisationer skall verka för att samordnat forcera utbildnings- och praktikantutbytessamarbetet med EG.

Nr 14/1989/k Nordisk bokserie (A 848/k)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att inrätta en nordisk bokserie upptagande god nordisk litteratur.

Nr 15/1989/j Samarbetsprogram på konsumentområdet (B 91/j)

Redog. 1989/90:4
Bilaga

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at vedtage et samarbejdsprogram på konsumentområdet i overensstemmelse med ministerrådsforslag B 91/j og Juridisk Udvalgs synspunkter.

Nr 16/1989/j Nordisk överenskommelse om folkregistrering (B 92/j)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at vedtage den nordiske overenskomst om folkeregistrering i overensstemmelse med ministerrådsforslag B 92/j og Juridisk Udvalgs synspunkter.

Nr 17/1989/j Handlingsplan för jämställdhetssamarbetet 1989–1993 (B 94/j)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at vedtage en handlingsplan for det nordiske ligestillingssamarbejde i overensstemmelse med ministerrådsforslag B 94/j og Juridisk Udvalgs synspunkter.

Nr 18/1989/j Projekt på flyktingområdet (A 829/j)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at gennemføre følgende projekter i samarbejde med UNHCR og de berørte landes regeringer;

1. Et projekt, hvis formål er frivillig tilbagevenden (repatriering)
2. Et projekt, hvis formål er midlertidig integration
3. Et projekt, hvis formål er bosætning i de nordiske lande.

Nr 19/1989/j Begrænsning av export av farliga varor (A 852/j)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at vedtage de foranstaltninger, der er nødvendige for at forhindre at produkter, som det er forbudt at sælge i et af de nordiske lande på grund af sin farlighed, eksporteres til andre markeder. Udgangspunktet bør være, at sådanne produkter kun må sælges der under forudsætning af, at modtagerlandet efter at være underrettet om sikkerhedsmanglerne, udtrykkeligt tillader importen af varen. For sådanne produkter, hvor risikoen er særlig alvorlig, bør eksport overhovedet ikke tillades.

Nr 20/1989/j Intensiverad övervakning av bojkotlagstiftningen mot Sydafrika (A 854/j)

Nordisk Råd rekommanderer de nordiske landes regeringer at intensivere arbejdet med overvågning af boycotlovgivningen mod Sydafrika både nationalt og nordisk.

Nr 21/1989/lt Nordiskt turistprogram (B 93/lt och A 856/lt)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- göra Nordiska ministerrådets turistutskott till en ämbetsmannakommitté, direkt underställt Nordiska ministerrådet
- initiera ett arbete med att inom Norden sammanställa och samordna åldersgränsen barn/vuxen i offentliga kollektiva transportmedel

- samordna turistprojekt i det nordiska regionala samarbetet och verka för att behoven av erfarenhetsutbyte blir tillgodosedda
- särskilt uppmärksamma turismens betydelse för Västnorden
- utifrån erfarenheterna av den västtyska marknadsföringskampanjen värdera hur man skall gå vidare med samlade och/eller samordnade insatser
- utreda fördelarna vid administrativ samordning av de nordiska ländernas turistbyråer speciellt på de utomeuropeiska marknaderna
- på alla nivåer verka för förstärkning och samordning av forskningen och utbildning inom turistsektorn
- verka för att i ökad utsträckning överföra nationella medel till den nordiska budgeten, främst vad gäller aktiviteter utanför Norden.

Nr 22/1989/t Ökat samarbete inom turismen (B 93/t och A 856/t)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- anta ett nordiskt turistprogram i enlighet med ministerrådets förslag B 93/t, och vad kommunikationsutskottet anfört
- ministerrådet lämnar en årlig rapportering av programmet i sin verksamhetsberättelse, C 1.

Nr 23/1989/t Samnordisk användning av informationssystem och databanker (A 820/t)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utreda möjligheterna till en samnordisk användning av nuvarande nationella informationssystem och databanker
att undersöka förutsättningarna för eventuella nya informationssystem och databanker för t.ex. miljöfrågor, turism och trafiksäkerhet
att utreda hur de nordiska standarderna inom området förhåller sig till motsvarande standarder inom EG.

Nr 24/1989/t Utvidgat Nordresekort (A 821/t)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att skyndsamt undersöka förutsättningen för ett bibehållande av en generös prisnivå på "Nordturist för unga" även efter en breddning
att inleda förhandlingar med järnvägsföretag, flygbolag, bussbolag och aktuella rederiföretag för att kortet fr.o.m. 1990 skall omfatta även Västnordens färje-, flyg- och busslinjer samt Nordkalottens busslinjer, samt
att med särskild betoning av tidsaspekterna beakta vad kommunikationsutskottet anfört i sitt yttrande över dokument C1/1989 som framförs i det ovan anförda.

Nr 25/1989/t Ökat samarbete inom järnvägstrafiken (A 827/t och A 858/t)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidta åtgärder syftande till ökad samplanering och ökat investeringssamarbete mellan de statliga järnvägsföretagen i Norden, samt
att förbättra förutsättningarna för de nordiska järnvägsförvaltningarna att

skapa ett utvidgat samarbete med organisation, produktutveckling, utbud och marknadsföring av godstransportsystemen.

Redog. 1989/90:4
Bilaga

Nr 26/1989/t Fordonstekniskt samarbete (A 833/t)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att det fordonstekniska samarbetet mellan de nordiska länderna förbättras och får större genomslagskraft, samt att verka för enhetliga bestämmelser vid typ- och kontrollbesiktning av fordon.

Nr 27/1989/t Samordnad trafik- och trafiklärarutbildning (A 863/t)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för att likartade krav ställs på trafikundervisningen inom Norden att ta initiativet till att etablera en nordisk trafiklärarhögskola, samt att trafiklärarexamen som avlagts i ett nordiskt land också får giltighet i de övriga nordiska länderna.

Nr 28/1989/s Handlingsplan mot cancer (B 96/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att anta en nordisk handlingsplan mot cancer i enlighet med ministerrådsförslag B 96/s och med hänsyn tagen till social- och miljöutskottets synpunkter.

Nr 29/1989/s Nordisk arbetsmiljökonvention (B 97/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att anta en nordisk arbetsmiljökonvention i enlighet med ministerrådsförslag B 97/s samt med beaktande av social- och miljöutskottets synpunkter.

Nr 30/1989/s Utbildning och legitimation för kiropraktorer (A 825/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast genomföra en utredning om möjligheterna till en för de nordiska länderna gemensam utbildning för kiropraktorer, liksom till likalydande rättsregler rörande kiropraktors legitimation och yrkesutövning.

Nr 31/1989/s Hjälpmedelsförsörjning för handikappade (A 826/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidareutveckla samarbetet på handikappområdet genom att undersöka möjligheterna att skapa en samnordisk modell för hjälpmedelsförsörjning för handikappade.

Nr 32/1989/s Samarbetsorgan för räddningstjänstområdet (A 828/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna att inrätta ett samarbetsorgan för räddningstjänstområdet.

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

- 1) att göra en kartläggning av småbarnsfamiljernas förhållanden i de nordiska länderna mot bakgrund av nationella och nordiska undersökningar,
- 2) att ta initiativ till ett erfarenhetsutbyte och samarbete mellan de nordiska forskningscentra för barn och barnsuppväxtvillkorsyftande till gemensam planering av forskningsinsatser,
- 3) att utvärdera hur de nordiska länderna hjälper de barn och deras familjer som av psykiska och sociala skäl är i behov av särskilt stöd.

Nr 34/1989/s Nordisk arbetsmarknad för lantmätare (A 842/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast möjligt skapa fri nordisk arbetsmarknad för lantmätare.

Nr 35/1989/s Insatser för minskad alkoholkonsumtion i Norden (A 846/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett tidsbestämt aktionsprogram för att uppfylla Världshälsoorganisationens (WHO) mål om en 25 %-ig minskning av alkoholkonsumtionen till år 2000.

Nr 36/1989/s Plan för förstärkta insatser mot reumatiska sjukdomar i Norden (A 850/s och A 850Ä/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en planeringskommitté med erforderliga sekretariatsresurser för att planera genomförandet av ett nordiskt reumatikerår 1991 att utarbeta en plan för förstärkta insatser i Norden mot reumatiska sjukdomar, beträffande förebyggande åtgärder, vård, forskning och utbildning.

Nr 37/1989/s Skydd av den nordiska havsfågelfaunan (A 853/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till att det utarbetas en gemensam nordisk handlingsplan för sillgrisslan och liknande havsfågelarter med syfte att klarlägga orsakerna till arternas tillbakagång och föreslå konkreta åtgärder.

Nr 38/1989/s Nordiskt miljö- och biologiar 1990 (A 855/s och A855Ä/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att anslå tillräckliga medel och sekretariatsresurser för att följa upp miljö- och biologiarbetet.

Nr 39/1989/s Plan för att reducera koldioxidutsläppen (A 869/s)

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i sitt arbete med en ny handlingsplan mot luftföroreningar inkludera förslag till åtgärder mot

utsläpp av koldioxid, både vad gäller energisektorns och trafiksektorns andelar därav.

Redog. 1989/90:4
Bilaga

Yttranden

1. Nordiska rådets yttrande angående Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1) (budget- och kontrollutskottet)

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

1. att ministerrådet tar ansvar för, att nationella myndigheter, som skall verkställa av Nordiska ministerrådet fattade beslut, snarast möjligt får klara direktiv om vilka regler som gäller och vilka åtgärder som skall vidtas med anledning av besluten
2. att lägga de synpunkter, som fackutskotten framfört, till grund för det fortsatta arbetet
3. att ministerrådet beaktar de synpunkter och förslag som budget- och kontrollutskottet framfört i redogörelsen för kontrolluppgifterna 1988 samt att ministerrådet rapporterar till utskottet om vilka åtgärder som vidtagits.

2. Nordiska rådets yttrande angående budget- och kontrollutskottets sakområde (C 2)

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

- att nya aktiviteter av större dimensioner tillförs nya medel eller att ministerrådet på annat sätt säkrar genomförandet av dessa aktiviteter
- att ministerrådet beslutar att överskottet från 1987 års verksamhet överförs till ministerrådets budget för att användas i den nordiska verksamheten
- att i kommande planeringsdokument ge en uppskattning av de ekonomiska konsekvenserna för olika aktiviteter samt att ange preliminära sektorramar
- att vid eventuella omprioriteringar inom planeringsperioden ta hänsyn till rådets synpunkter och prioriteringar
- att arbeta för att nya handlingsplaner och -program innehåller kostnads- och finansieringsplaner
- att under planeringsperioden fortsatt satsa på allmän kultur, forskning och utveckling, miljö i vid bemärkelse och trafiksäkerhet samt att verka för att lagstiftningsarbetet får en egen budget för projektverksamhet.

3. Nordiska rådets yttrande angående Norden i Europa II (bilaga till C 2; NORD 1989:21) (budget- och kontrollutskottet)

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

- att vid utarbetande av det nordiska arbetsprogrammet för perioden 1989–1992 ange klara mål och tidsfrister samt kostnads- och finansieringsplaner för föreslagna åtgärder och initiativ
- att vid utarbetandet av arbetsprogrammet beakta Nordiska rådets synpunkter
- att bereda Nordiska rådet tillfälle att yttra sig över arbetsprogrammet innan det slutligen fastställs.

4. Nordiska rådets yttrande angående ekonomiska utskottets sakområde (C 2)

Nordisk råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at eventuelle budgetutvidelser for 1990 og 1991 drøftes ud fra en nøje prioritering af virksomheden og ud fra en konkret bedømmelse af aktiviteterne i økonomisk handlingsplan og på andre højt prioriterede samarbejdsområder.

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd og de enkelte nationale regeringer at efterleve egne erklærede målsætninger vedr. politisk beslut-somhed og styring af de normgivende myndigheder, således at der kan opnås en hurtig afvikling af tekniske handelshindringer.

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at et ministerrådsforslag om et nyt regionalpolitisk samarbejdsprogram forelægges rådet til sessionen i 1990, og at forslaget kommer til at bygge på en grundig evaluering af den hidtidige virksomhed.

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd og de nationale regeringer at der snarest nedsættes et formelt fagministerråd på bistandsområdet samt at der gennemføres et tæt koordineret nordisk bistandsarbejde i relation til et frit Namibia.

5. Nordiska rådets yttrande angående kulturutskottets sakområde (C 2)

Nordisk Råd vedtar følgende uttalelse:

- att ministerrådet i fortsättningen avger en mera konkret plan för det nordiska samarbetet (C 2) med angivande av tidsramar
- att kulturhandlingsplanen tillförs erforderliga resurser för dess genomförande och att medel till den Nordiska kulturfonden kraftigt utökas
- att Nordiska ministerrådet framlägger förslag för att få till stånd ett utvidgat samarbete inom medie- och filmområdet i Norden
- att Nordiska ministerrådet i god tid före den 38:e sessionen lägger fram en handlingsplan för språkområdet
- att Nordiska ministerrådet utarbetar och avger nya riktlinjer för Nordiska forskningspolitiska rådet före den 38:e sessionen
- att Nordiska ministerrådet beaktar de synpunkter som framförs i tilläggsbetänkandet över "Norden i Europa II".

6. Nordiska rådets yttrande angående juridiska utskottets sakområde (C 2)

- Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd i den videre planlægning også at være opmærksom på samarbejdet i forbindelse med områder som f.eks. menneskerettigheder og samernes stilling.
- Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd i forbindelse med det videre arbejde med reglerne om forældremyndighed o.lign. at undersøge mulighederne for økonomisk hjælp fra samfundets side til de forældre og børn, der efter en skilsmisse bor så langt fra hinanden, at udøvelsen af samværsretten bliver en økonomisk byrde.
- Nordisk råd henstiller til Nordisk Ministerråd i lovgivningssamarbejdet dels at prioritere et projekt om økonomisk kriminalitet i forbindelse med

miljöförbrydelser, og dels at intensivere arbejdet med regler om erstatning for miljøskader.

- Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at der på konsumentområdet gives høj prioritet til et projekt om frivillig miljømærkning.
- Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at overveje at omorganisere Det Permanente Nordiske Udvalg for Levnedsmiddelspørgsmål – PNUN – således, at det får status som en nordisk embedsmandskomite med direkte reference til Nordisk Ministerråd.
- Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at der som en opfølgning af Nordisk Forum 1988 til Nordisk Råds session i 1990 fremlægges et konkret forslag til et nyt nordisk Forum.

7. Nordiska rådets yttrande angående kommunikationsutskottets sakområde (C 2)

Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet

- att i sitt planeringsdokument, C 2, visa sektorernas budgetramar, samt visa i dokumentet vilka åtgärder som planeras för att nå ministerrådets målsättningar
- att i fortsättningen prioritera högt arbetet inom trafiksäkerhetssektorn
- att verka för en gynnsam utveckling av den nordiska transportmarknaden i förhållande till den europeiska utvecklingen
- att när den nordiska datahandlingsplanen upphör, avsätta ett belopp i sin budget som motsvarar beviljningarna till handlingsplanen till datarelaterade projekt som främjar den mänskliga sidan i data- och informationstekniken
- att en nödvändig höjning av den nordiska turistbudgeten inte får förorsaka en minskning av budgetbeviljningar till andra sektorer inom kommunikationsutskottets verksamhetsområde
- att verka för en fri nordisk transportmarknad, som också kan påverka den europeiska transportmarknaden i en riktning svarande till nordiska målsättningar där miljö och trafiksäkerhet ges hög prioritet
- att i sitt planerade arbetsprogram för perioden 1989–1992 beakta kommunikationsutskottets synpunkter som framförs i utskottets tilläggsbetänkande.

8. Nordiska rådets yttrande angående social- och miljöutskottets sakområde (C 2)

1. De nordiska länderna bör inom FN föreslå att de industrialiserade länderna inriktar en viss del av sin BNP till globalt miljösamarbete.
2. I den kommande handlingsplanen mot luftföroreningar bör åtgärder inom energi- och trafikpolitiken för att minska utsläppen av koldioxid ingå.
3. Mot bakgrund av utvecklingen mot en inre marknad inom EG måste bevarande och vidareutveckling av den nordiska modellen inom de socialpolitiska, arbetsmarknads-, arbetsmiljö- och miljöområdena ges hög prioritet.

4. Ministerrådets plandokument bör innehålla en klarare uppställning av prioriteringar och kompletteras med budgetsiffror.

Redog. 1989/90:4
Bilaga

Interna beslut

1. Internt beslut (A 867/e), att

Nordiska rådet ålägger presidiet att efter nära samarbete med rådets utskott och delegationer till Nordiska rådets session i Reykjavik 1990 redogöra för de åtgärder som utredningen om internationella samarbetsfrågor i Nordiska rådet ger anledning till.

2. Internt beslut (A 855/s), att

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet utlyser 1990 som ett nordiskt miljö- och biologiår samt utser en beredningsgrupp med bred representation av bl.a. nordiska folkrörelser och organisationer för att planlägga genomförandet av miljö- och biologiåret.

